

Säkerhet från barndom till ålderdom

Program för förebyggande av olycksfall
i hemmen och på fritiden 2021–2030

Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2021:18

Säkerhet från barndom till ålderdom

Program för förebyggande av olycksfall i hemmen och
på fritiden 2021–2030

Social- och hälsovårdsministeriet

© 2021 författare och social- och hälsovårdsministeriet

ISBN PDF: 978-952-00-5394-9

ISSN PDF: 1797-9854

Omslagsbilderna: Tuula Holopainen, Irmeli Huhtala, Kuvatoimisto Rodeo, Shutterstock

Layout: Statsrådets förvaltningsenhet, publikationsverksamheten

Helsingfors 2021

Presentationsblad

Utgivare	Social- och hälsovårdsministeriet		21.5.2021
Författare	Ulla Korpilahti, Riitta Koivula, Persephone Doupi, Veera Jakoaho, Pirjo Lillsunde (red.)		
Publikationens titel	Säkerhet från barndom till ålderdom Program för förebyggande av olycksfall i hemmen och på fritiden 2021–2030		
Publikationsseriens namn och nummer	Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2021:18		
ISBN PDF	978-952-00-5394-9	ISSN PDF	1797-9854
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5394-9		
Sidantal	99	Språk	svenska
Nyckelord	hem, fritid, förebyggande av olycksfall, fallolyckor, förgiftning, trafik, drunkningsfall		
Referat <p>Målprogrammet för förebyggande av olyckor i hemmen och på fritiden 2021–2030 innehåller 89 åtgärder med tyngdpunkt på förebyggande av skador i olika skeden av livet. Med olycksfall i hemmen och på fritiden avses olycksfall som inträffat i hemmet eller på fritiden, även om åtgärderna i programmet också tangerar olycksfall som inträffat i arbetet och i trafiken. Målen och åtgärderna har beretts av ett omfattande nätverk av sakkunniga och har sammanställts enligt åldersgrupp och olycksfallstyp.</p> <p>Behandlingen av skador och förgiftningar orsakar näst flest vårdperioder inom den specialiserade sjukvården och tredje flest vårdperioder på hälsocentralernas bäddavdelningar. Olycksfall är den fjärde vanligaste dödsorsaken. Omkring 2 600 finländare dör varje år till följd av olyckor. Cirka 90 procent av dödsfallen i samband med olyckor och cirka 80 procent av de olycksfall som leder till skada sker i hemmet och på fritiden. Fallolyckor är den vanligaste olyckstypen i alla åldersgrupper.</p> <p>Säkerhetsvisionen är en nollvision: ingen ska behöva dö eller skadas allvarligt till följd av en olycka. Målen syftar till att uppnå en god säkerhetsnivå i alla miljöer och att minska antalet allvarliga hälsoförluster och olycksfall med dödlig utgång med 25 procent fram till 2030 jämfört med 2020 års nivå.</p> <p>För koordineringen och uppföljningen av genomförandet av programmet ansvarar den koordineringsgrupp för förebyggande av olycksfall i hemmen och på fritiden som tillsatts av social- och hälsovårdsministeriet.</p>			
Förläggare	Social- och hälsovårdsministeriet		
Distribution/ beställningar	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi		

Kuvailulehti

Julkaisija	Sosiaali- ja terveysministeriö		21.5.2021
Tekijät	Ulla Korpilahti, Riitta Koivula, Persephone Doupi, Veera Jakoaho, Pirjo Lillsunde (toim.)		
Julkaisun nimi	Turvallisesti kaiken ikää Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn ohjelma 2021–2030		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:18		
ISBN PDF	978-952-00-5394-9	ISSN PDF	1797-9854
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5394-9		
Sivumäärä	99	Kieli	ruotsi
Asiasanat	koti, vapaa-aika, tapaturmien ehkäisy, kaatumiset, myrkytykset, liikenne, hukkumiset		
Tiivistelmä <p>Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn ohjelma vuosille 2021–2030 sisältää 89 toimenpidettä painottaen vammojen ehkäisyä elämänkulun eri vaiheissa. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmilla tarkoitetaan kotona ja vapaa-ajalla tapahtuneita tapaturmia, vaikka ohjelman toimenpiteissä käsitellään myös työssä ja liikenteessä sattuneita tapaturmia. Tavoitteet ja toimenpiteet on laadittu ikäryhmittäin ja tapaturmatyypeittäin laajan asiantuntijaverkoston valmistelutyöllä.</p> <p>Vammojen ja myrkytysten hoidosta aiheutuu toiseksi eniten hoitojaksoja erikoissairaanhoidossa ja kolmanneksi eniten terveyskeskusten vuodeosastohoidossa. Tapaturmat ovat neljänneksi yleisin kuolinsyy. Vuosittain noin 2600 suomalaista kuolee tapaturmaisesti. Tapaturmakuolemista noin 90 prosenttia ja vammaan johtavista tapaturmista noin 80 prosenttia tapahtuu kotona ja vapaa-ajalla. Yleisin tapaturmatyyppi kaikissa ikäryhmissä on kaatumiset.</p> <p>Turvallisuusvisionamme on nollavisio: kenenkään ei tarvitse kuolla tai loukkaantua vakavasti tapaturman seurauksena. Tavoitteina ovat hyvän turvallisuustason toteutuminen kaikissa ympäristöissä, vakavien terveydenmenetysten ja kuolemaan johtavien tapaturmien väheneminen 25 prosentilla vuoteen 2030 mennessä vuoden 2020 tasosta.</p> <p>Ohjelman toimeenpanon koordinoinnista ja seurannasta vastaa STM:n asettama Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn koordinaatioryhmä.</p>			
Kustantaja	Sosiaali- ja terveysministeriö		
Julkaisun jakaja/ myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Social Affairs and Health		21 May 2021
Authors	Ulla Korpilahti, Riitta Koivula, Persephone Doupi, Veera Jakoaho, Pirjo Lillsunde (eds.)		
Title of publication	Safely at All Ages Programme for the Prevention of Home and Leisure Injuries 2021–2030		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Social Affairs and Health 2021:18		
ISBN PDF	978-952-00-5394-9	ISSN (PDF)	1797-9854
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5394-9		
Pages	99	Language	Swedish
Keywords	home, leisure, preventing injuries, falls, poisoning, traffic, drowning		
Abstract <p>The Target Programme for the Prevention of Home and Leisure Injuries 2021–2030 contains a total of 89 measures, with the main emphasis on preventing injuries during different stages of life. Home and leisure injuries refer to accidents that occur at home or during leisure time, but the measures included in the programme are also concerned with injuries that occur at work and in traffic. The targets and measures according to age categories and types of injuries have been developed by a broad-based network of experts.</p> <p>Injuries and poisonings rank second as a cause of treatment episodes in specialized medical care and third as a cause of inpatient treatment at health centers. Accidents are the fourth most common cause of death in Finland. Every year about 2,600 Finns die in accidents. About 90% of fatal accidents and 80% of accidents that lead to injuries occur at home and during leisure time. Falls are the most common type of accidents in all age categories.</p> <p>Our safety vision is a zero-injury vision: no one needs to die or be injured as a result of an accident. The aim is to achieve a good safety standard for all environments and reduce by 2030 the number of accidents that lead to loss of health or death by 25% from the level of 2020.</p> <p>The Ministry of Social Affairs and Health has appointed a coordination group for the prevention of home and leisure injuries to coordinate and monitor the implementation of the programme.</p>			
Publisher	Ministry of Social Affairs and Health		
Distributed by/ publication sales	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: vnjulkaisumyynti.fi		

Innehåll

TILL LÄSAREN	7
Programmet för förebyggande av olycksfall 2021–2030	9
1 INLEDNING	10
2 VISION OCH MÅL	16
3 CENTRALA HELHETER I FÖREBYGGANDET AV OLYCKSFALL	17
4 ÅTGÄRDER	23
4.1 Fallolyckor.....	24
4.2 Förgiftningar.....	38
4.3 Vägtrafikolyckor.....	50
4.4 Drunkningar och olyckor i sjötrafiken.....	65
4.5 Brandsäkerhet	74
4.6 Anhöriga och närstående som främjare av säkerheten.....	84
KÄLLOR	94

TILL LÄSAREN

Det krävs målinriktat sektorsövergripande arbete vid förebyggande av olycksfall, olyckor och fysiska skador. Därför har programmet "Säkerhet från barndom till ålderdom – Program för förebyggande av olycksfall i hemmen och på fritiden 2021–2030 samt utredning om kostnaderna" utarbetats i en expertberedning med bred representation under koordineringsgruppen för förebyggande av olycksfall i hemmen och på fritiden, en grupp som tillsatts av social- och hälsovårdsministeriet. Språkversionerna (SVE, EN) av programmet omfattar kapitlen 1–4 av del I samt de 89 åtgärderna (Korpilahti m.fl. 2020, på finska). Det nya programmet är en fortsättning på det målprogram som genomfördes 2014–2020. Med olycksfall i hemmen och på fritiden avses endast olycksfall i dessa miljöer, men i avsnitten om åtgärder behandlas också olycksfall i arbetet och trafiken. Till programmet har några nya ämnesområden lagts till: brandsäkerhet och förebyggande av brännskador, perspektivet närståendevård och främjande av säkerhet.

I programmet inriktas det gemensamma arbetet på ett målinriktat sätt. Nollvisionen är det långsiktiga målet: Ingen ska behöva dö eller skadas allvarligt till följd av ett olycksfall eller en olycka. Det kortsiktiga målet – för följande tioårsperiod – är att antalet allvarliga hälsoförluster och olycksfall med dödlig utgång ska minska med 25 procent. Målet är också att säkerhetsnivån ska vara god i alla verksamhetsmiljöer.

Programmet innehåller 89 åtgärder som fokuserar på stärkande av färdigheterna, kunskaperna och kunnandet i säkerhet, på framförhållning och beredskap samt på förebyggande av olyckor i de olika livsfaserna. I ett expertnätverk med bred representation har mål och åtgärder tagits fram för olika åldersgrupper och olycksfallstyper. I publikationen (Korpilahti m. fl. 2020, på finska) ingår en separat del om kostnaderna för olycksfallen.

Det finns många olika typer av olycksfall och riskfaktorer, och dessa berör alla åldersgrupper. Arbetet med att förebygga olycksfall och olyckor består av centrala, stora helheter inriktade på följande: att förbättra säkerhetskulturen och stärka säkerhetsarbetet sektorsövergripande, att förebygga olycksfall relaterade till bruk av berusningsmedel och läkemedel, att stärka jämlikheten och i synnerhet förbättra säkerheten för utsatta grupper, att förbättra säkerheten i fråga om miljö, produkter och tjänster samt att förebygga fallolyckor inkl. idrottsskador. I bakgrunden till de olika typerna av olycksfall finns också sådant som är gemensamt för alla åldersgrupper, vilket har beaktats i originalpublikationens (Korpilahti m.fl. 2020) bilaga 7, som innehåller en sammanfattning av åtgärderna.

Olycksfallen i hemmen och på fritiden är ett stort folkhälsoproblem. De orsakar det näst högsta antalet vårdperioder inom specialistsjukvården och det tredje högsta antalet perioder i vården på hälsocentralernas bäddavdelningar. Fram till sen medelålder är dessa

olycksfall den främsta orsaken till att friska människor förlorar --levnadsår. Olycksfallen är den fjärde vanligaste dödsorsaken. Cirka 2 600 finländare per år dör på grund av en olyckshändelse. Cirka 90 procent av dödsolyckorna och cirka 80 procent av de olycksfall som leder till en skada sker i hemmet eller på fritiden.

Till centrala verksamhetsområden inom arbetet med att förebygga olycksfall i hemmen och på fritiden hör sådana som är inriktade på att öka medborgarnas ansvar och medvetenhet, på att bygga säkra boende- och levnadsmiljöer och på att säkerställa säkerheten i fråga om produkter och tjänster. När det gäller att öka medborgarnas kunskande, delaktighet och resiliens (motståndskraft) behövs gemensamma ansträngningar från alla berörda yrkesgrupper och aktörer inom volontärarbete. Människor kan ta sitt eget ansvar för säkerheten när de har nödvändiga kunskaper och färdigheter och när det finns förutsättningar för säkerhet i deras levnads- och verksamhetsmiljöer. Även olika organisationer bör ta ansvar för sin egen och sina kunders säkerhet. Säkerheten i fråga om miljö, produkter och tjänster kan bli bättre om man ser till att sannolikheten för mänskliga misstag minskar eller att fel inte orsakar allvarliga skador. När det gäller att främja säkerheten i fråga om miljö, produkter, tjänster och tillvägagångssätt har lagstiftningen (t.ex. konsument säkerhetslagen 920/2011) en väsentlig roll. Även i arbetet med att utveckla säkerheten i trafiken och på arbetsplatserna är lagstiftningen central.

Säkerhet uppkommer genom samverkan av många faktorer och kräver stark säkerhetsledning. Ett framgångsrikt förebyggande arbete kräver ett intensivare samarbete över sektorsgränserna, vilket bör beaktas också i social- och hälsovårdsstrukturerna, som håller på att reformeras. Allvarliga olycksfall och olyckor orsakas sällan av ett enda – mänskligt eller tekniskt – fel eller misslyckande. I stället för att lyfta fram enskilda faktorer har man börjat tillämpa systemtänkandet och som en del av detta begreppet säkerhetskultur. Med säkerhetskultur avses ett säkerhetsinriktat förfaringssätt i hela systemet. Att bedöma vilka konsekvenser beslut kan få, att systematiskt förebygga olycksfall och olyckor och att samordna arbetet bör ingå i det nationella och det lokala beslutsfattandet. I kommunernas och regionernas arbete med välfärdsberättelsen bör det ingå säkerhetsplanering och uppföljning.

Ulla Korpilahti, Riitta Koivula, Persephone Doupi, Pirjo Lillsunde
Maj 2021

Programmet för förebyggande av olycksfall 2021–2030

1 INLEDNING

Programmet "Säkerhet från barndom till ålderdom – program för förebyggande av olycksfall i hemmen och på fritiden 2021–2030" har utarbetats i en expertberedning med bred representation under ledning av koordineringsgruppen för förebyggande av olycksfall i hemmen och på fritiden, en grupp som tillsatts av social- och hälsovårdsministeriet.

Vid utarbetande av programmet beaktades även andra program, strategier och redogörelser¹ relaterade till programmet. Programmet för förebyggande av olycksfall i hemmen och på fritiden 2021–2030 kompletterar dessa och fokuserar på förebyggande av skador i de olika livsfaserna. Även detta program innehåller en nollvision: ingen ska behöva dö eller skadas allvarligt till följd av ett olycksfall. Programmens gemensamma mål är att förbättra säkerheten i medborgarnas vardag, att Finland ska vara fritt från olyckor och olycksfall, ett land som är kristallt och där det är tryggt att leva, arbeta och tillbringa sin fritid. Målet är att Finland ska vara det säkraste landet i världen, ett land där medborgarna upplever välbefinnande och känner sig trygga. Dessa frågor betonas också i Finlands regeringsprogram för 2019–2023.

I detta program behandlas främst olycksfall i hemmen och på fritiden, men de åtgärder som anges i programmet gäller även olycksfall som sker i arbetet och i trafiken. Ett olycksfall är en oväntad händelse som leder till att en människa avlider eller skadas. Ett olycksfall kännetecknas av en fysisk skada av olika grad.

Olycksfallen utgör ett stort folkhälsoproblem. Vården vid skador och förgiftningar orsakar det näst högsta antalet vårdperioder inom specialistsjukvården och det tredje högsta antalet på hälsocentralernas bäddavdelningar. Olycksfallen är den fjärde vanligaste dödsorsaken.

1 Bl.a.: Trafiksäkerhetsstrategin (under beredning); Arbetet med en redogörelse och strategi för den inre säkerheten (IM koordinerar, portalen TUOVI); Räddningsväsendets åtgärdsprogram för förebyggande av olyckor (Lepistö & Heliskoski 2019), Nationell strategi för psykisk hälsa och nationellt program för suicidprevention 2020–2030 (Vorma m.fl. 2020); Patient- och klientsäkerhetsstrategi 2017–2021: Verktällighetsplan (SHM 2020a); Rapporten Den rättsliga grunden i den nationella barnstrategin (Iivonen & Pollari 2020); Främjande av välfärd, hälsa och säkerhet 2030 – statsrådets principbeslut (SHM 2020b), Handlingsplan för alkohol-, tobak-, drog- och spelprevention (SHM 2015, en ny under beredning)

Cirka 2 600 finländare per år dör på grund av ett olycksfall. Cirka 90 procent av de dödsfall som beror på ett olycksfall och cirka 80 procent av de olycksfall som leder till en skada sker i hemmet eller på fritiden. I alla åldersgrupper är fall den vanligaste olycksfallstypen. Det finns ett samband mellan bruk av berusningsmedel och dödsolyckorna: drygt sju procent av fallen och cirka en tredjedel (35 %) av andra olycksfall med dödlig utgång sker under alkoholpåverkan. En positiv utveckling kan skönjas. Medborgarnas säkerhetsmedvetenhet har förbättrats, vilket återspeglas i t.ex. en tydlig minskning av antalet trafik- och arbetso- lyckor, dödsolyckor bland barn och bostadsbränder under de senaste decennierna.

Förebyggandet av olycksfall kan behandlas på olika nivåer av prevention (förebyggande). Med primär prevention avses verksamhet som sker på förhand i förebyggande syfte. Olycksfall kan förebyggas om man identifierar orsakerna till dem och eliminerar eller minskar risken för dem. Faktorer som orsakar risk för olycksfall kan elimineras helt eller förändras så att risken minskar. Med sekundär prevention avses räddning av olycksfalls- offer, första hjälpen och god vård efter behov. Till tertiär prevention hör förhindrande av att olycksfall upprepas, god rehabilitering av dem som skadas i olycksfall och anpassning till den aktuella situationen. Det har visat sig att en person som skadats en gång har högre risk för att skadas på nytt. T.ex. en idrottsskada i ung ålder kan orsaka problem efter flera år. En äldre person som fallit en gång har högre risk att falla igen. Detta program fokuserar särskilt på primär prevention vid förebyggande av olycksfall och olyckor.

Effekterna av olycksfall är av många slag och berör alla åldersgrupper, och skadorna, det mänskliga lidandet, sjukfrånvaron och kostnaderna förknippade med dem påverkar indivi- dens och dennes närståendes liv en lång tid. Olycksfall sker vanligen när flera olika riskfak- torer hopar sig. Genom förebyggande verksamhet på bred front kan orsaker som leder till olycksfall identifieras och riskerna för olycksfall och ojämlikhet elimineras eller minskas. Säkerhet uppkommer genom samverkan av många faktorer och kräver ett mångprofessi- onellt tillvägagångssätt, samarbete över sektorgränser och involvering av medborgarna. Det ligger på allas ansvar att förebygga olycksfall och olyckor. Säkerheten påverkas inte bara av individer och familjer, utan också av gemenskaper, lagstiftning och myndighets- åtgärder samt av verksamhetsutövare och organisationer inom många olika branscher. De olika aktörerna bör i sin verksamhet beakta inte bara individens ansvar utan också den strukturella säkerheten, säkerheten i verksamheter samt tjänster.

Det är viktigt att främja och trygga säkerheten så att den kan uppnås på ett rättvist sätt, oavsett medborgarnas socioekonomiska bakgrund. I arbetet med att främja säkerheten bör fokus ligga på att systematiskt och målinriktat förbättra säkerhetskunnandet. I före- byggandet av olycksfall är det viktigt att proaktivt ta itu med orsakerna till riskbeteende. Detta innebär att gemenskapers delaktighet och organisationer har en stor betydelse i det förebyggande arbetet. För att uppnå målen i programmet Säkerhet från barndom till ålderdom krävs också regional och lokal planering. Det är vanligt att faktorer som skadar

hälsan och säkerheten anhopar sig i utsatta grupper. Ett faktum är att det relativt sett inträffar mest olycksfall bland dem som har det sämst ställt och bland personer som på ett eller annat sätt har en begränsad funktionsförmåga.

Motionsträning och fysisk aktivitet, inklusive vardagsmotion som främjar funktionsförmågan, förebygger olycksfall. Ansträngningar görs för att människor ska lockas till att röra sig på ett hälsofrämjande sätt. T.ex. att göra sina vardagliga resor till fots eller på cykel är ett enkelt sätt att främja sin hälsa. Den s.k. plusvisionen, som ingår i Transport- och kommunikationsverket Traficoms program för att främja gång och cykling, betonar hälso- och klimatfördelarna (Jääskeläinen 2018). Ansträngningar för att främja folkhälsan genom att uppmuntra till cykling går till spillo om människor upplever att det är för farligt att cykla och väljer bil i stället. Den som känner till sin egen funktionsförmåga kan undvika risker. Användning av säkerhetsutrustning kan förhindra skadliga konsekvenser i en olyckssituation.

Effektiv behandling av långvariga sjukdomar och psykiatrisk vård i alla åldersgrupper minskar sannolikt också olycksfallen. Psykisk ohälsa och andra anhopande utmaningar i livet, såsom arbetslöshet eller svårigheter i mänskliga relationer, kan ligga bakom bruk av berusningsmedel, förgiftningar och andra olycksfall samt riskbeteende. Vid återkommande olycksfall, oberoende av ålder, bör man också beakta andra bakgrundsfaktorer som eventuellt påverkar situationen, såsom våld eller en obehandlad fysisk sjukdom.

Till centrala verksamhetsområden i arbetet med att förebygga olycksfall i hemmen och på fritiden hör sådana som är inriktade på att öka medborgarnas ansvar och medvetenhet, på att bygga säkra boende- och levnadsmiljöer och på att säkerställa säkerheten i fråga om produkter och tjänster. När det gäller att öka befolkningens kunskande, delaktighet och resiliens (motståndskraft) behövs gemensamma ansträngningar från alla berörda yrkesgrupper och aktörer inom volontärarbete. Människor kan ta sitt eget ansvar för säkerheten när de har nödvändiga kunskaper och färdigheter och när det finns förutsättningar för säkerhet i deras levnads- och verksamhetsmiljöer. Även olika organisationer bör ta ansvar för sin egen och sina kunders säkerhet. Säkerheten i fråga om miljö, produkter och tjänster kan öka om man ser till att sannolikheten för mänskliga misstag minskar eller att fel inte orsakar allvarliga skador. När det gäller att främja säkerheten i fråga om miljö, produkter, tjänster och tillvägagångssätt har lagstiftningen (t.ex. konsument säkerhetslagen 920/2011) en väsentlig roll. Även i arbetet med att utveckla säkerheten i trafiken och på arbetsplatserna är lagstiftningen central.

Säkerhet uppkommer genom samverkan av många faktorer och kräver stark säkerhetsledning. Ett framgångsrikt förebyggande arbete kräver ett intensivare samarbete över sektorsgränserna, vilket bör beaktas också i social- och hälsovårdsstrukturerna, som håller på att reformeras. Allvarliga olycksfall och olyckor orsakas sällan av ett enda – mänskligt eller tekniskt – fel eller misslyckande. I stället för att lyfta fram enskilda faktorer har man börjat

tillämpa systemtänkandet och som en del av detta begreppet säkerhetskultur. Med säkerhetskultur avses ett säkerhetsinriktat förfaringssätt i hela systemet. Det behövs samarbete mellan olika sektorer för att skapa en positiv övergripande säkerhetskultur. Att bedöma vilka konsekvenser beslut kan få, att systematiskt förebygga olycksfall och olyckor och att samordna arbetet bör ingå i det nationella och lokala beslutsfattandet, säkerhetsplaneringen och uppföljningen, inklusive t.ex. kommunernas välfärdsberättelse.

Olycksfallens konsekvenser – fysiska skador och dödsolyckor – har både mänskliga och ekonomiska effekter på individnivå, gruppnivå och samhällsnivå. En fysisk skada kan påverka individens och dennes närståendes hela fortsatta liv. Olycksfall på fritiden och i trafiken orsakar mycket sjukfrånvaro från studier och arbete. På motsvarande sätt påverkar arbetsolyckorna fritidsaktiviteterna.

Olycksfallen i hemmen och på fritiden är av många olika slag, så verksamhetsfältet är stort och det förebyggande arbetet fördelar sig på många sektorer. I sin vardag utsätts olika åldersgrupper också för olika slags risker. Även inom åldersgrupperna finns stora skillnader mellan människor. T.ex. bland äldre finns det både personer som är i mycket gott skick och fortfarande arbetar och personer som i behov av vård dygnet runt.

De operativa målen och åtgärderna i programmet Säkerhet från barndom till ålderdom 2021–2030 har tagits fram för olika åldersgrupper och olycksfallstyper genom beredning i ett expertnätverk med bred representation. Det behövs fortfarande insatser för att förbättra säkerhetskulturen, för att förebygga olycksfall i samband med bruk av berusningsmedel och läkemedel och för att förebygga fysiska skador i samband med rörelseaktiviteter. Fallolyckorna är den vanligaste typen av olycksfall i alla åldersgrupper.

Den av SHM tillsatta koordineringsgruppen för förebyggande av olycksfall i hemmen och på fritiden ansvarar för koordineringen och uppföljningen av genomförandet av programmet. För programmet utarbetas en genomförandeplan med uppgifter om vilken eller vilka aktörer som har det huvudsakliga ansvaret för genomförandet av åtgärderna, om andra ansvariga och om tidsplaner för genomförandet. Koordineringsgruppen bedömer årligen om målen i programmet har uppnåtts, och år 2025 genomför gruppen en halvtidsöversyn i form av en rapport.

Under beredningen av detta program beaktades följande bakgrundsfaktorer som kan inverka på antalet olycksfall i hemmen och på fritiden och som leder till både utmaningar och möjligheter när det gäller att inrikta det förebyggande arbetet:

- Aktörskap, kundorientering, delaktighet
- Olika olycksrisker hos olika åldersgrupper och faktorer som skyddar mot dem samt resiliens
- Personer med funktionsnedsättning och andra utsatta grupper

- Det ökande antalet äldre och den minskande nativiteten
- Den ökande hemvården och den allt mer krävande närståendevården
- Bruket av berusningsmedel
- Den mentala hälsan och förebyggandet av ensamhet, marginalisering och ojämlikhet
- Skillnader i hälsa och välbefinnande
- Potentialen relaterad till digitalisering, teknik och artificiell intelligens
- Den allt otydligare gränsen mellan arbete och fritid, det ökande distansarbetet och multilokaliteten
- Motion och fysiska aktiviteter i olika miljöer
- Den ökande kulturella mångfalden
- Pandemier och hälsosäkerhet

Världshälsoorganisationen (WHO) delar in de oavsiktliga olycksfallen i sex typer: trafikolyckor, fall, drunkningar, förgiftningar, olycksfall orsakade av bränder och andra olycksfall (WHO 2007). I detta program inriktas åtgärderna på förebyggande av olycksfall och olyckor som hör till de fem förstnämnda typerna av oavsiktliga olycksfall, och åtgärderna ska genomföras i ett samarbete mellan många sektorer.

Till WHO:s klassificering av olycksfall hör också avsiktliga handlingar (intentional injuries). Till dessa hör självsador och självmord, våld och underlåtenhet att ge vård och omsorg till en person som på grund av exempelvis ålder, begränsad funktionsförmåga eller utvecklingsnivå (t.ex. barn, personer med funktionsnedsättning, äldre; se WHO 2016, Korpilahti m.fl. 2021) är beroende av en annan människa. När det gäller förebyggande av olycksfall och olyckor lyfter programmet Säkerhet från barndom till ålderdom fram perspektiven främjande av den mentala hälsan och förebyggande av psykiska problem och skador på grund av missbruk av berusningsmedel.

För främjandet av psykisk hälsa och suicidpreventionen inklusive åtgärder har nationella riktlinjer getts i publikationen Nationell strategi för psykisk hälsa och nationellt program för suicidprevention 2020–2030 (Vorma m.fl. 2020). Nationella riktlinjer och åtgärder för förebyggande av våld mot barn och hjälp till offren har getts i den år 2019 utgivna publikationen En barndom utan våld – åtgärdsplan för förebyggande av våld mot barn 2020–2025 (Korpilahti m.fl. 2021).

Utöver social- och hälsovårdsministeriet var följande företrädare i koordineringsgruppen 2016–2020: kommunikationsministeriet (KM), inrikesministeriet (IM), miljöministeriet (MM), Förebyggande rusmedelsarbete EHYT rf, Finanssiala ry (FA), Helsingfors stad, Invalidförbundet rf, Trafik- och kommunikationsverket Traficom, Olycksutredningscentralen

(OTKES), Finlands Kommunförbund, Osteoporosförbundet i Finland rf, Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland (SPEK), Finlands Röda Kors (FRK), Finlands Simundervisnings- och Livräddningsförbund rf (FSL), Institutet för hälsa och välfärd (THL), Säkerhets- och kemikalieverket (Tukes), Arbetshälsoinstitutet (TTL) och UKK-institutet.

Före detta program har sex nationella målprogram för förebyggande av olycksfall publicerats: 1988, 1991, 1996, 2000, 2007 och 2013. År 2003 publicerades dessutom en rapport om läget i fråga om olycksfallen. Programmens riktlinjer och åtgärder har styrt det praktiska arbetet och utvecklat samarbetet inom området. De flesta (95 %) av de 92 åtgärderna i det föregående målprogrammet 2014–2020 har genomförts eller framskrider bra (Råback m.fl. 2017). Den slutliga utvärderingen av programperioden 2014–2020 kommer att publiceras i form av en rapport i början av 2021.

Åtgärderna har tagits fram i stora expertgrupper som arbetat under ledning av koordineringsgruppen för förebyggande av olycksfall i hemmen och på fritiden, en grupp som tillsatts av SHM. De mål och åtgärder för förebyggande av olycksfall bland barn och unga under 25 år som publicerades 2018 (se Korpilahti 2018) har uppdaterats i samarbete med expertorganisationer våren 2020. För uppdateringen svarade Ulla Korpilahti, utvecklingschef vid THL. Expertgrupper för personer i arbetsför ålder och äldre sammanträdde 2019–2020 med THL som koordinators. För koordineringen av avsnittet om personer i arbetsför ålder ansvarade specialforskare Persephone Doupi och för avsnittet om de äldre utvecklingschef Riitta Koivula. I de olika faserna av arbetet har även ett stort antal andra experter inom olika områden på olika sätt gett feedback på innehållet i programmet.

Utkastet till programmet Säkerhet från barndom till ålderdom 2021–2030 var ute på remiss 28 juni–31 augusti 2020, och feedback gavs av totalt 41 aktörer (bl.a. ministerier, expertorganisationer och andra organisationer). Tack vare feedback och samråd med intressentgrupper var det möjligt att utveckla programmet så att dess innehåll ännu bättre än förut tjänar den stora målgruppen inom många sektorer.

Det finns inga tillförlitliga statistiska data eller forskningsdata, varken nationella eller internationella, om coronapandemins effekter på antalet olycksfall och olyckor eller på uppkomsten av dem. De förändringar som man vet har skett i fråga om servicesystemet, såsom den kraftiga minskningen i förebyggande tjänster och fördröjningar i bedömningar och vård, kan åtminstone indirekt påverka läget i fråga om olycksfallen – t.ex. på grund av bruk av berusningsmedel eller annat riskbeteende. När det gäller våld är det känt att förekomsten av och risken för våld i nära relationer, inklusive våld mot barn, har ökat på grund av restriktionerna och den ökade tid som tillbringas hemma och t.ex. på nätet (se t.ex. Gro-mada m.fl. 2020, Hietanen-Peltola m.fl. 2020, SR 2020).

2 VISION OCH MÅL

Koordineringsgruppen har definierat följande nollvision för förebyggande av olycksfall i hemmen och på fritiden:

Ingen ska behöva dö eller skadas allvarligt till följd av ett olycksfall.

Dessutom har följande huvudmål för förebyggandet av dessa olycksfall satts upp:

- En god säkerhetsnivå uppnås i alla miljöer.
- Antalet allvarliga olycksfall och olycksfall med dödlig utgång i hemmen och på fritiden har minskat med 25 procent år 2030 jämfört med nivån år 2020.

Programmet för förebyggande av olycksfall i hemmen och på fritiden 2021–2030 främjar det allmänna målet att Finland ska vara världens säkraste land, ett land där samhället uppfattas som säkert, jämlikt och rättvist, där individernas kunskande och kriställighet utvecklas gemensamt och där man förebygger otrygghet orsakad av marginalisering av olika slag.

3 CENTRALA HELHETER I FÖREBYGGANDET AV OLYCKSFALL

Olycksfallen i hemmen och på fritiden är ett stort folkhälso- och säkerhetsproblem. Det finns många olika typer av olycksfall och riskfaktorer, och dessa berör alla åldersgrupper. Arbetet med att förebygga olycksfall och olyckor består av centrala helheter inriktade på att förbättra säkerhetskulturen och stärka säkerhetsarbetet, att förebygga olycksfall relaterade till bruk av berusningsmedel och läkemedel, att främja den mentala hälsan, att stärka jämlikheten och att främja säkerheten särskilt för utsatta grupper, att förbättra säkerheten i fråga om miljö, produkter och tjänster och att förebygga fallolyckor inkl. idrottsskador (Figur1). De åtgärder som fastställts för olika åldersgrupper och grupperats enligt olycksfallstyp (Tabeller 1–16) innehåller för alla gemensamma teman. Bilaga 7 innehåller en sammanställning av dessa teman uppdelade på centrala helheter, och för varje tema ges exempel på åtgärder (Korpilahti m.fl. 2020, på finska).

Figur 1. Centrala helheter i förebyggandet av olycksfall, baserat på SHM2013a.

Säkerhetskulturen ska förbättras och säkerhetsarbetet stärkas

En god säkerhetskultur bör etableras i alla tillväxt- och verksamhetsmiljöer, även i hemmen och fritidsaktiviteterna. Det ligger på allas ansvar att förebygga olycksfall. När det gäller olycksfall i hemmen och på fritiden är unga personer och män i medelåldern överrepresenterade. Ansvaret för vård av och omsorg om närstående belastar i synnerhet kvinnor i arbetsför ålder och bidrar också till risken för olycksfall. Att antalet äldre ökar och att de i allt högre grad bor självständigt ökar utmaningarna för det sektorövergripande samarbetet och för möjligheten att utveckla en helhetsinriktad säkerhetskultur. Den höga alkoholkonsumtionen och konsumtionen i berusningssyfte ökar risken för olycksfall. På arbetsplatserna orsakar olycksfallen i hemmen och på fritiden betydligt mer sjukfrånvaro än arbetsolyckorna.

Kunnandet ska stärkas och kommunikationen ökas.

Information om förebyggande av olycksfall bör ingå i utbildningen för yrken inom olika områden, och på befolkningsnivå bör medborgarnas säkerhetskunskaper och resiliens förbättras. Målsättningen är att medborgarna får bättre kunskaper och kan förutse risker och därmed bättre själva ta ansvar för sina val och i gemenskaper agera på ett säkerhetsfrämjande sätt. När människors kunskaper och färdigheter stärks, ökar också bedömningarna av risker och risksituationer och identifieringarna av risktagning samt undvikandet av risker.

Det regionala och lokala förebyggande arbetet ska stärkas.

Lokala säkerhetsplaner har utarbetats i nästan alla kommuner, men arbetet präglas fortfarande av sektorisering. Främjandet av säkerhet bör inkluderas även i de lagstadgade välfärdsberättelserna. Det finns fortfarande behov av att stärka strukturerna för det förebyggande arbetet, liksom samarbetet och den långsiktiga verksamheten, t.ex. i samband med social- och hälsovårdsreformen, och att trygga säkerheten även för människor som bor i glesbygden.

Statistikuppföljningen ska utvecklas och forskningen ökas.

På grund av de många olycksfallstyperna följs olycksfallen inom många områden. Flera olika organisationer samlar in information och gör tolkningar av bakgrundsfaktorerna. De olika aktörerna bör få snabbare tillgång till nationell och regional statistik. I THL:s informationstjänst Sotkanet och i den databas som drivs av Institutet för Olycksinformation (OTI) finns kommunala och regionala indikatorer för olycksfall och olyckor. De insamlade datamaterialen, som fortfarande är underutnyttjade, bör användas för lokal planering och främjande av välbefinnande, hälsa och säkerhet. Om rapporteringen till

olycksfallsstatistiken (inkl. materialet om dödsorsak) skulle bli mer automatisk och i högre grad ske i realtid, skulle det underlätta användningen av uppgifterna på lokal och regional nivå, t.ex. som stöd när beslut fattas på landskapsnivå och kommunal nivå. På internationell nivå samarbetar THL med European Injury Database.

Den största förbättringen har skett inom uppföljningen av trafikolyckorna – i denna uppföljning har det sedan 2014 publicerats statistik över både dödsfall och allvarliga olyckor. Utrednings-, forsknings- och rapporteringsarbetet inom området har framskridit genom samarbete mellan olika aktörer (bl.a. THL, Traficom, OTI, Statistikcentralen, polisen), men fortfarande införs endast en del av cykelolyckorna i den officiella olycksstatistiken. FSL följer drunkningar och olyckor i sjötrafiken med hjälp av uppgifter i medierna och publicerar preliminära uppgifter om drunkningsolyckorna varje månad.

Med hjälp av sin statistik försöker Traficom också få fram orsakerna till olyckor och regionala utvecklingsbehov.

I projektet Valtava utvecklas den nationella dataproduktionen för social- och hälsovården samt den teknik som behövs för denna. Detta ingår i SHM:s program för verkställighet av ledning, styrning och tillsyn baserad på kunskap om social- och hälsovården (Toivo-programmet). Målet är att den nationella dataproduktionen för social- och hälsovården bättre ska stödja myndigheternas uppföljnings-, utvärderings-, styrnings- och övervakningsarbete. Bl.a. den nationella informationsresursen för prehospita akutsjukvård kommer att möjliggöra integrering av information från nödcentralerna, andra fältsystem och den elektroniska patientjournalen för prehospita akutsjukvård med andra register. En patientjournal för den prehospita akutsjukvården skulle göra det möjligt att från platsen i fråga få information om vad som hände. Då kan man koppla samman uppgifter om olycksplatsen och de förhållanden som rådde vid olycksfallet eller olyckan med uppgifter om vård och rehabilitering och därmed få en heltäckande bild av olycksfallspatienternas vård- och servicevägar.

Pågående digitaliseringsutveckling kan påskynda och avsevärt förbättra olycksfallsstatistikens tillgänglighet och täckning samt gynna en rapportering som är mer automatiserad och sker i realtid.

Olycksfall och olyckor orsakade av bruk av berusningsmedel och läkemedel ska förebyggas och den mentala hälsan främjas

Berusningsmedlen och särskilt konsumtionen av dem i berusningssyfte är den viktigaste enskilda faktorn bakom olycksfallen. I Finland sker mer alkoholrelaterade olycksfall än i Europa i genomsnitt. Äldre personers bruk av berusningsmedel har blivit vardagligare. Berusningsmedel och läkemedel är en viktig riskfaktor för fall. Vård som ges på grund av olycksfall relaterade till berusningsmedel belastar hälso- och sjukvårdssystemet. När vi lyckas

minska bruket i berusningssyfte minskar också olycksrisken relaterad till det. Antalet dödsfall på grund av alkoholförgiftning minskade fram till 2016, men steg därefter kraftigt igen. Sedan 2016 har trenden varit att antalet dödsfall på grund av narkotikaförgiftning ökar, och trenden är densamma i fråga om ämnesfynden i rättstoxikologiska studier. I Finland är förgiftningar relaterade till bruk av droger, inklusive läkemedel och berusningsmedel, den näst vanligaste dödsorsaken bland personer under 40 år. Även antalet narkotikamissbrukare är rekordhøgt. Det finns behov av mer systematik i det förebyggande arbetet.

Problem i livshantering och mental hälsa kan manifestera sig i riskbeteende och även predisponera för självdestruktivt beteende. Relationsproblem i nära relationer och särskilt psykiska störningar och missbruk ökar risken för både olycksfall och självmord. I vården av störningar i den mentala hälsan, såsom depression, och i förebyggandet av självdestruktivt beteende och olycksfall bör man beakta bristerna på socialt stöd och nätverk samt eventuellt missbruk av alkohol och andra berusningsmedel.

Jämlikheten ska stärkas och i synnerhet utsatta gruppers säkerhet förbättras

Det sker mera olycksfall bland personer som har en sämre socioekonomisk ställning än i den övriga befolkningen. Enligt en undersökningsrapport som Olycksutredningscentralen (2016) publicerat om olyckor bland personer i arbetsför ålder hade många av dem som råkat ut för en olycka brister i sin funktionsförmåga. Särskilt utsatta när det gäller säkerhetsrisker är personer vars fysiska och kognitiva funktionsförmåga inte ännu är fullt utvecklad, personer som av en eller annan orsak har försämrad eller begränsad funktionsförmåga och färdigheter (t.ex. barn, äldre och personer med funktionsnedsättning) samt personer som hör till en annan etnisk grupp eller en språklig minoritet.

Säkerheten i fråga om miljö, produkter och tjänster ska förbättras

Säkerheten i byggda miljöer och boende

Om man sörjer för säkerheten i byggda miljöer och boende minskar specialgruppernas behov av institutionsboende och allt fler kan bo i sitt egna hem. I lagen om stödande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre (den s.k. äldreomsorgslagen 980/2012) ingår förebyggande av olycksfall i de rådgivningstjänster och hembesök som ska ordnas för att stödja de äldres välbefinnande. Både räddningslagen (379/2011) och den ovan nämnda s.k. äldreomsorgslagen föreskriver myndighetssamarbete, oberoende av sekretessbestämmelserna, mellan yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården samt anställda inom kommunens socialvård, räddningssystemet, nödcentralen eller polisen.

Under 2010-talet uppdaterades byggbestämmelser och föreskrifter om byggnadsprojektering avseende byggnaders tillgänglighet och säkerheten vid användning av byggnader. Kommunerna är också mer allmänt ansvariga för säkerheten i miljön (t.ex. säkerheten i trafiken, inklusive sjötrafiken och säkerheten i vattenområden).

Produktsäkerheten ska förbättras och användningen av säkerhetsprodukter och säkerhetsteknik ökas

Det pågår en ständig utveckling av säkerhetstekniska produkter. På befolkningsnivå är förutsättningarna för att börja använda ny teknik bättre än tidigare. Även många äldre personer har hängt med i denna utveckling, men vi bör också ta hänsyn till dem som inte har möjlighet eller förmåga att använda digitala enheter eller internet. Tekniken har ökat säkerheten på många sätt, som exempel kan nämnas utvecklingen av bilarnas säkerhetsutrustning, och tack vare detta har vi fått nya verktyg för det förebyggande arbetet (t.ex. fall kan förebyggas med hjälp av larmmattor). Å andra sidan har användningen av nya tekniska verktyg också lett till att vissa olycksfall ökat, t.ex. olyckorna med elsparkcyklar.

Ett av de viktigaste målen i produktsäkerhetslagstiftningen är att förhindra olyckor. Produktregleringen baseras huvudsakligen på EU-reglering, och nationellt är regleringsansvaret uppdelat mellan olika förvaltningsområden. Det är arbets- och näringsministeriets (ANM) förvaltningsområde som har ansvar för lagstiftningen om teknisk säkerhet, bl.a. för den allmänna produktsäkerheten (konsument säkerhetslagen 920/2011) och för regleringen av säkerheten i fråga om leksaker, elektrisk utrustning och hissar. Säkerhets- och kemikalieverket övervakar produktsäkerheten. Nya konsumenttjänster och nya leverantörer av dessa tjänster kommer ut på marknaden i snabb takt. T.ex. det europeiska standardiseringsarbetet och andra anvisningar ligger vanligen efter med några år. Under de senaste decennierna har tjänsternas andel av BNP ökat stadigt (EK 2020).

Klimatförändringens konsekvenser ska beaktas i förebyggandet av olycksfall

I Finland förväntas klimatförändringen påverka olika hälsorisker. Bl.a. risken för halkolyckor, skadliga hälsoeffekter orsakade av hetta och vektorburna infektionssjukdomar, såsom fästingburen borrelia och hjärninflammation (TBE), kommer att öka. Under nuvarande vinterförhållanden är flera tusen finländare per år tvungna att anlita hälso- och sjukvårdstjänster på grund av en halkolycka. De största ekonomiska förlusterna för samhället orsakar olycksfallen bland personer i arbetsför ålder, vilket beror på den sjukfrånvaro som olycksfallen leder till. Klimatförändringen kommer sannolikt att leda till att halka blir vanligare, mätt i antal dygn, i stora delar av landet, då temperaturen oftare kommer att fluktuera kring noll grader. På grund av att halkolyckor är vanliga kommer även små förändringar i risken för olyckor att ha stora konsekvenser, så det finns ett tydligt behov av att beakta situationen. Inom kampanjen Håll dig på benen, som koordineras av

Olycksfallsförebyggande nätverket, har man framgångsrikt främjat åtgärder som förebygger halkningar på vintern, och detta arbete bör fortsätta och intensifieras.

Även om forskningen om klimatförändringens effekter på hälsa och välbefinnande har ökat i Finland är forskningsresultaten fortfarande så få att det inte är möjligt att göra kvantitativa bedömningar av effekterna. Institutet för hälsa och välfärd håller på att för 2020–2025 ta fram en åtgärdsplan med följande mål: att producera information om de hälsomässiga och socioekonomiska effekter som klimatförändringen och bekämpningen av den kommer att ha, att öka den allmänna medvetenheten om bl.a. hälsofördelarna med att bekämpa klimatförändringen och att främja anpassningen till klimatförändringen utifrån forskningsdata.

Fallolyckor ska förebyggas

Fallolyckorna (inkl. idrottsolyckorna) är den vanligaste typen av olycksfall. Mer än hälften av de skador som behandlats på sjukhus har uppkommit vid fall. För äldre är fall den främsta orsaken till dödsfall på grund av olycksfall. Den s.k. äldreomsorgslagen förpliktar till att främja äldre personers förmåga att klara sig på egen hand genom att i tid vidta åtgärder när en persons funktionsförmåga försämras och när det observeras riskfaktorer som kan försämra funktionsförmågan. Av de olycksfall som drabbar personer i arbetsför ålder är fall den vanligaste orsaken till vårdperioder på sjukhusens bäddavdelningar. För barn och unga är det på motsvarande sätt fallen, inklusive idrottsolyckorna, som orsakar de flesta vårdperioderna per år på bäddavdelningar inom specialsjukvården.

Motion har i studier konstaterats vara den effektivaste och primära faktorn som skyddar mot fall i alla åldersgrupper – motion förbättrar muskelstyrkan, koordinationen och balansförmågan. Samtidigt är motion till fördel med tanke på målen för folkhälsan och anpassningen till klimatförändringen. T.ex. gång och cykling har positiva effekter på hälsan och är fördelaktiga för miljön. Att främja säker motion är ett viktigt element i arbetet med att förebygga fall i alla åldersgrupper. En betydande del av motionens nytta kan dock gå förlorad om inte säkerheten vid motion och förebyggandet av idrottsskador beaktas. Det är viktigt att stärka samarbetet mellan dem som främjar motion och aktörer som förebygger olycksfall, likaså mellan olika program.

4 ÅTGÄRDER

Sammanställd av: Ulla Korpilahti, Institutet för hälsa och välfärd (THL); Persephone Doupi, THL; Riitta Koivula, THL; och i kapitel 4.5 Tarja Ojala Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland (SPEK); Brita Somerkoski Åbo universitetet; och Jari Lepistö inrikesministeriet (IM)

Åtgärderna i detta program omfattar följande typer av olycksfall: fallolyckor, förgiftningar, vägtrafikolyckor, drunkningar och sjötrafikolyckor samt brännskador. När det gäller personer i arbetsför ålder och äldre beaktas också perspektivet anhöriga och närstående som främjare av säkerheten. Målen och åtgärderna anges i tabellform och är uppdelade på åldersgrupper. Tabellerna innehåller uppgifter om mål, åtgärder, grunder, ansvariga, uppföljning och indikatorer för förebyggandet av olycksfall bland barn och unga (0–24-åriga), personer i arbetsför ålder (25–64-åriga) och äldre (över 65 år).

Vissa av åtgärderna berör på ett eller annat sätt hela befolkningen med de olika åldersgrupperna. Men i tabellerna över åtgärder behandlas de separat för åldersgrupperna. Orsaken till det är att t.ex. inriktningen av åtgärderna och utvärderings- och uppföljningsmetoderna varierar ofta mellan åldersgrupperna eller så finns det inga åtgärder tillgängliga för alla åldersgrupper. Bl.a. för de äldres del kan det förvaltningsövergripande samarbetet följas upp med hjälp av innehållet i och antalet orosanmälningar i THL:s uppföljningsundersökning Vanhuspalvelujen tila (Läget i fråga om äldreomsorgen), men för de övriga åldersgruppernas del är läget i fråga om detta fenomen mer utmanande med tanke på uppföljningen. I publikationen (Korpilahti m.fl. 2020, på finska) har teman som är gemensamma för alla åldersgrupper och exempel på åtgärder samlats i bilaga 7 till del I grupperade enligt centrala fenomen.

De grunder som ges i koncis form för varje åtgärd i åtgärdstabellen behandlas mer detaljerat i bilagorna 3–5 till del I. Dessa bilagor innehåller redogörelser för åtgärderna och bakgrunden till olycksfallstyperna för varje åldersgrupp (Korpilahti m.fl. 2020, på finska). I den genomförandeplan som ska utarbetas 2021 anges den eller de som primärt är ansvariga för varje åtgärd och även en tidsplan för genomförandet.

4.1 Fallolyckor

I detta program avses med fallolyckor olycksfallen i klasserna W00–W19 i ICD-10-klassifikationen. Dessa klasser inkluderar fall i samma plan, fall från lekredskap på lekplats, fall från säng, stege eller från ett högre plan samt fall vid halka.

BESKRIVNING AV NULÄGET: Av de olycksfall som orsakar vårdperioder på sjukhusens bäddavdelningar är det fallen bland barn och unga samt personer i arbetsför ålder som orsakar de flesta vårdperioderna. Av olycksfallen är det fallen bland äldre som orsakar det största antalet dödsfall.

MÅL: Hälsoskadorna och behovet av sjukhusvård till följd av fallolyckor bland barn och unga samt personer i arbetsför ålder minskar. Dödsfallen på grund av fallolyckor bland äldre samt antalet vårdperioder på sjukhus minskar. Idrottsolyckorna och de skador som dessa orsakar förebyggs målinriktat med hänsyn till de olika åldersgruppernas behov.

Ansträngningar för att öka den fysiska aktiviteten bör vara en tydlig del av arbetet med att förebygga fall och idrottsskador i olika tillväxt- och verksamhetsmiljöer. Barn och unga i utvecklings- och tillväxtstadiet behöver en mångsidig fysisk stimulans, t.ex. för att deras motoriska färdigheter ska utvecklas. I alla åldersgrupper är det viktigt att beakta att förebyggandet av skador inte bör göras på bekostnad av fysiska aktiviteter. På befolkningsnivå är målet att använda olika kommunikationskanaler mångsidigt för att uppmuntra människor till ett fysiskt aktivt levnadssätt och till användning av nödvändig skyddsutrustning.

Tabell 1. BARN OCH UNGA (0–24-åringar). Mål och åtgärder för förebyggande av fallolyckor bland barn och unga 2021–2030.

Allmänna mål: <ul style="list-style-type: none"> • Antalet allvarliga idrottsskador minskar. • Antalet skador orsakade av fallolyckor bland barn minskar. Detta åstadkoms t.ex. genom insatser för att förbättra kunskaperna hos föräldrar samt personer som arbetar med små barn om riskerna för fallolyckor i hemmet och näromgivningen. • Kunskaperna om vad som orsakar fallolyckor och om hur fallolyckor kan förebyggas ökar. 		
Mål 1. Säkerheten beaktas när verksamhetsmiljöer utvecklas och övervakas.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
Åtgärd 1. I samband med planering av olika verksamhetsmiljöer för barn och unga görs en systematisk bedömning av barnkonsekvenserna relaterade till fallrisker (man har beaktat t.ex. att underlaget på idrottsplatser är tillräckligt elastiskt)	<p>Barnkonsekvensbedömningarna i fråga om säkerhetsaspekter och verksamhetsmiljöer utförs i varierande omfattning och praxis varierar mellan regioner och mellan kommuner.</p> <p>I den nationella barnstrategin ges nationella rekommendationer och anvisningar för barnkonsekvensbedömningarna (SR 2021).</p> <p>Det finns inga nationella data tillgängliga om hur barnkonsekvensbedömningar utförts vid planering av miljöer. Enligt experter vid UKK-institutet har säkerhetsfaktorer relaterade till exempelvis förebyggande av idrottsskador inte alltid beaktats vid planering av miljöer.</p> <p>Både prestationen och idrottens säkerhet påverkas av vilket underlag idrotten utövas på. Underlaget har betydelse när det gäller uppkomsten av belastningsskador och även plötsliga skador. Av egenskaperna hos underlaget är det främst hårdhet, flexibilitet och friktion som påverkar resultat och belastningen på idrottarens kropp. (UKK-institutet, terveurheilija.fi)</p> <p>RT-korten för byggnadsprojektering av daghem och läroanstalter har uppdaterats 2019 och inkluderar ett nytt kort om säkerhet, även om säkerheten har beaktats även i andra kort.</p>	<p>Miljöministeriet (MM), social- och hälsovårdsministeriet (SHM), undervisnings- och kulturministeriet (UKM)</p> <p>Institutet för hälsa och välfärd (THL)</p> <p>Utbildningsstyrelsen (UBS)/partnerskap</p> <p>UKK-institutet</p> <p>Universitetens medicinska fakulteter och de nationella kompetenscentren för idrottsmedicin i anslutning till dessa</p> <p>Organisationer, t.ex. Finlands Unicef rf/ modellen Barnvänlig kommun</p> <p>Kommuner, landskap</p>
Uppföljning och indikatorer 2021–2030 <ul style="list-style-type: none"> • De som i kommuner och landskap varit ansvariga för åtgärd 1 har sett till att barnkonsekvensbedömningar har genomförts vid planering av barns och ungas olika tillväxt- och verksamhetsmiljöer. 		

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 2.</p> <p>Tjänsteleverantörernas kunskaper i konsumentssäkerhet är uppdaterade och egenkontrollen har organiserats på ett ansvarsfullt sätt.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utbildning om säkerhetsledning ordnas för tjänsteleverantörerna. 	<p>Bakgrund: De tjänsteleverantörer som avses i konsumentssäkerhetslagen (920/2011) ska upprätta ett säkerhetsdokument som innehåller en heltäckande beskrivning av riskerna i tjänsten och uppgifter om hur man säkerställer säkerheten i tjänsten. Uppgifter som motsvarar de uppgifter som ska ges i säkerhetsdokumentet kan också ingå i en annan säkerhetsplan, såsom räddningsplanen.</p> <p>Enligt Tukes finns det fortfarande behov av att utveckla kommunernas konsumentssäkerhetsarbete, inklusive egenkontrollen. En av prioriteringarna i arbetet är att inom en snar framtid intensifiera tillsynen och ordna fler utbildningar i säkerhetsledning.</p>	<p>Arbets- och näringsministeriet (ANM): lagstiftningsansvar</p> <p>Säkerhets- och kemikalieverket (Tukes): tillsyn över konsumenttjänsterna enligt lagstiftningen</p> <p>UKM</p> <p>SHM</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> • Antal utbildningar som Tukes ordnar och antal deltagare i dem. 		

<p>Åtgärd 3.</p> <p>Tillsynen över konsumenttjänster relaterade till fysiska aktiviteter sköts på behörigt sätt.</p>	<p>Tukes inriktar tillsynen utifrån riskerna, bl.a. till anläggningar för inomhusaktiviteter och trampolinparker, områden för utomhusaktiviteter och skidanläggningar. Ett av syftena med tillsynen är att minska antalet allvarliga skador i tjänsterna.</p> <p>Förutom att övervaka konsumenttjänsterna uppmuntrar Tukes konsumenterna till säkert beteende och påminner om vikten av säkert beteende, exempelvis genom att aktivt informera om riskerna i tjänsterna.</p> <p>Tukes publicerar årligen en sammanfattning av olyckor som verket fått kännedom om. Det är en utmaning att få heltäckande information om olyckorna i tjänsterna, och datainsamlingen bör utvecklas i samarbete med olika aktörer.</p>	<p>ANM: lagstiftningsansvar och styrning</p> <p>Tukes: ansvar för tillsynen enligt lagstiftningen</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> • Antal olyckor i konsumenttjänster som innefattar fysiska aktiviteter. 		

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 4.</p> <p>När nya lek- och idrottsplatser byggs och gamla iståndsätts tas hänsyn till förebyggandet av fall och idrottsskador samtidigt som vikten av att uppmuntra till fysisk aktivitet beaktas.</p> <p>Vid konkurrensutsättning av byggande och underhåll av lek- och idrottsplatser beaktar kommunerna säkerhetskriterier, t.ex. flexibla rinkar främjas genom UKM:s finansieringsvillkor för byggande av idrottsplatser, och idrottsplanernas underlag ska vara tillräckligt flexibla.</p>	<p>Undersökningar, utredningar och planeringsvägledningar för byggande av idrottsplatser ges ut i UKM:s publikationsserie om idrottsplatser, en serie som publiceras av Bygginformationsstiftelsen.</p> <p>På Tukes webbplats (Lekplatser) finns samlad information om säkerhetsaspekter (Tukes 2020).</p> <p>Enligt experter vid UKK-institutet har säkerhetsfaktorer inte alltid beaktats i planeringen av miljöer. (Se grunderna i punkten om UKK-institutet i åtg. 1 och terveurheilja.fi).</p> <p>Med hjälp av webbplatsen Liikuntakaavoitus.fi /Uleåborgs universitet, UKM, MM främjas uppkomsten av livsmiljöer lämpliga för fysiska aktiviteter genom information och styrning.</p>	<p>MM, UKM</p> <p>UBS/partnerskap</p> <p>UKK-institutet</p> <p>Universitetens medicinska fakulteter och de nationella kompetenscentren för idrottsmedicin i anslutning till dessa</p> <p>Tukes</p> <p>Kommuner, landskap</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> Nationella rekommendationer och publikationer om byggande av idrottsplatser som publiceras 2021–2030 Kommunernas dokument om byggande av idrottsplatser, stickprovsundersökning. 		

Mål 2. I säkerhetsfostran ingår innehåll som främjar ett fysiskt aktivt levnadssätt och förebyggande av fall och idrottsskador.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 5.</p> <p>Barn och unga har goda rörelsefärdigheter. Innehåll som rör förebyggande av idrottsskador och fall ingår i högre grad än tidigare i säkerhetsundervisning och -fostran i olika verksamhetsmiljöer.</p> <ul style="list-style-type: none"> Rådgivningen → omfattande hälsoundersökningar, familjeträningar, hembesök Småbarnspedagogiken → innehållen i de lokala planerna för småbarnspedagogiken, programmet Småbarnspedagogiken i rörelse/UKM, UBS, Likes, Skolan i rörelse Grundläggande utbildningen, andra stadiet → innehållen i de lokala läroplanerna och planerna för de yrkesinriktade examina, UKK-institutets LiVE-projekt (se UKK-institutets Frisk skolelev-projektet och webbplatsen Terve urheilija) Idrottsföreningar → utbildning för oavlönade tränare i samarbete med grenförbunden. 	<p>Förebyggandet av fall och idrottsskador hör till det grundläggande arbetet i rådgivningar, småbarnspedagogiken, skolor, läroanstalter och idrottsföreningar (se Statsrådets förordning 338/2011; kotitapaturma.fi 2019a, 2019b och 2019c).</p> <p>→ Det krävs tillräckliga personresurser för att det grundläggande arbetet, inkl. förebyggande av fall och idrottsskador, i de ovan nämnda verksamhetsmiljöerna ska kunna utföras på ett högkvalitativt sätt och enligt rekommendationerna.</p>	<p>UKM, ungdoms- och idrottspolitiska avdelningen</p> <p>UBS</p> <p>UKK-institutet</p> <p>Stiftelsen för främjande av motion och folkhälsa LIKES</p> <p>SHM, THL</p> <p>Kommuner, landskap</p> <p>Idrottsföreningar, grenförbund</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> Nationella utredningar och rapporter som utvärderar innehållet i arbetet inom olika sektorer, t.ex. rådgivningstjänster, skol- och studerandehälsovården samt expertorganisationer såsom UKK-institutet. Innehållet i de lokala läroplanerna och planerna för de yrkesinriktade examina De nationella resultaten i MOVE-mätningarna för eleverna i åk 5 och 8 inom den grundläggande utbildningen/UBS Resultaten i enkäterna Hälsa i skolan: Olycksfall i skolan eller på skolvägen under läsåret, % (trenddata för incidens) 		

Mål 3. Säkerhetsfrämjande förfaranden och handlingsmodeller är en del av den övergripande verksamhetskulturen inom utbildningen, på arbetsplatser och på fritiden.

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 6.</p> <p>En utredning görs om vilka utbildningar om förebyggande av fall inklusive idrottsskador som finns tillgängliga för personer som arbetar med barn och unga och för studerande inom olika sektorer.</p> <ul style="list-style-type: none"> Hälso- och sjukvårdspersonal, bl.a. hälsovårdare, sjukvårdare, närvårdare, läkare Utbildare och lärare, bl.a. klasslärare, gymnastiklärare, lärare i hälsokunskap I samarbete med organisationer skapas en övergripande säkerhetskultur och nolltänkande i förebyggandet av olycksfall. 	<p>Det finns ingen egen separat del om fall i grund- och fortbildningen för olika yrken.</p> <p>Enligt experter på förebyggande av arbetsolycksfall är fall den vanligaste typen av olycksfall på arbetsplatserna, och unga arbetstagare är mest utsatta för olycksfall.</p> <p>Arbetshälsoinstitutet producerar utbildning och forskningsbaserad kunskap som stöder riskbedömningarna och det säkerhetsfrämjande arbetet.</p>	<p>SHM/Avdelningen för arbete och jämställdhet (TTO)</p> <p>Arbetshälsoinstitutet (TTL)</p> <p>UBS</p> <p>UKK-institutet</p> <p>Jyväskylä universitet, idrottsvetenskapliga fakulteten (liikuntatieteellinen tiedekunta)</p> <p>Högskolor och andra utbildningsanordnare</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> Före halvtidsutvärderingen av programmet 2025 har det gjorts en utredning om utbudet av utbildning för personer som arbetar med barn och unga om förebyggande av fall inklusive idrottsskador och utbudet har utvecklats. Säkerhetsinnehållet i grundutbildningarna och fortbildningarna granskas inom utvalda yrkesområden. 		

<p>Åtgärd 7.</p> <p>Det säkerställs att unga arbetstagare får säkerhetsfärdigheter.</p> <ul style="list-style-type: none"> → undervisning under perioderna med inläring i arbetet under utbildningen → introduktion för nyanställda på arbetsplatserna 	<p>Enligt experter på olycksfall sker det fler arbetsolycksfall bland nyanställda än bland personer som har arbetat en längre tid. Att de arbetsolycksfall som drabbar unga ofta är lindriga kan dessutom leda till att dessa underskattar den verkliga risken. En situation som inte ger betydelse för en ung person kan för en äldre person kräva längre återhämtning eller förlust av hälsa.</p> <p>Arbetshälsoinstitutet har producerat material och utbildning för att främja denna fråga.</p> <p>Enligt lagen om yrkesutbildning (531/2017) har studerande rätt till en trygg studiemiljö.</p>	<p>UKM, UBS</p> <p>TTL</p> <p>SHM/TTO</p> <p>Kommuner, landskap</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> Material producerat av Arbetshälsoinstitutet och andra aktörer samt uppgifter om användningen av det Resultaten i TEA-datainsamlingen och enkäterna Hälsa i skolan om det säkerhetsfrämjande arbetet i läroanstalterna (t.ex. lagstadgade inspektioner av hälsa, säkerhet och välbefinnande i läroanstalterna, planen för förebyggande och uppföljning av olycksfall) och de lokala korrigerande åtgärder som vidtagits utifrån dem. 		

Tabell 2. PERSONER I ARBETSFÖR ÅLDER (25–64-åringar). Mål och åtgärder för förebyggande av fallolyckor bland personer i arbetsför ålder 2021–2030.

<p>Allmänna mål:</p> <ul style="list-style-type: none"> Fallolyckorna identifieras som orsak till sjukdomar samt förlust av funktions- och arbetsförmåga och de förebyggande åtgärderna intensifieras. Belastningen på specialistsjukvården orsakad av fallolyckor bland personer i arbetsför ålder minskar. 		
<p>Mål 1. Medvetenheten om riskerna för fallolyckor bland personer i arbetsför ålder ökar. Orsakerna är kända och förebyggande metoder används i högre grad.</p>		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 8.</p> <p>Kommunernas olika sektorer främjar möjligheten för invånarna att röra sig säkert och förebygger därmed fallolyckor. Fokus ligger på att sörja för säkerheten vid gång och cykling som klimatvänliga sätt att röra sig.</p> <ul style="list-style-type: none"> Tillgängligheten på lederna för lätt trafik främjas. I arbetet med att främja säker motion för personer i arbetsför ålder främjas samarbetet med lokala idrottsföreningar och fler utbildningar ordnas så att yrkespersoner lär sig förebygga fallolyckor. 	<p>Enligt experter på förebyggande av olycksfall är följande viktigt när man vill förhindra fallolyckor: att stödja fysisk aktivitet, att människor följer rekommendationerna om hälsotion, särskilt motion som stärker skelettet, och att människor ägnar sig åt träning som ökar muskelmassan.</p> <p>År 2018 antog statsrådet ett principbeslut som stöder främjandet av gång och cykling. Kommunikationsministeriet har tagit fram ett program som stöder detta principbeslut, ett mer detaljerat program för främjande av gång och cykling. Dessa program innehåller tio åtgärdsdelar inriktade på att före 2030 öka färdsattnen gång och cykling (KM 2018, SR 2018).</p> <p>Olycksfall: Åtta procent av de finska männen och tre procent av kvinnorna har en bestående skada i stöd- och rörelseorganen orsakad av ett olycksfall.</p> <p>Arbetet inom programmet Vuxna i rörelse (LAO), som startade 2020, utnyttjas i främjandet av säker motion för personer i arbetsför ålder (LAO 2020). År 2020 lanseras också webbplatsen liikuntaneuvonta.fi där det samlas information om motionsrådgivning, både för kunder och yrkesverksamma.</p>	<p>Kommuner och samkommuner, landskap</p> <p>Idrottsföreningar, grenförbund</p> <p>Organisationer, t.ex. Stöd- och rörelseorganförbundet i Finland rf</p> <p>THL, SHM</p> <p>Universitetens medicinska fakulteter och de nationella kompetenscentren för idrottsmedicin i anslutning till dessa</p>

Uppföljning och indikatorer 2021–2030

- Resultaten i TEAviisari
 - Kommunledningens hållbarhetsmål – Hållbar mobilitet (t.ex. gynnande av kollektivtrafiken, gång och cykling)
- Motion och idrott, ledning:
 - Mål i verksamhets- och ekonomiplanen för främjande av fysisk aktivitet bland personer i arbetsför ålder; motionsrådgivning
 - Resurserna i verksamhets- och ekonomiplanen för främjande av fysisk aktivitet bland personer i arbetsför ålder
- Motion och idrott i kommunens verksamhet, engagemang:
 - Kommunens motionsplan eller utvecklingsprogram
 - Plan eller program för att främja cykling och gång
 - Sektorsövergripande arbetsgrupp/arbetsgrupper som behandlar främjande av motion
- Motion och idrott i kommunens verksamhet, Uppföljning enligt kön, motionsaktivitet bland personer i arbetsför ålder
 - Motionsrådgivning till personer med funktionsnedsättning, invandrare, arbetslösa (TEAviisari)
- Idrottsföreningar har tillgång till avgiftsfria träningsturer för vuxna och vuxna kan delta i träningstimmar som ordnas av organisationer (t.ex. medlemsföreningar i Osteoporosförbundet, Finlands ryggförbund, Hjärtförbundet, Reumaförbundet, Hengityslitto)
- Motion och idrott, resurser (TEAviisari): Avgifter för vuxnas träningsturer
- Ett större antal resor görs till fots eller med cykel (KM:s mål 2020: ökning 20 %; Motion och idrott i TEAviisari)
- Resultaten vid uppföljning av de nationella programmen för främjande av motion
- Antal trafikplatser som är tillgängliga och förändring under programperioden.

Mål 2. De säkerhetsregler och arbetssätt som används i arbetet för att förebygga fallolyckor på arbetsplatser tillämpas i anpassad form även på arbetsresor och fritid.

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 9.</p> <p>På arbetsplatserna börjar man aktivt främja fysisk aktivitet som ett sätt att förebygga fall och minska belastningen. Riskerna för fall identifieras och förebyggs inom arbetsplatsernas säkerhetsarbete.</p>	<ul style="list-style-type: none"> På arbetsplatserna skulle det vara viktigt att sporra de anställda och stödja dem i att öka sin fysiska aktivitet på både fritiden och arbetstiden. Forskning har visat att ökad fysisk aktivitet minskar behovet av återhämtning (Kekki 2018). På arbetsplatserna är fall den vanligaste olycksfallstypen. Arbetshälsoinstitutet producerar forskningsbaserad information, utbildning och material för att stödja en säkerhetsfrämjande verksamhetskultur på arbetsplatserna. Arbetshälsoinstitutet har producerat forskningsbaserad information även om vikten av motion och återhämtning. Arbetsstagare som motionerar regelbundet har lägre frånvaro. I Orimattila stad erhöles betydande fördelar och stora besparingar under två olika projekt som syftade till att främja de anställdas hälsomotion. Sjukfrånvaron minskade med 4,3 dagar per person under uppföljningstiden, vilket innebar en sjukfrånvaro som var 2 270 dagar kortare än under tiden före projekten. Förändring i rörelse! Nationell strategi för motion som främjar hälsan och välbefinnandet 2020 innehåller rekommendationer även för arbetsplatserna (SHM 2013b). 	<p>TTL, Noll olycksfall-forumet</p> <p>THL</p> <p>Organisationer</p> <p>Aktörerna inom företagshälsovården</p>

Uppföljning och indikatorer 2021–2030

- Statistik över fallolyckor på arbetsplatser, arbetsresor och fritiden
- Utredningar om antalet mobilitetsstyrningsprojekt på arbetsplatserna och deras kvalitet; uppföljning och utvärdering utförs i samarbete med lokala aktörer
- Uppföljningsresultaten i testen Testaa itsesi kuntolaskurilla
- Likabehandlingsplanerna på arbetsplatser (tillgängligheten i arbetslokaler).

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 10.</p> <p>Arbetet med att förebygga halkolyckor på vintern på arbetsresor och fritid fortsätter och intensifieras.</p> <ul style="list-style-type: none"> Säkerheten relaterad till skor beaktas. 	<p>Det förutspås att vintrarna blir varmare och risken för halkolyckor ökar i Finland i takt med att klimatförändringen fortskrider (Juhola m.fl. 2020).</p> <p>Det finns en handbok om förebyggande av olycksfall på arbetsresor med handlingsmodeller och tips om hur säkerhets- och miljörisker kan hanteras i arbetstrafiken (TTK & Trafikskyddet 2014).</p> <p>Arbetshälsoinstitutet och Meteorologiska institutet producerar information och material om förebyggande av halkolyckor på arbetsresor.</p>	<p>THL, TTL, Noll olycksfall-forumet</p> <p>Organisationer, inkl. arbetsgruppen för förberedelse av kampanjen Håll dig på benen/Olycksfallsförebyggande nätverket (FRK koordinerar)</p> <p>Meteorologiska institutet</p> <p>Kommuner och samkommuner, landskap</p>

Uppföljning och indikatorer 2021–2030

- Statistik över halkningar på vintern för personer i arbetsför ålder i THL:s register samt i Arbetskyddscentralens och Arbetshälsoinstitutets material
- Resultat erhållna i uppföljningen av Håll dig på benen-kampanjerna (Olycksfallsförebyggande nätverket, FRK koordinerar).

<p>Åtgärd 11.</p> <p>Inom hälso- och sjukvården används självbedömning av fallrisken och/eller riskbedömningar utförda av hälso- och sjukvårdspersonal, och vid behov tillämpas förebyggande åtgärder på personer i medelåldern (50-åringar och äldre).</p> <ul style="list-style-type: none"> Särskild uppmärksamhet ägnas grupper med hög risk för fall: nedsatt funktionsförmåga eller kognition; skada (t.ex. hörsel, syn), en kronisk sjukdom (se även del 4.5 om anhöriga och närstående). Åtgärden genomförs i samarbete med Hälsobyn och projektet Hyvä kierre. 	<p>En motionsplan baserad på en expertkonsultation rekommenderas för personer som fyllt 65 år och för personer i åldern 50–64 som har en långvarig sjukdom eller en begränsad funktionsförmåga som påverkar deras deltagande i fysiska aktiviteter eller som påverkar konditionen (Kaatumisten ja kaatumisvammojen ehkäisyyn fysioterapiasuositus 2017).</p> <p>Olycksutredningscentralen (2016a) rekommenderar att förebyggandet av fall bland personer i arbetsför ålder börjar byggas upp enligt samma principer som för äldre.</p> <p>Anvisningarna om identifiering av fallrisker i hem och boendemiljöer (guiden IKINÄ, Pajala 2016) kan tillämpas på behoven i denna målgrupp, liksom anvisningar som getts om bedömning av fallrisken vid olika sjukdomar (OTKES 2016a).</p>	<p>THL, TTL</p> <p>Sjukvårdsdistrikt, hälsocentraler</p> <p>Aktörer inom företagshälsovården, fysioterapeuter, ergoterapeuter</p> <p>Hälsobyn</p> <p>Universitetens medicinska fakulteter och de nationella kompetenscentren för idrottsmedicin i anslutning till dessa</p>
--	--	---

Uppföljning och indikatorer 2021–2030

- Statistik: Vårdperioder i anslutning till fallolyckor/10 000 invånare (Sotkanen ind. 3958)
- Resultat i datainsamlingar i TEAvisari:
 - Datainsamling om primärvården:
 - Resurser, specialarbetare vid hälsocentralen: osteoporosskötare
 - Övrig kärnverksamhet; Individuell rådgivning och grupper som verkar förebyggande eller stödjer egenvård (i egen regi eller i samarbete med t.ex. organisationer): förebyggande av fallolyckor, motionsrådgivning, handledning av sömnvanor
 - Motion och idrott i kommunens verksamhet: Motionsrådgivning och motionsgrupper för personer med funktionsnedsättning, invandrare, arbetslösa.

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 12.</p> <p>Bedömningar av fallrisker för personer som fyllt 60 år och förebyggande interventioner börjar utföras i organisationsverksamhet och inom hälso- och sjukvården.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Åtgärder riktas särskilt till män; risken för män i arbetsför ålder är särskilt hög. • Åtgärden genomförs i samarbete med projektet Hyvä kierre och Hälsobyns aktörer. 	<p>I evaluerade internationella riktlinjer om förebyggande av fall rekommenderas redan nu att gränsen för när det aktiva förebyggandet av fall inleds sänks till 60 år (Stevens & Burns 2015).</p> <p>Till personer i arbetsför ålder riktas evidensbaserade motionsinsatser som inkluderar träning för att utveckla deras fysiska egenskaper och funktionsförmåga och därigenom minska fallen. Vanligt förekommande träningsformer är balanst träning liksom kombinationsträning där man t.ex. kombinerar balans- och styrketräning eller balans-, styrke- och gångträning (THL:s litteraturoversikt, en publikation är på kommande).</p> <p>Förebyggande av fall bland personer i arbetsför ålder behandlas i fysioterapiekommendationen Kaatumisten ja kaatumisvammojen ehkäisyyn fysioterapiasuositus (2017).</p>	<p>THL</p> <p>Sjukvårdsdistrikt</p> <p>Hälsocentraler/hälsoundersökningar, mottagningar</p> <p>Företagshälsovården</p> <p>Organisationer</p> <p>Universitetens medicinska fakulteter och de nationella kompetenscentren för idrottsmedicin i anslutning till dessa</p>

Uppföljning och indikatorer 2021–2030

- Antal kunder som besökt FRK:s Hälsopunkter samt en uppskattning av antalet bedömningar av fallrisken som gjorts vid dem
- Utbildningar av Trygghetscoacher ordnade av Olycksfallsförebyggande nätverket samt antal Trygghetscoacher, antal deltagare i informationstillfällen hållna av Trygghetscoacher och feedback om fallolyckor och förebyggandet av dem
- Antal personer som deltar i kamratgrupper för närstående vårdare och äldre och i utbildningar och som har fått information och vägledning om förebyggande av fallolyckor
- Uppföljning och utvärdering av regionala projekt för förebyggande av fall (t.ex. Hyvä kierre, förebyggande av fall).

Mål 3. Säkerhetsfrämjande förfaranden och handlingsmodeller är en del av den övergripande verksamhetskulturen inom grund- och fortbildningen för social- och hälsovårdspersonal och på arbetsplatserna.

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 13.</p> <p>När det gäller patienter som varit med om en fallolycka tar man inom social- och hälsovårdstjänsterna reda på och tar upp till diskussion bakgrunds- och riskfaktorer som kan ha bidragit till olyckan: funktionsförmåga och rörelsevanor, missbruksproblem, våld, minnessjukdomar och psykiska problem.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vid hantering av utmanande problem-situationer utnyttjas erfarenheter och utvecklas ett förfarande på samma sätt som i handlingsmodellerna för förebyggande av våld. 	<p>Mer än två tredjedelar av dem som avlider vid en fallolycka är män, och hälften av dessa dödsfall beror på alkoholmissbruk (THL:s vårdanmälningsregister, Statistikcentralens statistik över dödsorsaker).</p> <p>Funktionsförmåga, motionsvanor och bruk av berusningsmedel är betydande underliggande faktorer vid fallolyckor (OTKES 2016a).</p>	<p>SHM, THL, Handlingsplanen för alkohol-, tobak-, drog- och spelprevention</p> <p>Sjukvårdsdistrikt, akutenheter</p> <p>Hälsocentraler</p> <p>Organisationer</p> <p>Universitetens medicinska fakulteter och de nationella kompetenscentren för idrottsmedicin i anslutning till dessa</p>

Uppföljning och indikatorer 2021–2030

- Antal bedömningar av funktionsförmågan hos fallolyckspatienter vid akutmottagningar och rådgivningsinterventioner om levnadssätt riktade till dessa
- Antal mini-interventioner riktade till fallolyckspatienter vid akutmottagningar/Analyser av berusningsmedel – blåstester och deras resultat
- Resultat i datainsamlingarna i TEAviari: Datainsamling om primärvården, Gemensam praxis; Tidig identifiering av alkoholmissbruk på läkarmottagning eller hälsovårdar-/sjukvårdarmottagning, Bedömning av funktionsförmågan hos fallolyckspatienter vid akutmottagningar och rådgivningsinterventioner om levnadssätt riktade till dessa
- Antal mini-interventioner riktade till fallolyckspatienter vid akutmottagningar/Analyser av berusningsmedel – blåstester och deras resultat

Tabell 3. ÄLDRE PERSONER (över 65 år). Mål och åtgärder för förebyggande av fallolyckor bland äldre 2021–2030.

Allmänt mål: Dödligheten i fallolyckor minskar bland personer som fyllt 65 år; Vårdperioderna på sjukhus i anslutning till fallolyckor minskar bland personer som fyllt 65 år.		
Mål 1. Anställda har tillgång till evidensbaserade fallförebyggande rutiner.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 14.</p> <p>Den högsta ledningen och de närmaste cheferna i organisationer som tillhandahåller tjänster för äldre åtar sig att införa evidensbaserade förebyggande metoder.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Anställdas kompetens i att förebygga fall upprätthålls, utvecklas och uppdateras regelbundet så att de evidensbaserade metoderna blir en del av den vardagliga verksamheten. • Goda metoder, verktyg, utbildning och den senaste kunskapen om förebyggande av fall erbjuds anställda. 	<p>Skyldigheter i lagstiftning och rekommendationer:</p> <p>Lag om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre 980/2012</p> <p>Kvalitetsrekommendation för att trygga ett bra åldrande och förbättra servicen 2020–2023: Målet är ett åldersvänligt Finland (SHM 2020c)</p> <p>Nationellt åldersprogram fram till år 2030: För ett ålderskunnigt Finland (SHM 2020d).</p> <p>Åtgärdsprogram inriktat på äldres boende (Ikääntyneiden asumisen toimenpiteohjelma 2020–2022) (MM 2020)</p> <p>Det finns verktyg för evidensbaserat förebyggande av fall.</p>	<p>SHM, THL, miljöministeriet MM</p> <p>Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet Fimea</p> <p>Kommuner (inkl. välfärdstjänster, seniorrådgivningar, servicehandledningsenheter), samkommuner, landskap</p> <p>Sjukvårdsdistrikt (t.ex. hyte-teamen)</p> <p>Privata serviceproducenter</p> <p>Universitetens medicinska fakulteter och de nationella kompetenscentren för idrottsmedicin i anslutning till dessa</p> <p>Organisationer</p>
<p>Åtgärd 15.</p> <p>På grund av att arbetskarriärerna blir längre ska arbetsplatserna uppmärksamma förebyggandet av fallolyckor för arbetstagare över 65 år.</p>	<p>Arbetsförmågan hos äldre i arbetsför ålder har förbättrats och arbetskarriärerna har förlängts (Huhta & Karppanen 2020, SHM 2020d).</p> <p>Arbetshälsoinstitutet producerar forskningsbaserad kunskap om faktorer som kan påverka funktionsförmågan hos personer över 65 år och öka fallolyckorna i arbete.</p>	TTL

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 16.</p> <p>Säkerheten för personer som rör sig till fots på vintern tryggas genom att förbättra säkerheten och tillgängligheten i boendemiljöerna (såsom sandning av vägar). I arbetet för att förhindra halkningar beaktas skor, skosulor, klacklappens material och halkskydd.</p>	<p>Det har bedömts att klimatförändringen kommer att öka risken för halkning i Finland (Tuomenvirta m.fl. 2018, Juhola m.fl. 2020).</p> <p>Varningar om halka skickas med textmeddelanden.</p> <p>I kampanjer, kommunikation och utbildningsaktiviteter har förebyggandet av halkningar och metoder för förebyggandet tagits upp.</p> <p>Verktyg finns tillgängliga.</p>	<p>THL</p> <p>Kommuner, samkommuner</p> <p>Organisationer, inkl. aktörerna i kampanjen Håll dig på benen och t.ex. Trafikskyddet</p> <p>Olycksfallsförebyggande nätverket (FRK koordinerar)</p>

Uppföljning och indikatorer 2021–2030, åtgärderna 14–15

- Dödligheten i fallolyckor bland personer som fyllt 65 år/100 000 personer i samma ålder (Sotkanet ind. 3971)
- Vårdperioder i anslutning till fallolyckor bland personer som fyllt 65 år/10 000 personer i samma ålder (Hilmo. Sotkanet [ind. 3959])
- Höftfraktur hos personer i åldrarna 65 år och över, % av befolkningen i samma ålder (Hilmo. Sotkanet. [ind. 699])
- THL:s undersökning om läget inom äldreomsorgen (Vanhuspalvelujen tila -seurantatutkimus), t.ex. användning av IKINÄ-indikatorerna; av de tekniska lösningar som ökar säkerheten används fallsensorer/-larm, %; personalens kunskande i förebyggande av fall, %
- Antal medlemmar i VaKaa-nätverket för förebyggande av fall, deras yrkesbakgrund och geografiska fördelning samt antal nedladdningar av den avgiftsfria webbutbildningen om förebyggande av fall
- De resultat i TEAviisari som rör åtgärdernas innehåll (t.ex. antal osteoporos-frakturskötare)
- De resultat i FinSote-undersökningen som gäller åtgärdernas innehåll
- De uppgifter om åtgärdernas innehåll som erhålls vid uppföljning av kampanjen Håll dig på benen
- Arbetshälsoinstitutets material om fallolyckor bland personer som är i arbetsför ålder och över 65 år
- Trafikskyddets uppföljningsuppgifter som gäller åtgärdernas innehåll
- Antal deltagare i Äldreinstitutets utbildningar per år

Mål 2. De äldre själva samt deras anhöriga och närstående kan förebygga fall.

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 17.</p> <p>För äldre samt deras anhöriga och närstående tillhandahålls experttjänster med låg tröskel inriktade på att förhindra fallolyckor.</p> <ul style="list-style-type: none"> • I handledning, rådgivning och rehabilitering beaktas tillgänglighet och används behovsbaserade metoder. 	<p>Skyldigheter i lagstiftning och rekommendationer:</p> <p>Lag om stödande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre 980/2012 (den s.k. äldreomsorgslagen).</p> <p>Kvalitetsrekommendation för att trygga ett bra äldre och förbättra servicen 2020–2023: Målet är ett åldersvänligt Finland (SHM 2020c).</p> <p>En trygg vardag utan olyckor 2025: Räddningsväsendets åtgärdsprogram för förebyggande av olyckor (Lepistö & Heliskoski 2019).</p> <p>Verktyg finns tillgängliga.</p>	<p>SHM, THL, inrikesministeriet (IM)</p> <p>Räddningsverken</p> <p>Kommuner (inkl. seniorrådgivningar och servicehandledningsenheter), samkommuner, landskap</p> <p>Universitetens medicinska fakulteter och de nationella centren för idrottsmedicin i anslutning till dessa</p> <p>Organisationer</p>

Uppföljning och indikatorer 2021–2030

- Antal nedladdningar av UKK-institutets formulär för självvärdering av risken för fallolyckor, antal ifyllda elektroniska riskbedömningar och antal visningar/besök på webbsidor riktade till äldre och deras närstående per år
- Antal deltagare i den öppna rehabilitering och distansrehabilitering som ordnas av Osteoporosförbundet i Finland rf och antal deltagare i medlemsföreningarnas kamratverksamhet och motionsverksamhet (antal kommuner med vilka det bedrivs samarbete i fråga om öppen rehabilitering)
- Antal kunder som besökt FRK:s Hälso punkter samt en uppskattning av antalet bedömningar av fallrisken som gjorts vid dem
- Antal utbildningar av Trygghetscoacher ordnade av Olycksfallsförebyggande nätverket och antal utbildade coacher per år
- Antal deltagare i informationstillfällen hållna av Trygghetscoacher per år samt feedback om fallolyckor och förebyggandet av dem
- Antal personer som deltar i kamratgrupper för närståendevårdare och äldre och i utbildningar och som har fått information och vägledning om förebyggande av fallolyckor
- Antal deltagare i utbildningar ordnade av Trafikskyddet per år
- Antal kommuner som organiserar rehabilitering för personer med osteoporos samt antal grupper/deltagare, antal deltagare i distansrehabilitering, antal grupper i föreningarna samt antal deltagare i grupperna
- Antal visningar/besök i delen om förebyggande av fall i Åldershuset i Hälsobyn
- Antal kontakter till den renoveringsrådgivning som Centralförbundet för de gamlas väl tillhandahåller och antal planerade renoveringsarbeten per år.

Mål 3. I kommunernas ledning av välfärden beaktas förebyggandet av fall. Service-, vård- och rehabiliteringskedjorna är regionalt jämlika och håller jämn kvalitet.

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 18.</p> <p>För förebyggandet av fall fastställs mål, åtgärder, ansvariga och indikatorer i samband med arbetet med välfärdsberättelserna/säkerhetsplaneringen och i samband med utarbetandet av de planer för att stödja den äldre befolkningen som föreskrivs i den s.k. äldreomsorgslagen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skriftliga beskrivningar av de regionala service-, vård- och rehabiliteringskedjorna för förebyggande av fall utarbetas. 	<p>Skyldigheter i lagstiftning och rekommendationer:</p> <p>Kommunallag 410/2015</p> <p>Hälso- och sjukvårdslag 1326/2010</p> <p>Lag om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre 980/2012</p> <p>En HYTE-koefficient för utvärdering av kommunernas arbete för att främja välbefinnande och hälsa håller på att tas fram.</p> <p>Kommunernas välfärdsberättelser och -planer bör utnyttjas i högre grad än för närvarande i den förebyggande verksamheten samt i främjandet av välbefinnande, hälsa och funktionsförmåga (Huhta & Karppanen 2020).</p> <p>Säkerhet överallt – nationella riktlinjer för lokal och regional säkerhetsplanering (IM 2019).</p>	<p>SHM, IM, THL</p> <p>Sjukvårdsdistrikt</p> <p>Kommuner, samkommuner, landskap</p>

Uppföljning och indikatorer 2021–2030

- Rapport i kommunernas/områdenas välfärdsberättelser om de mål, åtgärder, ansvariga och indikatorer som fastställts för förebyggande av fall.
- Rapport om de service-, vård- och rehabiliteringskedjor som byggts upp i området för förebyggande av fall (t.ex. HUS: Hyvä Kierre/Borgå).

Mål 4. De studerande inom social- och hälsovårdsbranschen får i anslutning till sina studier grundläggande kunskaper och färdigheter i förebyggande av fall.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
Åtgärd 19. Förebyggande av fallolyckor ingår i läroplanen för undervisningen inom social- och hälsovårdsbranschen och ämnet ingår i grund- och fortbildningen.	Att förebygga fall hör till social- och hälsovårdspersonalens grundläggande arbete, så undervisningen i ämnet bör ingå i grundutbildningen inom hälso- och socialbranschen. Utbildningsmaterial finns tillgängligt.	UBS Högskolor: universitet, t.ex. medicinska fakulteter, yrkeshögskolor
Uppföljning och indikatorer 2021–2030 <ul style="list-style-type: none"> En expertbedömning av utbildningsinnehållet i grund- och fortbildningen för personer som ska börja arbeta eller som redan arbetar inom social- och hälsovårdsbranschen. 		

4.2 Förgiftningar

I detta program avses med förgiftning förgiftningsolyckor orsakade av läkemedel, alkoholer, droger, lösningsmedel, gaser, ångor, bekämpningsmedel, kemikalier eller skadliga ämnen och andra ospecificerade ämnen (ICD-10-koderna X20–X29 och X40–X49). T.ex. bruk av berusningsmedel som leder till olika olycksfallstyper behandlas bland åtgärderna separat för varje olycksfallstyp (bl.a. vägtrafikolyckor, förgiftningar och drunkning samt anhöriga och närstående som främjare av säkerheten separat för unga, personer i arbetsför ålder och äldre).

BESKRIVNING AV NULÄGET: Förgiftningar bland barn under 15 år har inte lett till några dödsfall i Finland på över tio år. Men för unga i åldern 15–24 orsakar förgiftningar fortfarande näst mest dödsfall på grund av olycksfall per år, och de orsakar också behov av sjukhusvård i de olika åldersgrupperna. Alkoholförgiftningarna bland personer i arbetsför ålder är främst ett problem bland äldre i arbetsför ålder, 45–64-åringarna, medan droger och blandmissbruk är den främsta orsaken till att unga vuxna, 25–44-åringar, råkar ut för en förgiftningsolycka. Att äldre personer använder berusningsmedel har blivit vanligare.

MÅL: Förgiftningsolyckorna bland barn och unga minskar och samtidigt förhindras förgiftningsdödsfall på grund av olycksfall. Förgiftningsolyckorna bland personer i arbetsför ålder minskar och förgiftningsdödsfall orsakade av alkoholförgiftning, blandmissbruk och droger börjar minska. De äldres alkoholbruk och medicinering ägnas mer uppmärksamhet.

Tabell 4. BARN OCH UNGA (0–24-åringar). Mål och åtgärder för förebyggande av förgiftningsolyckor bland barn och unga 2021–2030.

Allmänna mål: <ul style="list-style-type: none"> • Antalet förgiftningsdödsfall bland personer under 15 år förblir noll. Antalet förgiftningar som beror på bruk av berusningsmedel och självdestruktivt beteende bland unga, 15–24-åringar, minskar. • Identifieringen av riskfaktorerna för förgiftningar, den tidiga identifieringen av problem och stödet förbättras. • Antalet förgiftningsfall som leder till sjukhusvård fortsätter att minska. 		
Mål 1. Säkerhetsutbildning relaterad till förebyggandet av förgiftningar ingår i arbetet i olika verksamhetsmiljöer.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
Åtgärd 20. I olika verksamhetsmiljöer intensifieras säkerhetsutbildningen relaterad till förebyggandet av förgiftningar (inkl. förmåga att ta upp bruk av berusningsmedel samt färdigheter i livshantering och föräldraskap) och en kultur som stöder drogfrihet främjas, och i detta arbete beaktas barn, unga och familjer med olika bakgrund. <ul style="list-style-type: none"> • Rådgivningstjänsterna • Småbarnspedagogiken, skolor och läroanstalter • Barnskyddet och vården utom hemmet • Ungdomsväsendet/fritidsverksamheten och det uppsökande ungdomsarbetet. 	Det är viktigt att effektivare informera om befintliga evidensbaserade arbetsmetoder och material samt om Giftinformationscentralens tjänster och att utföra detta arbete fortlöpande. I läroplansgrunderna för den grundläggande utbildningen och för gymnasiet (UBS 2014a, 2019) och i grunderna för yrkesinriktade examina på andra stadiet (UBS 2020) behandlas förebyggande av förgiftningar och följderna av missbruk.	SHM, THL UBS Giftinformationscentralen Organisationer, t.ex. Förebyggande rusmedelsarbete EHYT rf, Mannerheims Barnskyddsförbund och olika ungdomsorganisationer såsom Ungdomssektorns takorganisation i Finland Allians rf Kommuner, samkommuner, landskap
Uppföljning och indikatorer 2021–2030 <ul style="list-style-type: none"> • Resultaten i nationella och andra utredningar om arbetsmetoder och material som använts för förebyggande av förgiftningar och för säkerhetsutbildning i de verksamhetsmiljöer som nämns i åtgärden riktad till barn och unga. 		
Mål 2. Åtgärder för förebyggande av förgiftningar inriktas särskilt på ungdomar.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
Åtgärd 21. Personalens kännedom om sambandet mellan förgiftningar bland unga och psykiska problem, särskilt depression, förbättras genom påverkan på innehållet i grund- och fortbildningarna och genom kommunikation i flera kanaler.	De som arbetar med barn och unga har en viktig ställning som informationspridare, attitydpåverkare och rollmodeller.	UKM, UBS THL Högskolor Kommuner, landskap
Uppföljning och indikatorer 2021–2030 <ul style="list-style-type: none"> • Innehåll som gäller förebyggande av förgiftningar i grund- och fortbildningen för överenskomna yrkesområden (social- och hälsovården, klasslärare, lärare i hälsokunskap). 		

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 22.</p> <p>Psykiatrisk konsultation inkluderas i vården vid förgiftningar bland unga vid jourpoliklinikerna, inkl. jourtjänster på grundnivå vid hälsocentraler eller hos andra aktörer.</p>	<p>Enligt sakkunniga görs konsultationer inte ännu systematiskt och heltäckande. Detta har tagits upp i Nationell strategi för psykisk hälsa och nationellt program för suicidprevention 2020–2030 (Vorma m.fl. 2020, kapitel 4).</p>	<p>SHM, THL</p> <p>Kommuner, landskap inkl. primärvården och specialistsjukvården</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> Nationell statistik över antalet psykiatriska konsultationer enligt journalanteckningarna vid mottagningarna. 		
<p>Åtgärd 23.</p> <p>Stödet till unga och åtgärderna för att minska de negativa konsekvenserna av missbruk intensifieras t.ex. med hjälp av Pakka-verksamhetsmodellen, som ingår i handlingsplanen för alkohol-, tobak-, drog- och spelprevention.</p>	<p>Med tanke på målet att förebygga negativa konsekvenser av missbruk är det viktigt att fästa uppmärksamhet vid alkoholpriserna och alkoholreklamen samt vid övervakningen av åldersgränserna inom detaljhandeln och alkoholserveringen.</p> <p>Även övergripande gemenskapsbaserade handlingsmodeller anses vara bra metoder vid förebyggande av de negativa konsekvenserna av bruk av berusningsmedel.</p> <p>I Finland har t.ex. verksamhetsmodellen Pakka, som effektiviserar regleringen av den lokala tillgången på alkohol, tobak och penningspel, konstaterats vara en effektiv metod för att förebygga de negativa konsekvenserna av missbruk av berusningsmedel och spelande av penningspel (se Fors m.fl. 2013, THL/webbsidor om alkohol, tobak och beroenden/ Handlingsplanen för alkohol-, tobak-, drog- och spelprevention.)</p>	<p>SHM, THL</p> <p>Organisationer, t.ex. EHYT rf och Sininauhaliitto</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> Åtgärder vidtagna för att minska de negativa konsekvenserna av missbruk bland barn och unga, inkl. användning av verksamhetsmodellen Pakka. 		

Tabell 5. PERSONER I ARBETSFÖR ÅLDER (25–64-åringar). Mål och åtgärder för förebyggande av förgiftningsolyckor bland personer i arbetsför ålder 2021–2030.

<p>Allmänna mål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Antalet förgiftningsfall som kräver akut- och/eller sjukhusvård minskar bland personer i arbetsför ålder. • Antalet dödsfall och självmord relaterade till berusningsmedel minskar. • Vid tidig identifiering av riskkonsumtion av berusningsmedel och riskkonsumenter beaktas förebyggandet av olycksfall, särskilt förgiftningar. 		
<p>Mål 1. Kunskapen ökar om metoderna för och möjligheterna till förebyggande av alkohol- och drogförgiftning bland personer i arbetsför ålder.</p>		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 24.</p> <p>Förebyggandet av förgiftningar beaktas som synvinkel i kommunernas förebyggande rusmedelsarbete (EPT), i arbetsplatsernas rusmedelsarbete, fritidsverksamhet och arbetsmiljöer samt i olika kampanjer.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Detta förutsätter kommunens engagemang i det förebyggande arbetet, även i dess roll som arbetsgivare, samt aktivt samarbete mellan kommunen och de lokala övriga arbetsgivarna och gemenskaperna. • Olycksförebyggande kampanjer: I kampanjen Olycksfallsdagen (fredagen den 13:e) och Håll dig på benen sprids information om berusningsmedlens inverkan på uppkomsten av olycksfall. • Ett avsnitt om förgiftningar har inkluderats i FRK:s utbildning av Trygghetscoacher. 	<p>Kommuner:</p> <p>I kommunerna görs det fortfarande inte särskilt mycket förebyggande rusmedelsarbete inriktat på personer i arbetsför ålder. Endast cirka en av tre kommuner hade ett aktivt förebyggande rusmedelsarbete inriktat på personer i arbetsför ålder. När det gäller personer i arbetsför ålder utfördes det förebyggande rusmedelsarbetet i hög grad inom hälso- och sjukvården (Warpenius & Markkula 2018).</p> <p>Arbetsplatser:</p> <p>På arbetsplatserna behövs fortfarande utbildning inriktad på att förhindra alkoholrelaterade skador. Modellen för tidigt ingripande och antidrogprogrammet används i stor utsträckning, men metoder och verktyg för att förebygga alkoholskador, såsom självbedömningstester och temadagar, används inte tillräckligt (Bennet m.fl. 2016).</p>	<p>THL, TTL</p> <p>Kommuner</p> <p>Regionförvaltningsverken (RFV)</p> <p>Alko</p> <p>Fackorganisationer</p> <p>Organisationer och föreningar</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> • Datasamlingen om primärvården i TEAvisari: <ul style="list-style-type: none"> • Specialarbetare vid hälsovårdscentralen (i egen regi eller som köptjänst), missbrukarvårdare eller en annan missbrukararbetare • Uppföljning av utvecklingen av problem bland befolkningen inom hälsovårdscentralens verksamhetsområde: Rapportering av uppgifter enligt åldersgrupp till förtroendepersonsförvaltningen • Hur gemensamma åtgärder planeras och genomförs följs upp med hjälp av en analys av innehållet i den lokala eller regionala planen för främjande av psykisk hälsa och alkohol- och drogarbete och/eller välfärdsstrategin och välfärdsberättelsen. • Innehåll om personer i arbetsför ålder i kommunenkäten om förebyggande rusmedelsarbete analyseras (RFV & Handlingsplanen för alkohol-, tobak-, drog- och spelprevention). • Uppföljning av egenkontrollen i Alkos butiker och i dagligvarubutiker. • Arbetsplatskurser om hur man tar upp problem: antal kurser, antal deltagare, upplevd nytta (enkät riktad till deltagarna) – kombinerat med AUDIT-siffror för området samt uppgifter om kostnaderna för missbrukarvården (A-kliniken). • Inom ramen för FRK:s festivalarbete genomförs en rusmedelsenkät för att kartlägga utbudet och bruket på festivalerna. Noggrann statistik görs upp utifrån uppgifter från tillnyktringsstationer samt uppgifter om hur många gånger per år som modellen för tidigt ingripande använts. • Utredningar om införandet av missbruksprogram och modellen för tidigt ingripande på arbetsplatserna (t.ex. SAK:s enkätundersökning riktad till förtroendemän och arbetarskyddsfullmäktige). 		

Mål 2. Riskkonsumtion av berusningsmedel och de negativa konsekvenserna av dem identifieras i social- och hälsovårdstjänsterna och stöd erbjuds i ett tidigt skede.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 25.</p> <p>De som arbetar med förebyggande av olycksfall och de som vårdar olycksfallsoffer inom social- och hälsovården tar oftare upp bruk av berusningsmedel. Särskilt risken för blandmissbruk beaktas.</p> <ul style="list-style-type: none"> Med tanke på förebyggandet av förgiftningar är det viktigt att i processerna för tidig identifiering och stöd vid behov ta upp förgiftningsrisken vid bruk av berusningsmedel. Denna helhet främjas i samverkan med handlingsplanen för alkohol-, tobak-, drog- och spelprevention, en plan som uppdateras 2020 (SHM 2015). I situationer där man tar upp problem beaktas det eventuella stigma relaterat till ämnet och därmed behovet av att dölja problemen. Detta är nödvändigt i synnerhet när det gäller personer med en annan kulturell bakgrund. Det kan vara nödvändigt att stärka personalens förmåga att ta upp problem (se t.ex. THL:s PALOMA-projekt). 	<p>Alkohol är ofta en underliggande faktor vid olycksfall, och trenden är att riskanvändningen av berusningsmedel och läkemedel ökar. Missbruk identifieras inte i tillräcklig mån, och detsamma gäller erbjudande av stöd i ett tidigt skede:</p> <ul style="list-style-type: none"> Tre av fem som dött på grund av alkoholbruk hade fått sjukhusvård 5–10 år före dödsfallet, men mindre än hälften av dem hade fått en alkoholdiagnos under samma period. Den vanligaste orsaken till sjukhusvård bland personer som dött på grund av alkohol var olycksfall eller någon annan orsak (Paljärvi & Mäkelä 2019). <p>Jämfört med resten av befolkningen är den förtida dödligheten stor hos personer med missbruksproblem. I de yngre åldersgrupperna var förgiftningar och självmord de vanligaste dödsorsakerna, i de äldre åldersgrupperna både alkoholrelaterade och andra sjukdomar.</p> <p>Avbrott i anstaltsvård ökade risken för dödsfall de närmaste fyra åren, särskilt hos män (Pitkänen m.fl. 2017).</p>	<p>SHM</p> <p>THL/samverkan med handlingsplanen för alkohol-, tobak-, drog- och spelprevention och med ansvariga för rådgivningstjänsterna</p> <p>Specialistläkarföreningar och andra fackföreningar för social- och hälsovårdspersonal</p> <p>Kommuner och samkommuner/aktörer inom hälso- och sjukvård samt missbrukar- och socialarbete</p> <p>Sjukvårdsdistrikt/enheter inom primärvården, den prehospitla akutsjukvården</p> <p>Hälsocentraler</p> <p>Producenter av företagshälsövårdstjänster</p> <p>RFV</p> <p>Organisationer</p>
<p>Rådgivningstjänster, HAL-polikliniker och familjerehabilitering vid inrättning: hänsyn till hela familjen.</p>	<p>I de nationella rekommendationerna om mödravård ges instruktioner om att ta upp bruk av berusningsmedel med alla klientfamiljer under graviditeten vid besök både på rådgivningar och inom den specialiserade sjukvården (Klemetti & Hakulinen-Viitanen 2013).</p> <p>En undersökning utförd av THL om specialtjänster för gravida kvinnor som använder berusningsmedel och för familjer som har en baby visade att papporna ofta är en missgynnad grupp. Dessutom finns det stora regionala skillnader i tillgång och tillträde till tjänster för mammor som använder berusningsmedel (Arponen 2019).</p>	<p>SHM, THL</p>

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Prehospital akutsjukvård och jour:</p> <p>Insatser görs för att personalen i högre grad ska ta upp bruk av berusningsmedel och använda screening (bl.a. AUDIT-C, motiverande intervju)</p>	<p>För att stödja personal som tar upp bruket av alkohol med olycksfallspatienter har det getts ut ett instruktionskort (Tiedä- ja toimi - kortti; THL 11/2017) och publikationen Tapaturmapotilaan alkoholin ongelmakäytön tunnistaminen, puheeksiotto ja tuki päivystyspoliklinikalla i serien Tutkimuksesta tiiviisti (THL 34/2017).</p> <p>Det har ansetts vara till nytta om en psykiatrisk vårdare, en arbetstagare inom socialvården och/eller en erfarenhetsexpert är närvarande på akutmottagningar (t.ex. handlingsmodeller från Lahtis och Kuopio).</p>	SHM, THL
<p>Avdelningsvård – Polikliniker – Hälsocentraler:</p> <p>AUDIT C/AUDIT, motiverande intervju, hänvisning till tjänster.</p> <p>I behandlingen av kronisk smärta främjas evidensbaserad användning av läkemedel samtidigt som missbruk av opioider minimeras.</p> <p>Hälsoundersökningar av arbetslösa (hälsocentraler)</p> <p>AUDIT C/AUDIT, motiverande intervju</p>	<p>I alla vårdenheter inom hälso- och sjukvården är det viktigt att komma ihåg hur vanligt det är med alkoholproblem och aktivt söka problem i de olika patientgrupperna (Alkoholiongelmaisen hoito: Käypä hoito -suositus, 2018).</p> <p>Försiktighet bör iakttas vid förskrivning av beroendeframkallande läkemedel, men inte så att det komplicerar eller förhindrar behandling (Huumeongelmaisen hoito: Käypä hoito -suositus, 2018).</p> <p>Antalet personer som köpt oxikodon, som i Finland ersätts av sjukförsäkringen, har ökat betydligt under de senaste åren. FPA har för avsikt att uppmana läkarna att ordinera starka opioider med eftertanke och vill påminna om de problem som långvarig användning ger upphov till. Feedbacken 2017 gällde förskrivning av stora mängder (minst 100 tabletter) kombinationspreparat som innehöll paracetamol och kodein. (FPA 2019).</p>	SHM, THL

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Företagshälsovården</p> <p>AUDIT C/AUDIT, motiverande intervju: hälsoundersökningar, besök relaterade till (arbets)olyckor, utmaningar i fråga om arbetshälsan, tecken på utmattning (t.ex. återkommande, långvarig frånvaro)</p>	<p>Företagshälsovården har lagstadgad skyldighet att främja förebyggandet av sjukdomar och arbetsoförmåga. Aktiviteter som förebygger missbruksproblem stöder det gemensamma arbete som utförs på arbetsplatserna för att främja välbefinnande och säkerhet. Det är viktigt att företagshälsovården har en aktiv roll i förebyggandet av missbruksproblem.</p> <p>Företagshälsovården bör alltid ta upp missbruksfrågor i samband med hälsoundersökningar och vid behov även i samband med sjukvård. Om en representant för företagshälsovården misstänker att en arbetstagare har ett missbruksproblem bör denne ges instruktioner om att själv söka sig till behandling. (Akava m.fl. 2015).</p>	<p>SHM, TTL</p>
<p>Organisationer och frivilliga aktörer:</p> <p>FRK:s volontärer får utbildning i att använda AUDIT-testen och FRK:s modell för tidigt ingripande (Varhaisen puuttumisen malli). Modellen innehåller olika metoder för att ta upp problem, t.ex. motiverande intervju. Metoderna används på festivaler men också vid FRK:s Hälsopunkter.</p>	<p>Till FRK:s volontärer hör t.ex. hälso- och sjukvårdspersonal som efter introduktion har goda förutsättningar att använda dessa metoder.</p>	<p>SHM, THL Organisationer, t.ex. FRK</p>

Uppföljning och indikatorer 2021–2030

- Datainsamlingen om primärvården i TEAviisari:
 - Program och gemensamma förfaranden:
 - Anvisningar uppgjorda vid hälsocentralerna om stöd och handledning till anhöriga eller närstående till missbrukspatienter
 - AUDIT-testen, som kartlägger alkoholbruket enligt åldersgrupp, används av läkare, hälsovårdare/sjukskötare vid hälsostationer
 - Varierande teman:
 - Grupper som utför förebyggande arbete eller stöder egenvård ingår i hälsocentralernas serviceutbud (i egen regi eller i samarbete med t.ex. organisationer): Minskning av alkoholmissbruk
- Antal berusade olycksfallspatienter inom jourtjänsterna
- Antal mini-interventioner utförda i samband med hälsoundersökningar och sjukbesök, riskpoäng i AUDIT/AUDIT-C, hänvisning till fortsatt vård
- Nyckelindikatorer om alkohol och andra droger i Sotkanet:
 - Andelen personer som dricker för mycket alkohol, %, 20–64-åringar, ind. 4412
 - Andelen personer som dricker alkohol i berusningssyfte (AUDIT-1f), %, 20–64-åringar, ind. 4419
 - Klienter vid hälsorådgivningsställen för drogmissbrukare / 100 000 invånare, ind. 5082
 - Patienter som vårdats inom slutenvård på sjukhus och hälsovårdscentraler på grund av berusningsmedel / 1 000 invånare, ind. 1278
- I Läkemedelsbarometern, som Fimea genomför vartannat år, kan man inkludera frågor om läkemedel och använda dessa som indikatorer i detta program
- Övervakning av avloppsvatten/regional information om trender i fråga om användningen av berusningsmedel
- Uppföljning och analys av användningen av sjukvårdstjänster vid förgiftningar (THL:s material).

Mål 3. Åtgärder inriktas på förebyggande av förgiftningsdödsfall (inkl. självmord).		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 26.</p> <p>På jourpoliklinikerna inkluderas psykiatrisk konsultation i vården vid förgiftningsfall, inkl. jourtjänster på grundnivå vid hälsocentraler eller hos andra aktörer.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Åtgärderna främjas i samverkan med genomförandet av Handlingsplan för alkohol-, tobak-, drog- och spelprevention (SHM 2015) samt Nationell strategi för psykisk hälsa och nationellt program för suicidprevention 2020–2030 (Vorma m.fl. 2020). 	<p>Människor med missbruksproblem har hög risk att dö i förtid: Alkoholrelaterad sjukdom eller alkoholförgiftning hade angetts som primär dödsorsak för lite mer än var fjärde avliden.</p> <p>Nästan var fjärde hade dött till följd av ett olycksfall, en våldsam eller annars skadlig händelse eller självmord. Fler kvinnor än män hade dött på grund av självmord, och av männens dödsfall hade ett större antal klassificerats som orsakade av andra än alkoholrelaterade sjukdomar. (Pitkänen m.fl. 2017).</p> <p>Nationell strategi för psykisk hälsa och nationellt program för suicidprevention 2020–2030: Påverka suicidmetoderna (Vorma m.fl. 2020).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Åtgärd 6. Regleringen om tillgången till och förvaringen av gifter utvecklas. • Åtgärd 7. Regleringen om tillgången till läkemedel, om förvaring i hem och om receptpraxis utvecklas; av riskfaktorer beaktas i synnerhet missbruksproblemen. <p>(se även åtgärderna under Prehospital akutsjukvård och jour).</p>	<p>SHM, THL</p> <p>Kommuner och samkommuner, landskap</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> • Analys av THL:s data: Nationell statistik över antalet psykiatriska konsultationer för olycksfallspatienter (patienter som misstänkts ha försökt begå självmord) enligt journalanteckningarna vid mottagningarna. • Uppföljning och analys av statistik om förgiftningsdödsfall • Nyckelindikatorer om alkohol och andra droger i Sotkanet: <ul style="list-style-type: none"> • Alkohol- och narkotikadödlighet i åldrarna 15–34 år / 100 000 i samma åldrar, ind. 3101 • Alkoholdödlighet i åldrarna 35–64 år / 100 000 i samma åldrar, ind. 3104. 		

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 27.</p> <p>Drogrelaterade skador förebyggs enligt de principbeslut som fattas om drogpolicen för varje regeringsperiod. Exempel på åtgärder:</p> <ul style="list-style-type: none"> Tjänster med låg tröskel, inkl. hälso- rådgivningsställen och substitutions- behandling av opioidberoende Uppsökande arbete, fältarbete och stöd på gator och offentliga platser Stöd och rådgivning i det krypterade Tor-nätet med en arbetsmetod inriktad på att minska skadorna. Ökad identifiering av överdoser hos narkotikaberoende personer och förbättrade färdigheter i första hjälpen Dödsfall i häktet undviks genom inrättande av tillnyktringsstationer. 	<p>Forskningsresultat: "De intervjuade identifierade symtom på överdos och försökte i allmänhet hjälpa offret. Förutom första hjälpen inkluderade hjälpen alternativa metoder som skadade offret. Larm på hjälp fördröjdes bl.a. på grund av att droger och utrustning gömdes och på grund av att efterlysta personer avlägsnade sig från platsen." (Kuha & Malm 2019).</p> <p>Tillnyktringsstationer för berusade behövs i alla landskap (SR 2017).</p> <ul style="list-style-type: none"> Det finns några kommunala tillnyktringsstationer. På grund av bristen på tillnyktringsstationer måste polisen vanligtvis placera dem som tas i förvar i häkteslokaler. 	<p>SHM, THL</p> <p>Kommuner, landskap</p> <p>Polisen</p> <p>Organisationer</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> Analys av THL:s data om förgiftningar på grund av berusningsmedel. Uppföljning av resultaten av projekt inriktade på förebyggande av rusmedelsskador Inom ramen för FRK:s festivalarbete genomförs en rusmedelsenkät för att kartlägga utbudet och bruket på festivalerna. Noggrann statistik görs upp utifrån uppgifter från tillnyktringsstationer samt uppgifter om hur många gånger per år som modellen för tidigt ingripande använts. Nyckelindikatorer om alkohol och andra droger i Sotkanet: <ul style="list-style-type: none"> Narkotikabrott som kommit till polisens kännedom / 1 000 invånare, ind. 3091 Brott mot liv och hälsa som kommit till polisens kännedom / 1 000 invånare, ind. 3113 Personer som omhändertagits p.g.a. alkohol och andra droger / 1 000 invånare, ind. 3094. 		

Mål 4. Kunskapsbasen för forskningen om förgiftningsolyckor samt för uppföljningen och förebyggandet av dem utvecklas.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 28.</p> <p>Kunskapsbasen om förgiftningsolyckor bland personer i arbetsför ålder utvidgas och förbättras (i samverkan med experterna involverade i handlingsplanen för alkohol-, tobak-, drog- och spelprevention samt strategin för psykisk hälsa och programmet för suicidprevention).</p> <p>Lämpliga indikatorer för förebyggandet av förgiftningar kartläggs och genom forskning tas det fram kunskap för det förebyggande arbetet.</p>	<p>Kunskapsbasen om olycksfall inklusive förgiftningar bland personer i arbetsför ålder är betydligt mindre omfattande än kunskapsbasen för andra åldersgrupper.</p> <p>Mer omfattande kunskaper skulle vara till hjälp vid bedömning av hur utbredd användningen av berusningsmedel är bland personerna i denna åldersgrupp, hur omfattande tjänster de får samt hur omfattande de nuvarande specialtjänsterna är och hur väl de når riskgruppen.</p> <p>En förutsättning för att kunskapsbasen ska vara tillförlitlig och användbar är att dokumentationen och kvaliteten på data säkerställs. En noggrann registrering säkerställer att kunskapsbasen för rusmedelsarbetet stärks och att kunskaperna kan användas mångsidigt senare. När mängden jämförbara data ökar kan THL som registermyndighet följa bruket av berusningsmedel och tjänsternas lämplighet. (Arponen & Gissler 2020).</p>	<p>THL, TTL, SHM</p> <p>Giftinformationscentralen</p> <p>Organisationer</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> • I THL:s material följs data om hur ofta koderna för intervention rörande bruk av berusningsmedel och förebyggande rusmedelsarbete använts och om kvaliteten på interventionerna. • Senast 2025 har det publicerats en utredning om vilka behov och utvecklingsområden som finns i fråga om kunskapsbasen för förebyggandet av förgiftningar bland personer i arbetsför ålder. • Giftinformationscentralens material med uppgifter om vilka frågor som personer i arbetsför ålder ställt för att få information och stöd har analyserats och rapporterats senast när halvtidsutvärderingen av programmet utförs (år 2025). 		

Tabell 6. ÄLDRE PERSONER (över 65 år). Mål och åtgärder för förebyggande av förgiftningsolyckor bland äldre 2021–2030.

Allmänt mål: Förgiftningsdödsfallen på grund av olycka samt vårdperioderna på sjukhus på grund av förgiftning har minskat 2030.		
Mål 1. Anställda, äldre och deras anhöriga och närstående känner till sambandet mellan läkemedel och risken för förgiftning.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
Åtgärd 29. För anställda inom hälso- och sjukvården skapas verktyg och handlingsmodeller så att dessa bättre kan identifiera äldre som har nytta av en bedömning av sin mediciner. Dessa patienters mediciner bedöms i den omfattning som behövs i samarbete med hälso- och sjukvårdspersonalen.	Skyldigheter i lagstiftning: Lag om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre 980/2012 Bedömningarna av mediciner kan bidra till en säker mediciner och förbättra kvaliteten på behandlingen (bl.a. Pitkälä & Tilvis 2012, Merikoski m.fl. 2017, Toivo m.fl. 2018).	SHM, THL Fimea Apotek Kommuner, samkommuner, landskap Privata serviceproducenter, serviceproducenter inom den tredje sektorn Högskolor: universitet och yrkeshögskolor
Åtgärd 30. Äldre och deras anhöriga och närstående får begriplig information (vid behov på lättläst språk och tillgängligt) om säkerheten vid mediciner och om sambandet mellan läkemedel och risken för förgiftning.	Skyldigheter i lagstiftning: Lag om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre 980/2012 Verktyg finns tillgängliga.	Giftinformationscentralen Kommuner, samkommuner, landskap Apotek Organisationer
Uppföljning och indikatorer 2021–2030, åtgärder 29–30 <ul style="list-style-type: none"> Resultaten i THL:s uppföljningsundersökning Vanhuspalvelujen tila (Läget inom äldreomsorgen) Förfrågningar till Giftinformationscentralen. 		
Mål 2. Anställda, äldre och deras anhöriga och närstående känner till sambandet mellan berusningsmedel och risken för förgiftning. Insatser görs för att social- och hälsovårdspersonal samt personal som möter äldre ska få bättre kunskaper om hur problem kan tas upp och bli mer insatta i metoderna inom det förebyggande arbetet.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
Åtgärd 31. Yrkespersoner, äldre och deras anhöriga och närstående får utbildning och information om att berusningsmedel samt interaktion mellan berusningsmedel och läkemedel kan orsaka förgiftning.	Handlingsplanen för alkohol-, tobak-, drog- och spelprevention (SHM 2015): Informationen bör riktas särskilt till äldre och gälla effekterna av åldrande på riskerna med bruk av alkohol samt interaktionen mellan alkohol och läkemedel. I värsta fall kan interaktion mellan läkemedel och alkohol leda till förgiftning (Soininen m.fl. 2019) Verktyg finns tillgängliga.	SHM, THL Alko Kommuner, samkommuner, landskap Privata serviceproducenter Organisationer Högskolor: universitet och yrkeshögskolor

Uppföljning och indikatorer 2021–2030

- Alko Ab har tagit fram ett webbaserat utbildningsmaterial för yrkespersoner.
- Statistik om besök på Droglinken (riskkartläggningar)
- Antal besökare på förbundet Sininauhaliittos webbplats [ikaantyneidenpaihdeyto.fi](https://www.ikaantyneidenpaihdeyto.fi), antal personer som på sociala medier följer förbundets konto för Ikäantyneiden päihdeyto, antal deltagare i Pilke-grupper samordnade av Sininauhaliitto, Pilke-gruppernas riksomfattande täckning, antal yrkespersoner som genomgått Pilke-handledarutbildningen
- Antal nedladdningar av EHYT rf:s broschyr Tiesitkö tämän lääkkeistä ja alkoholista?
- Antal besökare på Alkos webbplats Ikäantyneet ja alkoholi
- Antal personer som besökt FRK:s Hälsopunkter samt antal som genomfört AUDIT-testen där
- Antal personer som genomgått FRK:s utbildning om att ta upp problem per år. Antal besökare vid Hälsopunkterna. Antal äldre som under programperioden deltagit i FRK:s utbildningar av Trygghetscoach och i informationstillfällen som coacherna hållit och som varit inriktade på förebyggande av förgiftningar.

Mål 3. Förgiftningar bland äldre förebyggs genom förvaltningsöverskridande samarbete.

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
Åtgärd 32. Polisen, räddningsväsendet, nödcentralen och andra aktörer gör vid behov en orosanmälan vid misstanke om att en äldre persons välbefinnande, hälsa och säkerhet är i farozonen på grund av missbruk av berusningsmedel eller läkemedel.	Skyldigheter i lagstiftning: Lag om stöd- jande av den äldre befolkningens funk- tionsförmåga och om social- och hälso- vårdstjänster för äldre 980/2012, 25 § En trygg vardag utan olyckor 2025: Räddningsväsendets åtgärdsprogram för förebyggande av olyckor (Lepistö & Heliskoski 2019).	SHM, THL, IM Polisen, räddningsverk, nödcentraler Alko Kommuner, samkommuner, landskap Organisationer

Uppföljning och indikatorer 2021–2030

- THL:s uppföljningsundersökning om läget inom äldreomsorgen (Vanhuspalvelujen tila), resultaten i kommunenkäten (t.ex. Vilka frågor gäller orosanmälningarna oftast?, Hur många orosanmälningar har ni fått under året [antal]?)

4.3 Vägtrafikolyckor

I detta program avses med vägtrafikolyckor olycksfall och olyckor som skett på grund av körning med motorfordon (inklusive motorcyklar, mopeder och lätta eldrivna förflyttningshjälpmedel), cykling och gång (inklusive fall där ett fordon varit inblandat).

BESKRIVNING AV NULÄGET: Bland barn och unga under 25 år orsakar vägtrafikolyckorna de flesta dödsfallen på grund av olycksfall per år och det näst högsta antalet vårdperioder på sjukhus på grund av olycksfall. I åldersgruppen barn och unga är det gruppen unga män som drabbas mest av hälsoförluster på grund av olycksfall i vägtrafiken. Mer än hälften av alla dödsfall i vägtrafiken och nästan hälften av de allvarliga skadorna i vägtrafiken drabbar personer i arbetsför ålder. Bland äldre män har antalet vårdperioder på sjukhus efter en trafikolycka ökat. Vid förebyggande av vägtrafikolyckor läggs särskild tonvikt på

att påverka riskabelt beteende som fortkörning, användning av alkohol och andra berusningsmedel samt underlåtenhet att använda säkerhetsutrustning.

MÅL: Dödsfallen och hälsoförlusterna på grund av vägtrafikolyckor minskar. Trenden i fråga om antalet vägtrafikolyckor bland unga blir permanent nedåtgående jämfört med nivån 2019. Behovet av sjukhusvård på grund av vägtrafikolyckor minskar i alla åldersgrupper. Trafikfostran för människor i olika åldrar fortgår i olika verksamhetsmiljöer genom olika kanaler och antalet vägtrafikolyckor relaterade till berusningsmedel minskar. Gång och cykling till och från arbetet samt på fritiden främjas som sätt att röra sig och fokus läggs på säkerheten i dessa färdssätt. De äldres körhälsa ägnas mer uppmärksamhet. Användningen av säkerhetsutrustning ökar i alla åldersgrupper.

Tabell 7. BARN OCH UNGA (0–24-åringar). Mål och åtgärder för förebyggande av vägtrafikolyckor bland barn och unga 2021–2030.

<p>Allmänna mål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inte ett enda barn eller ung person dör eller skadas permanent i vägtrafiken. Särskild uppmärksamhet ägnas unga män som har ökad risk att dö eller skadas i vägtrafiken. • Trenden i fråga om antalet vägtrafikolyckor bland unga blir permanent nedåtgående jämfört med nivån 2019. • Insatser görs för att barn och unga som rör sig på egen hand ska kunna göra det säkert och för att denna andel av färdssätten ska öka (kollektivtrafiken, gång och cykling). • Antalet olyckor orsakade av fortkörning minskar och antalet rattfyllerifall och körning under påverkan av rusmedel bland unga förare börjar minska. 		
<p>Mål 1. Trafikmiljöernas säkerhet förbättras genom insatser som minskar fortkörning och genom systematisk säkerhetsfostran.</p>		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 33.</p> <p>Antalet unga personer som kör för fort med olika motorfordon börjar tydligt minska, bl.a. tack vare automatisk och traditionell hastighetskontroll samt utbildning och upplysning.</p>	<p>Världshälsoorganisationen (WHO) har för alla åldersgrupper fastställt ett globalt mål om att antalet trafikanter som överskrider tillåtna hastigheter har halverats senast år 2030. Även EU:s trafiksäkerhetsindikatorer kommer att innefatta en indikator som mäter andelen förare som följer hastighetsbegränsningarna i trafiken (European Commission 2020).</p> <p>Evenemangen Punainen Liitu, som Trafikskyddet ordnar i samarbete med olika branscher, syftar till att påverka ungdomarnas trafikbeteende genom säkerhetsfostran (se Trafikskyddet 2020a).</p>	<p>Trafikledsverket Trafikskyddet IM, räddningsverken, Polisstyrelsen, polisen Kommuner, landskap</p>

Uppföljning och indikatorer 2021–2030

- Statistik: antal barn och unga under 25 år som dött eller skadats i vägtrafiken per år
- Brott och förseelser relaterade till körhastighet som unga 15–24-åringar gjort sig skyldiga till i trafiken per år (Statistikcentralens statistik över brott och tvångsmedel, statistik publicerad av polisen)
- OTI:s databaser över olyckor. Antal/andelar fortkörare i undersökningskommissionens material
- OTI:s databaser över olyckor. Antal vägtrafikanter som lidit skada som ersatts från trafikförsäkringen per år.

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 34.</p> <p>Insatser görs för att fler områden i tätorter ska ha en hastighetsbegränsning på 30 km/h och åtgärder som stöder detta främjas.</p>	<p>I vägtrafiken är det fler barn och unga som skadas allvarligt än som dör. Bland unga som skadas allvarligt i vägtrafiken är mopedisternas och motorcyklisternas andel klart högre än andelen barn och unga som skadas allvarligt i övrig vägtrafik (Trafikskyddet 2020b).</p> <p>Lägre körhastigheter i tätorter minskar de fysiska skadorna hos fotgängare, cyklist och mopedister. Lägre hastighetsbegränsningar bör stödjas med hjälp av infrastruktur och övervakning. (Malin & Luoma 2020).</p>	<p>Kommuner, landskap</p> <p>Polisen</p> <p>Regionförvaltningsverken</p> <p>Närings-, trafik- och miljöcentralerna, Traficom</p> <p>Trafikskyddet</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> • Statistik: Olika hastighetsbegränsningars andel av gators längd i tätorter och information om efterlevnaden av hastighetsbegränsningar, om tillgänglig. 		

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 35.</p> <p>I enheter för småbarnspedagogik och i läroanstalter införs systematiskt kartläggningar av farliga platser för att identifiera och ingripa vid risker.</p> <p>Boende- och byaföreningar informeras om verktyget för kartläggning av farliga platser (vaaranpaikkakartoitustyökalu).</p>	<p>Det finns regional variation i kartläggningarna av farliga platser i de småbarnspedagogiska enheterna och i läroanstalterna. I kommunernas trafiksäkerhetsplaner beaktas de småbarnspedagogiska enheternas och skolornas trafiksäkerhet på allmän nivå. Det finns inga nationella data tillgänglig om dessa frågor.</p> <p>Det är viktigt att vidareutveckla säkerheten i trafiklösningarna på daghemmens och skolornas tomter och i deras omedelbara närhet. I säkerhetsarbetet, vilket inkluderar samarbete och kommunikation med barn och unga liksom deras föräldrar och vårdnadshavare, bör särskilt följande frågor beaktas (Sainio 2017):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lösningar för ledsagande trafik: barnen förs och hämtas med personbil • Skoltransporter • Lösningar för parkering av cyklar, mopeder och bilar • Anslutningar till gatunätverket. <p>År 2020 ska Utbildningsstyrelsen uppdatera skolskjutshandboken, som innehåller anvisningar om exempelvis ledsagande trafik.</p>	<p>UBS</p> <p>Trafikskyddet</p> <p>Kommuner, landskap</p> <p>THL/experterna inom programmet för förebyggande av olycksfall</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> • Resultaten av datainsamling och enkätundersökningar om hur de småbarnspedagogiska enheterna och läroanstalterna främjar säkerheten i trafiken, inklusive kartläggningarna av farliga platser och den ledsagande trafiken. 		

<p>Mål 2. Gång och cykling samt användningen av kollektivtrafik utvecklas och främjas.</p>		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 36.</p> <p>För att barn och unga ska få säkrare färdvägar ska kollektivtrafiken förbättras och säkra miljöer för gång och cykling skapas.</p>	<p>Det finns en stor regional variation i möjligheterna att använda gång och cykling som färdväg (t.ex. separata gång-/cykelbanor). Städer sporrar att erbjuda barn och unga gratis användning av kollektiva färdmedel, som man i t.ex. S:t Michel redan har erfarenhet av (Taavitsainen 2017).</p>	<p>Närings-, trafik- och miljöcentralerna</p> <p>Trafikledsverket</p> <p>Kommuner, landskap</p> <p>Trafikskyddet</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> • Undersökningar av persontrafiken och fördelningarna mellan färdvägarna efter åldersgrupp • Utvecklingen av antalet passagerare i kollektivtrafiken • Antal kommuner som erbjuder barn och unga gratis kollektivtrafik • Resultaten i datainsamlingen om främjandet av motion i kommunerna (TEAvisari) i fråga om gång- och cykelbanor som kommunen underhåller (indikator Leder för gång-, cykel- och mopedtrafik meter/invånare; datainsamlingen görs vartannat år under jämna år). 		

Mål 3. Trafikfostran och kommunikationen är systematisk. Detta stöder drogfri rörlighet och användningen av säkerhetsutrustning, såsom bilbarnstolar, bilbälten, cykelhjälm, cykellykta och reflexer, i trafiken.

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 37.</p> <p>Olika material och arbetsformer för trafiksäkerhetsfostran används och utvecklas i tjänster för barn, unga och familjer, i läroanstalter och i olika kanaler. Rörlighet utan alkohol och droger främjas.</p> <ul style="list-style-type: none"> Särskilt unga män beaktas liksom behoven hos barn och unga som har invandrarbakgrund, en funktionsnedsättning eller annars behöver särskilt stöd och behoven hos unga som inte deltar i utbildning. <p>Rådgivningstjänster Småbarnspedagogiken Den grundläggande utbildningen och andra stadiet Ungdomsarbetet Försvarmakten</p>	<p>På sin webbplats har Trafikskyddet lagt ut material om trafikfostran och utbildningsmaterial för lärare och yrkesverksamma inom olika områden: information om barn och trafik, trafikfostran, cykling samt en stor mängd uppgifter, övningar, anvisningar, exempel på handlingssätt och formulär (Trafikskyddet.fi:s webbplats. Delarna Åldersgrupper, Lärare och Farlig plats).</p> <p>Trafiksäkerheten samt de positiva hälsoeffekterna av promenader och gång beaktas i grunderna för följande: planen för småbarnspedagogik, förskoleundervisningens läroplan, läroplanen för den grundläggande utbildningen, gymnasiet läroplan och de yrkesinriktade examina (UBS 2014a, 2014b, 2018, 2019, 2020).</p> <p>Användningen av skyddsutrustning minskar med åldern. Trots att användningen av cykelhjälm liksom reflexer i mörker har ökat en aning bland de unga, finns det fortfarande mycket utrymme för förbättringar. (Resultaten i enkäten Hälsa i skolan 2013 och 2015, THL 2020b.)</p> <p>Enligt statistik över vägtrafikolyckor har unga män en förhöjd risk att dö exempelvis som motorfordonsförare. Trafikskyddet, Försvarmakten, Gränsbevakningsväsendet och Soldathemsförbundet: Utbildningsmodellen Särmänä liikenteessä används i samband med bevakningstjänsten (Trafikskyddet.fi:s webbsida Särmänä liikenteessä).</p> <p>Enligt en utredning i olika europeiska länder har barn i fattiga familjer, barn med funktionsnedsättning eller på annat sätt begränsad funktionsförmåga och barn till föräldrar med missbruksproblem en förhöjd risk för olycksfall (ECSA 2014).</p>	<p>Trafikskyddet UBS, THL Försvarmakten Räddningsverken Kommuner och anordnare av småbarnspedagogik och utbildning</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> Trafiksäkerhetskampanjer Resultaten i nationella datainsamlingar, såsom enkäten Hälsa i skolan, och de förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån dessa resultat när det gäller användningen av säkerhetsutrustning (om användning av lagstadgad säkerhetsutrustning finns en fråga i ovan nämnda enkät, framöver varannan gång) Statistik: antal barn och unga under 25 år som dött eller skadats i vägtrafiken. 		

Mål 4. Stöd inriktas på säker användning av förflyttningshjälpmedel som stöder och som ersätter förflyttning till fots samt lätta elfordon.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 38.</p> <p>Det finns utbildningsmaterial, utbildning och information om förflyttningshjälpmedel som stöder och som ersätter förflyttning till fots samt lätta elfordon (t.ex. elsparkcyklar och s.k. hoverboards) och produktsäkerheten och säkerheten vid förflyttning övervakas.</p> <p>Utvecklingen följs och åtgärder vidtas med hänsyn till vilket förflyttningshjälpmedel som blir populärt (jfr fenomenet elsparkcyklar).</p>	<p>Användningen av förflyttningshjälpmedel som stöder och som ersätter förflyttning till fots samt lätta elfordon har ökat, liksom tillhörande förflyttnings- och uthyrningstjänster. Det finns inte tillräckligt med informationsmaterial om säker förflyttning med dessa hjälpmedel.</p> <p>Tukes övervakar produktsäkerheten och Tukes och Traficom genomför marknadskontroll och övervakning av marknadsföring inom sina respektive kompetensområden (t.ex. meddelar om felaktig information på webbplatser som drivs av företag som marknadsför och säljer produkter).</p>	<p>Material och utbildning, kommunikation: Trafikskyddet, Trafikförsäkringscentralen</p> <p>Uppföljning och tillsyn: Transport- och kommunikationsverket Traficom</p> <p>Tukes</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> Tillgången på informationsmaterial om förflyttningshjälpmedel som stöder och som ersätter förflyttning till fots samt lätta elfordon Statistik och rapporter om tillsynen av produkter och förflyttning Kommunikationskampanjer som ordnats och information som getts per år under programperioden. 		

Tabell 8. PERSONER I ARBETSFÖR ÅLDER (25–64-åringar). Mål och åtgärder för förebyggande av vägtrafikolyckor bland personer i arbetsför ålder 2021–2030.

<p>Allmänna mål:</p> <ul style="list-style-type: none"> Antalet personer i arbetsför ålder som dör eller skadas allvarligt i vägtrafikolyckor minskar. Antalet olyckor relaterade till berusningsmedel minskar. 		
<p>Mål 1. Säkra körhastigheter främjas, bl.a. genom utökad automatisk hastighetsövervakning, andra tekniska åtgärder samt utbildning och upplysning.</p>		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 39.</p> <p>Insatser görs för att fler områden i tätorter ska ha en hastighetsbegränsning på 30 km/h och för att hastighetsbegränsningar ska sänkas, t.ex. genom kommunikation ökas medvetenheten om hastighetens betydelse som riskfaktor.</p> <ul style="list-style-type: none"> Att olika förhållanden (väder, väglag, älgfara, egen prestationsförmåga) inverkar på vilken körhastighet som är säker bör betonas på olika sätt: kommunikation, övervakning och straff. 	<p>Lägre körhastigheter i tätorter minskar de fysiska skadorna bland fotgängare, cyklister och mopedister.</p> <p>Världshälsoorganisationen (WHO) har för alla åldersgrupper fastställt ett globalt mål om att antalet trafikanter som över-skriver tillåtna hastigheter har halverats senast 2030 (WHO 2018, Target 6).</p>	<p>Regionförvaltningsverken, Närings-, trafik- och miljöcentralerna</p> <p>Traficom</p> <p>Trafikskyddet</p> <p>Meteorologiska institutet</p> <p>Polisen</p> <p>Kommuner och samkommuner, landskap</p> <p>Organisationer, t.ex. Olycksfallsförebyggande nätverket (FRK koordinerar)</p>

Uppföljning och indikatorer 2021–2030

- Statistik över olyckor bland oskyddade vägtrafikantgrupper
- Data om hastigheter vid dödsolyckor efter åldersgrupp från statistik som förs av Institutet för Olycksinformation
- Uppföljning av förseelser som gäller överskridande av hastighetsbegränsningar och som polisen fått kännedom om (statistik som förs av Polisens trafiksäkerhetscentral)

Mål 2. Kommunerna beaktar personer i arbetsför ålder i sina insatser för att främja trafiksäkerheten (även i välfärdsberättelserna och trafiksäkerhetsplanerna).

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 40.</p> <p>Kommunernas arbete med trafiksäkerhetsplaneringen främjas, vilket inkluderar en tillgänglig kollektivtrafik, infartsparkering, smidig övergång mellan olika fortskaffningsmedel.</p> <ul style="list-style-type: none"> • I sina upphandlingar och när det gäller egna fordon, inklusive fordon som används inom social- och hälsovården, beaktar kommunen trafiksäkerheten. • Distansarbetsmodeller införs i uppgifter där fysisk närvaro inte är nödvändig, vilket minskar trafikbelastningen. • I framtida statliga projektunderstöd för främjande av vägtrafiksäkerheten beaktas trafiksäkerheten för personer i arbetsför ålder som tema. 	<p>Säkerheten är en faktor som främjar hälsa och välbefinnande. Det lokala trafiksäkerhetsarbetet i kommunerna spelar en nyckelroll när det gäller att förbättra trafiksäkerhetssituationen i hela landet.</p> <p>Vägledning för kommunernas arbete med trafiksäkerheten finns i en handbok utgiven av Kommunförbundet (Heltimo & Korhonen 2016; på finska) och på portalen Kuntien liikenneturvallisuustyö.</p>	<p>Kommuner, samkommuner</p> <p>Trafikledsverket</p> <p>Närings-, trafik- och miljöcentralerna</p> <p>Traficom</p> <p>Institutet för Olycksinformation (OTI)</p> <p>IM/Tuovi-portal</p> <p>Organisationer</p> <p>Trafikskyddet</p>

Uppföljning och indikatorer 2021–2030

- Data som finns i OTI:s tjänst Liikennevahinkoportti om hur skadorna fördelar sig mellan storområdena och mellan landskapen samt kommunspecifik skadestatistik
- Indikatorer i välfärdsberättelsernas minimidatainnehåll: "Trafikskador – Offer/1000 invånare"
- Utredningar om kommunernas välfärdsberättelser och trafiksäkerhetsplaner under programperioden
- Antal tillgängliga fordon och kollektivtrafikens täckning regionalt.

Mål 3. Användningen av säkerhetsutrustning bland personer i arbetsför ålder ökar i alla vägtrafikantgrupper		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 41.</p> <p>Användningen av säkerhets- och skyddsutrustning främjas med målet att exempelvis de som färdas i personbil använder bilbälte, cyklister cykelhjälm, fotgängare reflex och motorcyklister och mopedister lämplig skyddsutrustning.</p> <ul style="list-style-type: none"> Kampanjer och andra åtgärder genomförs i samarbete med olika organisationer. 	<p>De undersökningskommissioner som undersökt trafikolyckor har uppskattat att cirka en tredjedel av dem som dog i vägtrafikolyckorna 2016–2018 hade överlevt om de använt bilbälte. Enligt OTI:s årsrapporter hade användning av bilbälte också förhindrat eller lindrat skadorna för varannan person.</p> <p>År 2018 använde 94 procent av framsättespassagerarna i personbilar bilbälte i tätortsområden (utanför tätorter 95 %). Av dem som satt i baksätet använde 88 procent bilbälte. I paketbilar använde 77 procent bilbälte (utanför tätorter 83 %; Trafikskyddets övervakning av trafikbeteende).</p> <p>Världshälsoorganisationen (WHO) har fastställt följande globala mål:</p> <ul style="list-style-type: none"> Senast år 2030 använder nästan 100 procent av passagerarna i motorfordon bilbälte. (WHO 2018, Target 8) Senast år 2030 använder nästan 100 procent av motorcyklister en hjälm som uppfyller säkerhetsstandarderna på rätt sätt. (WHO 2018, Target 7). 	<p>Kommuner och samkommuner, landskap</p> <p>Trafikskyddet</p> <p>Organisationer</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> Resultaten i befolkningsundersökningen FinSote i fråga om skyddsutrustning använd i vägtrafiken Trafikskyddets uppföljningar och enkäter om trafikbeteende <ul style="list-style-type: none"> Andel som använder bilbälte och skyddsanordningar för barn Andel av cyklister som använder hjälm OTI:s rapporter om allvarliga olyckor under programperioden. 		

Mål 4. Människor förstår vikten av hälsa och vakenhet vid körning av fordon och den roll som hälsa och vakenhet har i trafiksäkerheten och insatser görs för att öka denna förståelse.

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 42a.</p> <p>Anställda inom social- och hälsovården fäster uppmärksamhet vid körhälsan, t.ex. vid hälsoundersökningar, vid planering av medicinering, särskilt i situationer där en patient har flera sjukdomar och/eller flera mediciner, samt i möten med personer som är beroende av alkohol eller droger.</p>	<p>Sjukdomsattacker blir vanligare i vägtrafiken redan i medelåldern. De vanligaste bakomliggande orsakerna är hjärt-kärlsjukdomar, särskilt hos de som har flera sjukdomar. Många av de som får en sjukdomsattack har en lång tid av vård bakom sig. Körhälsan beaktas inte alltid. (OTI 2016.)</p> <p>Anvisningarna om bedömning av körhälsa för hälso- och sjukvårdspersonal innehåller anvisningar om bedömningen av enskilda förarens hälsotillstånd och körhälsa och om beslutsfattandet i samband med bedömningen. Det ingår också anvisningar om situationer där förarens hälsotillstånd har försämrats i den grad att trafiksäkerheten kan äventyras och det finns skäl att begränsa körandet. (Traficom 2020.)</p> <p>De fakulteter vid universitet som utbildar läkare sörjer för att läkarnas grundutbildning, specialiseringsutbildning och fortbildning innehåller grunderna i körhälsa. Målet bör särskilt vara att läkarna är insatta i särdragen i bilförarens yrke, i kraven på körhälsa och i körhälsans inverkan på säkerheten (OTKES 2019).</p> <p>Personer i arbetsför ålder med en minnessjukdom och deras anhöriga bör också beaktas vid bedömning av körhälsa och säkerhet i trafiken. Att ta upp körsäkerheten är viktigt, eftersom en anhörig kan ha en tydlig uppfattning om hur minnessjukdomen inverkar på körhälsan för personen i fråga.</p>	<p>SHM, Traficom, TTL, THL</p> <p>Olycksutredningscentralen (OTKES)</p> <p>Högskolor: universitet, yrkeshögskolor</p> <p>Trafikskyddet</p>

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 42b.</p> <p>Vägtrafikanternas medvetenhet om vikten av hälsa och vakenhet vid körning och om bedömningen av dessa faktorer ökar, vilket medför ett säkrare beteende i trafiken.</p> <p>Egenkontrollen stöds: bilförarna ges instruktioner om hur man kan ta reda på sitt eget skick och hur trött man är och att anpassa sin körstil och resa utifrån denna vetskap. Särskild uppmärksamhet ägnas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inverkan av läkemedel och hälsotillstånd på vakenheten vid körning • Inverkan av brådska, uppmärksamhet och trötthet på prestationsförmåga och vakenhet <p>Säkerheten inom yrkestrafiken övervakas och främjas, vilket har en positiv inverkan på trafiksäkerheten för andra vägtrafikanter.</p>	<p>Förutom en noggrann professionell bedömning finns det behov av insatser inriktade på att vägtrafikanter bättre ska förstå vikten av ett gott hälsotillstånd och vakenhet samt deras effekter på körförmågan.</p>	<p>SHM, TTL</p> <p>Organisationer, t.ex. kommunikationskampanjer såsom Olycksdagen (FRK samordnar).</p> <p>Trafikskyddet</p> <p>Idrottsföreningar inklusive transporter av idrottsutövare</p> <p>Aktörerna inom företagshälsovården</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> • OTI:s rapporter om allvarliga olyckor relaterade till körhälsa • Uppföljning av kampanjer relaterade till körhälsa. 		

Mål 5. Insatser görs för att stödja alkohol- och drogfrihet i trafiken och för att den som behöver det ska söka sig till en lämplig behandling. Antalet fall av rattfylleri och körning under påverkan av rusmedel bland personer i arbetsför ålder börjar minska.

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 43.</p> <p>Samordningen av olika aktörers kommunikation och övervakning intensifieras.</p>	<p>Rattfylleri är fortfarande ett stort problem i trafiken. Årligen åker nästan 18 500 förare fast för rattfylleri. Alkohol ligger bakom cirka en femtedel av olyckorna med dödlig utgång. Även användningen av droger syns allt mer i trafiken.</p> <p>Världshälsoorganisationen (WHO) har fastställt ett globalt mål om att antalet dödsfall och skador i trafiken relaterade till alkohol ska halveras och/eller att trafikolyckorna relaterade till droger och läkemedel ska ha minskat senast år 2030 (WHO 2018, Target 9).</p>	<p>SHM, THL</p> <p>Polisen</p> <p>Trafikskyddet</p> <p>Organisationer, t.ex. Olycksfallsförebyggande nätverket</p> <p>Brottsförklaringsmyndigheten RISE</p>

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 44.</p> <p>Alkohol- och drogberoende och dess effekter på trafiksäkerheten ska tas upp i ett så tidigt skede som möjligt. Den beroende personen och hens närstående erbjuds hjälp och stöd och hänvisas till lämplig behandling.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Insatser görs för att stödja och utveckla polisernas kompetens och förmåga att hänvisa vägtrafikanter som misstänks för rattfylleri eller annars har nedsatt prestationsförmåga till lågtröskeltjänster eller till en bedömning. • Förutsättningarna för att skapa en ny vårdkedja utreds: Rättsläkarstationernas roll och möjligheter att hänvisa personer som kört berusade till behandling undersöks. • En handlingsmodell som grundar sig på samarbete skapas tillsammans med vårdtjänster och organisationer (användning av lågtröskeltjänster och rutiner för hänvisning till vård). 	<p>Tidig identifiering av missbruk av berusningsmedel är ett av de viktigaste sätten att minska de olägenheter som missbruket orsakar.</p> <p>På grund av det ökade bruket av droger har antalet personer som kör berusade ökat.</p>	<p>SHM, THL IM, polisen Trafikskyddet Organisationer, t.ex. FRK</p>
<p>Åtgärd 45.</p> <p>Användningen av alkohol främjas/stöds. Möjligheten att förlänga körförbudens längd till samma nivå som i de övriga nordiska länderna undersöks. En förlängning skulle medföra att alkohol vore ett relevant alternativ till körförbud.</p>	<p>Alkohol ligger bakom cirka en femtedel av olyckorna med dödlig utgång.</p> <p>Alkohol förhindrar körning under påverkan av alkohol, men är också till fördel med tanke på dessa personers livshandling. Personer som använder alkohol måste bl.a. besöka en läkare eller en annan anställd inom hälso- och sjukvården för att diskutera berusningsmedlens effekter och behandlingsmöjligheter.</p> <p>En ny lagstiftning om alkohol nämndes som en åtgärd i statsrådets principbeslut om säkerheten inom vägtrafiken. Den nya lagen trädde i kraft den 30 december 2016. I denna ingår inte längre bestämmelser om att kalibrering och avläsning av uppgifter ska utföras med 60 dagars mellanrum, vilket sänkte kostnaderna. Å andra sidan blev det ett brott att manipulera alkoholset.</p>	<p>KM, Traficom, SHM, THL, justitieministeriet (JM) Trafikskyddet Organisationer</p>

Uppföljning och indikatorer 2021–2030, åtgärder 43–45

- Uppföljning av kampanjer om nykterhet i trafiken
- Polisens statistik över rattfylleri
- Trafikskyddets statistiska översikter över rattfylleri
- Andel berusade förare i trafikflödet i de årliga riksomfattande R-undersökningarna (årligen utförs blåstest på ca 100 000 förare).
- Vägtrafikolyckor där användningen av berusningsmedel var en omedelbar eller underliggande riskfaktor (OTI:s berusningsmedelsrapporter)
- En utredning om hur man kan dra nytta av en rattfyllerisituation vid hänvisning till lågtröskeltjänster har publicerats senast 2025.
- En utredning och forskningsresultat om användning av alkohol har publicerats senast 2030.
- Antal personer som använder alkohol, i fråga om både villkorligt körförbud och frivillig användning.
- Antal personer som upprepade gånger gjort sig skyldiga till rattfylleri i de trafikolyckor som undersökts av undersökningskommisioner.

Mål 6. Antalet vägtrafikolyckor som orsakas av självskada bland personer i arbetsför ålder minskar.

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 46.</p> <p>Synergier söks i förebyggandet av oavsiktliga och avsiktliga trafikolyckor samt andra olycksfall.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunskapsbasen förbättras och uppföljningen av de avsiktliga trafikolyckorna intensifieras. • Riskfaktorer identifieras, inkl. missbruk/rattfylleri, psykiska problem, tidigare avsiktliga trafikolyckor. 	<p>Nationell strategi för psykisk hälsa och nationellt program för suicidprevention 2020–2030 (Vorma m.fl. 2020). Se avsnittet under rubriken Påverka suicidmetoderna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Åtgärd 3. Suicidrisken uppmärksammas i trafiksäkerhetsarbetet. <p>I den trafiksäkerhetsstrategi som håller på att tas fram med kommunikationsministeriet som samordnare behandlas självmorden i vägtrafiken och förebyggandet av dem. Avsikten är att i strategin söka faktorer i fråga om säkerhetsproblemen och förebyggandet av dem som är gemensamma för de olika trafikformerna (SR 2019).</p>	<p>SHM, THL KM Traficom Organisationer</p>

Uppföljning och indikatorer 2021–2030

- En utredning om möjligheter och synergier mellan åtgärder inriktade på att förebygga oavsiktliga och avsiktliga trafikolyckor har publicerats senast 2030.
- OTI:s olycksdatabaser och rapporter.

<p>Mål 7. Uppföljningen och statistiken gällande vägtrafiken är uppdaterad och tillförlitlig samt stöder kunskapsbaserad ledning. De omfattande materialen används i forskningen inom området.</p>		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 47.</p> <p>Uppföljningen och statistikföringen i fråga om säkerheten i vägtrafiken utvecklas med hjälp av möjligheterna inom digitalisering.</p> <ul style="list-style-type: none"> Samarbetet mellan olika aktörer fortsätter i arbetet med att förbättra statistikföringen. <p>Forskningsdata från många områden är en förutsättning för effektiva, evidensbaserade insatser för att främja säkerheten i vägtrafiken.</p>	<p>Den officiella statistiken är mycket bristfällig och fragmenterad (Lehtonen 2020), t.ex. om cykelolyckorna.</p> <p>Inom den internationella forskningen finns exempel på system för uppföljning av säkerheten i vägtrafiken (Kweon 2011).</p>	<p>THL, OTI, Trafikledsverket, Traficom</p> <p>Statistikcentralen</p> <p>Polisen</p> <p>Räddningsverken, den prehospitla akutsjukvården</p> <p>Traumaregistret; t.ex. studier om livskvalitet och skador</p> <p>Tukes</p> <p>Högskolor: universitet och yrkeshögskolor</p> <p>Organisationer</p> <p>Trafikskyddet</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> Uppföljning av täckning och kvalitet i fråga om statistiken över säkerheten i vägtrafiken Storleken på forskningsresurserna för uppföljning och främjande av säkerhet i vägtrafiken samt antalet projekt. 		

Tabell 9. ÄLDRE PERSONER (över 65 år). Mål och åtgärder för förebyggande av vägtrafikolyckor bland äldre 2021–2030.

Allmänt mål: Vägtrafikolyckorna bland äldre som rör sig med bil, cykel och till fots har minskat senast 2030.		
Mål 1. Äldre personer kör bil på ett säkert sätt. Social- och hälsovårdspersonal, äldre och deras anhöriga och närstående får uppdaterad information om trafiksäkerheten.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 48.</p> <p>Äldre personers körhälsa kontrolleras och tas upp i samband med regelbundna undersökningar och alltid när deras hälsotillstånd och behandling har effekter på körförmågan (t.ex. förändringar i medicineringen).</p> <p>Social- och hälsovårdspersonal (bl.a. sjukskötare med begränsad förskrivningsrätt) och äldre erbjuds utbildning, information och material om faktorer som inverkar på säker bilkörning, prestationsförmåga och körhälsa (t.ex. förändringar i synförmågan samt inverkan av mediciner, berusningsmedel och sjukdomar).</p>	<p>Skyldigheter i lagstiftning:</p> <p>Körkortslag 386/2011</p> <p>Lag om ändring av körkortslagen 938/2018</p> <p>Statsrådets principbeslut om förbättring av trafiksäkerheten (SR 2016): målet är att minska risken för olyckor som beror på försämrade prestationsförmåga.</p> <p>Under ledning av KM bereds en trafiksäkerhetsstrategi för 2022–2026. I strategin ska också äldre vägtrafikanter beaktas.</p> <p>För hälso- och sjukvårdspersonal har anvisningar om bedömning av körhälsa tagits fram (Traficom 2020).</p> <p>Verktyg finns tillgängliga.</p>	<p>SHM, KM</p> <p>Traficom</p> <p>Trafikskyddet</p> <p>Kommuner, samkommuner, landskap</p> <p>Polisen</p> <p>Fimeas</p> <p>Apotek</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> • OTI:s olycksdatabaser • Trafikskyddets olycksfallsstatistik • Fimeas befolkningsenkäter • Trafikskyddets utbildningar. 		

Mål 2. Äldre som cyklar gör det på ett säkert sätt och använder cykelhjälm.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
Åtgärd 49. En utredning görs om vad säker cykling innebär i fråga om äldre. Det ordnas rådgivning och utbildning för äldre om säker cykling (inkl. användning av cykelhjälm).	Skyldigheter i lagstiftning och rekommendationer: I vägtrafiklagen (729/2018) föreskrivs bl.a. att cyklister i mörker ska använda en lykta som visar rött ljus bakåt. Kvalitetsrekommendation för att trygga ett bra äldre och förbättra servicen 2020–2023: Målet är ett åldersvänligt Finland (SHM 2020c) De äldres behov bör beaktas i ordnandet av trafikmiljöer, bl.a. gång- och cykelvägar, samt kollektivtrafik och tjänster som stöder rörlighet.	Kommuner, samkommuner Polisen Trafikskyddet
Uppföljning och indikatorer 2021–2030 <ul style="list-style-type: none"> • En utredning om cykelsäkerheten för äldre görs. • OTI:s olycksdatabas • Trafikskyddets utbildningar/evenemang för äldre • Användningsgrad, uppföljningar och enkäter i fråga om cykelhjälm 		

Mål 3. Äldre personer kan röra sig till fots på ett säkert sätt.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
Åtgärd 50. Det ska säkerställas att säkerheten är god för äldre som rör sig till fots, särskilt på skyddsvägar.	Kvalitetsrekommendation för att trygga ett bra äldre och förbättra servicen 2020–2023: Målet är ett åldersvänligt Finland (SHM 2020c): De äldres behov bör beaktas i ordnandet av trafikmiljöer, bl.a. gång- och cykelvägar, samt kollektivtrafik och tjänster som stöder rörlighet. FN:s Agenda 2030 för hållbar utveckling: senast 2030 tillhandahålla säkra, ekonomiskt överkomliga, tillgängliga och hållbara transportsystem för alla, förbättra trafiksäkerheten, särskilt genom att bygga ut kollektivtrafiken, med särskild uppmärksamhet på behoven hos människor i utsatta situationer, kvinnor, barn, personer med funktionsnedsättning samt äldre personer (UN 2015). Ikäystävällisyden edistäminen asuinalueilla ja taajamissa (Rajaniemi & Rappe 2020). Verktyg finns tillgängliga.	MM, SHM Kommuner, samkommuner Trafikskyddet
Uppföljning och indikatorer 2021–2030 <ul style="list-style-type: none"> • Resultaten i FinSote-undersökningen (bl.a. farliga korsningar och/eller kör- och gångvägar, halka vid gång på vintern, dålig belysning vid kör- och gångvägar). 		

Mål 4. Vägtrafiksäkerheten för äldre förbättras i ett förvaltningsövergripande samarbete.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
Åtgärd 51. Polisen, räddningsväsendet eller nödcentralen gör vid behov en orosanmälan när de i trafiken har observerat en person vars välbefinnande, hälsa och säkerhet misstänks vara försämrade med tanke på trafiksäkerheten.	Skyldigheter i lagstiftning: Lag om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre 980/2012 En trygg vardag utan olyckor: Räddningsväsendets åtgärdsprogram för förebyggande av olyckor (Lepistö & Heliskoski 2019).	SHM, THL, IM Polisen Räddningsverken, nödcentralen Kommuner, samkommuner
Uppföljning och indikatorer 2021–2030 <ul style="list-style-type: none"> Resultaten i THL:s uppföljningsundersökning Vanhuspalvelujen tila, Huoli-ilmoitukset: sisältö ja lukumäärä (Läget inom äldreomsorgen, Orosanmälningar: innehåll och antal) 		

4.4 Drunkningar och olyckor i sjötrafiken

Med förebyggande av drunkningar och olyckor avses i detta program främjande av säkerheten för den som rör sig i, vid och på vatten samt förebyggande av drunkningsolyckor.

BESKRIVNING AV NULÄGET: Dödsfall på grund av drunkning bland barn och unga har minskat klart under de senaste decennierna, men fortfarande hör de till de vanligaste dödsorsakerna när det gäller olycksfall bland barn under skolåldern. Dessutom orsakar fall i vatten varje år hälsoförluster och behov av sjukhusvård, särskilt bland barn under skolåldern. Majoriteten av personerna i arbetsför ålder som drunknat har varit berusade vid drunkningsolyckan. Under de senaste femton åren har majoriteten (86 %) av drunkningsoffren varit män. Drunkningsdödsfallen bland de äldre har ökat under de senaste åren. Det finns än så länge inga forskningsresultat tillgängliga om hur drunkningar kan förebyggas bland äldre.

MÅL: Bland barn och unga minskar dödsfallen på grund av drunkning och hälsoförlusterna på grund av fall i vatten från nivån i början av 2010-talet. Stöd inriktas på att personer i arbetsför ålder inte ska vara påverkade av berusningsmedel i sjötrafiken. Uppdaterad information om dödsfall på grund av drunkning bland äldre finns tillgänglig och dessa dödsfall minskar bland de äldre. Användningen av räddningsvästar blir vanlig i alla åldersgrupper.

Tabell 10. BARN OCH UNGA (0–24-åringar). Mål och åtgärder för förebyggande av drunkningsolyckor bland barn och unga 2021–2030.

Allmänt mål: Bland barn och unga minskar dödsfallen på grund av drunkning och hälsoförlusterna på grund av fall i vatten från nivån i början av 2020-talet.		
Mål 1. Upplysningen och utbildningen om vattensäkerhet intensifieras och stöds, liksom samarbetet mellan olika aktörer i olika verksamhetsmiljöer.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
Åtgärd 52. I rådgivningstjänsterna, som en del av hälsorådgivningen och särskilt vid de omfattande hälsoundersökningarna, diskuterar personalen vattensäkerhet och vikten av att övervaka små barn och av att barnen är simkunniga, med hjälp av t.ex. befintligt material (bl.a. materialet Lär barnet bli vän med vattnet/FSL och Lokaltapiola).	Främjande av säkerhet och förebyggande av olycksfall behandlas i rekommendationer för riksomfattande arbete (bl.a. Handbok för mödrarådgivningen (Klemetti & Hakulinen-Viitanen 2013), Barnrådgivningen som stöd för barnfamiljer (THL 2020a), handboken Laajat terveystarkastukset (Omfattande hälsoundersökningar; Hakulinen-Viitanen m.fl. 2012) och Vi väntar barn-guiden (Hakulinen m.fl. 2020). Rekommendationerna ska börja uppdateras 2021.	SHM, THL Organisationer, t.ex. FSL
Uppföljning och indikatorer 2021–2030 <ul style="list-style-type: none"> Baserat på nationella undersökningar utvärderas hur vattensäkerheten behandlas i materialen och hur materialen används i rådgivningstjänsterna. 		
Åtgärd 53. Simkunnighet ska bli en medborgarfärdighet. Det görs regelbundna utredningar om hur mycket simundervisning som ges inom förskoleundervisningen och i de lägre årskurserna inom den grundläggande utbildningen och om barn med bristfällig simkunnighet får stöd (t.ex. barn med invandrarbakgrund). →Utifrån resultaten vidtas lokalt inriktade åtgärder som behövs för att öka simundervisningen.	Enligt en undersökning av simkunnigheten bland elever i årskurs 6 inom den grundläggande utbildningen, utförd av Finlands Simundervisnings- och Livräddningsförbund rf (FSL), UBS och Likes 2016, finns det variation i fråga om simundervisningen i alla årskurser inom den grundläggande utbildningen. I kommuner där ingen simundervisning enligt läroplanen ordnas är barnens simkunnighet klart sämre (63 %) än i kommuner där simning ordnas i varje årskurs (70 %). (Likes m.fl. 2017)	SHM, THL, UBS Organisationer, t.ex. FSL Likes
Uppföljning och indikatorer 2021–2030 <ul style="list-style-type: none"> Uppgifter erhållna i nationella enkätundersökningar om antalet enheter som ger simundervisning inom den grundläggande utbildningen och övriga tillgängliga skolstadier, såsom förskolor och läroanstalter på andra stadiet. 		

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 54.</p> <p>I olika verksamhetsmiljöer ges i nätverkssamarbete säkerhetsupplysning om vikten av simkunnighet, om effekterna av berusningsmedel i och vid vatten och om förmågan att rädda sig själv och andra.</p> <p>Målgrupper</p> <ul style="list-style-type: none"> • föräldrar till små barn • unga <p>Särskilt barn och unga med invandrabakgrund och de med funktionsnedsättning samt deras föräldrar beaktas.</p>	<p>Nationella säkerhetskampanjer (bl.a. Förnuftigt till sjöss) ordnas regelbundet.</p> <p>I grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen finns egna mål för simkunnighet och livräddning.</p> <p>Det behövs fortlöpande upplysningsarbete för att färdigheter relaterade till vattensäkerhet och säkra handlingsmodeller ska bli effektivt inrotade på befolkningsnivå. Det bör beaktas att t.ex. babysimning också stöder rehabiliteringen av barn med funktionsnedsättning och deras föräldrar.</p> <p>Risken för drunkning bland barn under 18 år kan vara förhöjd bland barn med invandrabakgrund, barn som växer upp med en ensamstående förälder, barn med bristfällig simkunnighet och bland ungdomarna även alkoholanvändning (Schyllander m.fl. 2013).</p> <p>Att effektivt utnyttja goda material och handlingsmodeller som tagits fram förbättrar genomslaget (se FSL:s broschyrer Kom till simhallen! och Simkunnighet angår alla).</p>	<p>SHM, THL, UBS</p> <p>Tukes</p> <p>Traficom</p> <p>Organisationer, t.ex. FSL och Olycksfallsförebyggande nätverket</p> <p>Räddningsverken</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> • Genomförandet av olika nationella kampanjer om vattensäkerhet och antalet personer som nåtts genom dem • Antal barn med särskilda behov som deltagit i babysimning • Material för personer med invandrabakgrund (t.ex. olika språkversioner). 		
<p>Åtgärd 55.</p> <p>De som driver badstränder, simhallar och badinrättningar erbjuds utbildning om tjänsteleverantörens ansvar och om bedömning av riskerna vid stränder.</p>	<p>Riskbedömning är en lagstadgad skyldighet för tjänsteleverantörer enligt konsument säkerhetslagen (920/2011). För identifieringen av risker har nya verktyg tagits fram, såsom checklistor och analysformulär.</p> <p>Utbildning behövs kontinuerligt.</p>	<p>Tukes</p> <p>Organisationer, t.ex. FSL</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> • Genomförandet av utbildningar och antal deltagare per år. 		

Tabell 11. PERSONER I ARBETSFÖR ÅLDER (25–64-åringar). Mål och åtgärder för förebyggande av drunkningsolyckor och olyckor i sjötrafiken bland personer i arbetsför ålder 2021–2030.

Mål 1. Den nationella samordningen och strategiarbetet i fråga om förebyggande av drunkningar intensifieras.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
Åtgärd 56. Nationella kvantitativa mål för minskning av dödsfallen på grund av drunkning tas fram i ett samarbete mellan de myndigheter och organisationer som arbetar med vattensäkerhet.	Enligt WHO (2014) är en nationell vattensäkerhetsstrategi/-program genomförd i ett brett samarbete ett viktigt verktyg för att förebygga dödsfall på grund av drunkning. I den trafiksäkerhetsstrategi som är under beredning beaktas för sjötrafikens del förebyggandet av dödsfall på grund av drunkning för olika åldersgrupper.	SHM, THL, UBS, IM, KM Traficom Tukes Polisen Gränsbevakningsväsendet Trafikledsverket Organisationer, t.ex. FSL
Uppföljning och indikatorer 2021–2030 <ul style="list-style-type: none"> Nationella mål/en strategi har utarbetats och genomförandet av dem följts upp senast 2030. Antal drunknade och antal patienter som på grund av fall i vatten behövt sjukhusvård per år utifrån tillgänglig statistik. 		
Mål 2. Kommunernas och landskapens arbete med säkerheten inom sjötrafiken och säkerheten för dem som rör sig på vatten är systematiskt och samarbetet med organisationer vidareutvecklas.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
Åtgärd 57. I sitt planeringsarbete främjar kommunerna säkerheten inom sjötrafiken och i områden där man rör sig på vatten och följer upp hur säkerheten utvecklas.	En säker miljö (Sjötrafiklagen 782/2019): <ul style="list-style-type: none"> Bestämmelserna om utmärkning av farleder och ledning av sjötrafiken samlas i en lag (sjöfartens säkerhetsanordningar, trafikmärken, ljussignaler) En uppdatering av bestämmelserna om regionala eller farkosttypspecifika förbud och begränsningar (reform av arbetsfördelningen mellan myndigheter) 	Kommuner, landskap Närings-, trafik- och miljöcentralerna Traficom Organisationer och vattensportföreningar
Åtgärd 58. Insatser görs för att personer i arbetsför ålder ska få kännedom om den nya sjötrafiklagen, som trädde i kraft i juni 2020. Insatser görs för att stödja ett säkert beteende.	Enligt en studie beställd av Traficom (2020b) var kännedomen om sjötrafiklagen och de förändringar den medförde bristfällig.	Traficom, organisationer
Uppföljning och indikatorer 2021–2030, åtgärder 57–58 <ul style="list-style-type: none"> En utredning om kommunernas planering och uppföljning av säkerheten i sjötrafiken har gjorts senast 2030. Utredningar och befolkningsenkäter om ändringarna i sjötrafiklagen. 		

<p>Mål 3. Insatser görs i syfte att stödja alkohol- och drogfrihet i sjötrafiken och för att den som behöver det ska söka sig till en lämplig behandling. Antalet drunkningar och olyckor i sjötrafiken bland berusade personer i arbetsför ålder börjar minska.</p>		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 59.</p> <p>Samordningen av olika aktörers kommunikation i samband med nykterhetskampanjer som rör sjötrafiken och övervakningen intensifieras.</p>	<p>I genomsnitt är mer än hälften av de som drunknar påverkade av alkohol vid drunkningen.</p> <p>Ett av huvudmålen i kampanjen Förnuftigt till sjöss är att det ska ske en kulturell attitydförändring i fråga om användning av berusningsmedel när man rör sig på vatten.</p> <p>Polisen övervakar sjötrafiken i insjövattnen och i havsområden i närheten av hamnar. Målet med polisens övervakning av sjötrafiken är att främja ett sunt båt beteende till sjöss, minska förekomsten av fylleri i sjötrafiken samt främja användningen av skyddsutrustning.</p> <p>(poliisi.fi)</p> <p>Inom vägtrafiken har övervakningen förbättrat kampanjernas effektivitet. Masskommunikationen, övervakningen och utbildningssamarbetet bör intensifieras när det gäller vattensäkerheten.</p>	<p>Polisen</p> <p>Organisationer och föreningar</p> <p>Lokala företagare</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> • Antal berusade i sjötrafiken enligt polisens övervakning och uppföljning. • Genomförandet av kampanjen Förnuftigt till sjöss och andra kampanjer som rör vattensäkerheten och mängden olika typer av material som tagits fram, inklusive antalet deltagare i evenemang och mängden material på webbplatser som laddats ned. 		

Mål 4. Säkert beteende blir vanligare bland personer i arbetsför ålder och allt fler använder räddningsplagg när de rör sig på vatten.

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 60.</p> <p>Kommunikationen om säker färd på vatten främjas i olika kanaler och miljöer i ett samarbete mellan myndigheter och organisationer:</p> <ul style="list-style-type: none"> vattensäkerhetskampanjer (t.ex. Förnuftigt till sjöss) arbetsplatser företagshälsovården, rådgivningstjänster, familjecentraler och familjekaféer lokala företagare 	<p>Enligt en studie beställd av Traficom (2020b) använder endast drygt hälften (58 %) räddningsväst alltid när de färdas på vatten och en tiondel (10 %) använder dem aldrig. I insjövattnen, där flest människor drunknar, används räddningsväst mer sällan än i havsområden.</p> <p>Typfall: En man vars funktionsförmåga är normal eller lätt försämrad hamnar i vattnet i en situation relaterad till båtliv. Han använder inte räddningsväst. Han har inte ansett det troligt att han skulle hamna i vattnet eller så har han trott att han kan klara sig i en sådan situation utan räddningsväst. (OTKES 2016)</p> <p>Räddningsväsendets åtgärdsprogram för förebyggande av olyckor betonar samarbetet mellan olika områden och kanaler i säkerhetskommunikationen (Lepistö & Heliskoski 2019).</p>	<p>Traficom, THL</p> <p>Gränsbevakningsväsendet, polisen, räddningsverken</p> <p>Organisationer</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> Räckvidd för och antal nedladdningar av material och guider i anslutning till kampanjen Förnuftigt till sjöss och andra vattensäkerhetskampanjer En utredning om användningen av räddningsvästar under programperioden. 		

Mål 5. Medvetenheten om funktionsförmågans roll i vattensäkerheten ökar.

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 61.</p> <p>Insatser görs för att öka medvetenheten bland personer i arbetsför ålder om funktionsförmågans betydelse, och de ges information om hur man kan bedöma och utveckla faktorer som inverkar på funktionsförmågan, såsom fysisk kondition, vakenhet, allmänt hälsotillstånd (inkl. inverkan av läkemedel och berusningsmedel).</p>	<p>Kampanjen Förnuftigt till sjöss och anvisningar från olika vattensportföreningar hjälper målgruppen att identifiera sin egen kondition, funktionsförmåga och trötthetsnivå.</p> <p>Exempel från OTKES undersökningsrapporter (2016a):</p> <ul style="list-style-type: none"> Typfall 2: En man med nedsatt funktionsförmåga går ut på svag is ensam, ofta medveten om att isen är svag. Han går ner sig i isen. Ingen annan ser det och han kan inte rädda sig själv. Typfall 3: En person med nedsatt funktionsförmåga eller förståelse hamnar i grunt vatten. 	<p>THL, Traficom</p> <p>Hälsocentraler/undersökningar av arbetslösa hälsa</p> <p>Företagshälsovården</p> <p>Organisationer och vattensportföreningar</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> Orsaker till olyckor i Traficoms statistik över sjöolyckor Uppgifter om antal drunkningar och dödsfall på grund av fall i vatten enligt statistisk uppföljning. 		

Mål 6. Arbetet som förebygger drunkningar och olyckor i sjötrafiken är sektorsövergripande, aktuellt och evidensbaserat.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 62.</p> <p>De myndigheter som övervakar sjötrafiken följer läget i fråga om nya fenomen inom sjötrafiken.</p> <ul style="list-style-type: none"> Vattenskotrar, SUP-bräddor, andra. 	<p>Antalet vattenskotrar i Finland har ökat till nästan tiotusen (Statistik 2018).</p> <p>Det finns ingen lagstiftning som föreskriver körkort eller utbildning för att köra vattenskotrar. Ett registrerat motor drivet fordon får köras av personer som fyllt 15 år.</p> <p>Om det kommer ut obemannade automatbåtar på marknaden, kan säkerheten försämrast då dessa körs av "distanschefer".</p>	<p>Traficom, Tukes</p> <p>Polisen</p> <p>OTKES</p>
<p>Åtgärd 63.</p> <p>Uppföljningen och statistikföringen av drunkningarna utvecklas så att myndigheter och organisationer ska få uppdaterad och tillförlitlig information för inriktningen av det förebyggande arbetet och resurserna.</p>	<p>Organisationer som arbetar med förebyggande arbete får inte tillräckligt med aktuell information om drunkningarna och de bakomliggande faktorerna för att kunna leda med hjälp av kunskap.</p> <p>I sin globala rapport om drunkningar rekommenderar WHO (2014) länderna att utveckla statistikföringen och uppföljningen av drunkningar så att aktuell statistik finns tillgänglig för det förebyggande arbetet.</p> <p>God praxis i fråga om att kombinera och utnyttja det stora antalet informationskällor i det förebyggande arbetet finns i flera länder, bl.a. Storbritannien (Water Incident Database WAID).</p>	<p>THL, Traficom</p> <p>Organisationer, t.ex. FSL</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030, åtgärder 62–63</p> <ul style="list-style-type: none"> Antal vattenfarkoster i Traficoms register efter landskap och kommun Traficoms statistik över sjöolyckor Antal drunkningar och dödsfall på grund av fall i vatten per år enligt statistisk uppföljning. 		

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 64.</p> <p>Synergier söks i förebyggandet av oavsiktliga och avsiktliga drunkningar, olyckor inom sjötrafiken samt andra olycksfall.</p>	<p>Av självmorden genomförs cirka fem procent genom dränkning, och denna metod är särskilt vanlig bland kvinnorna och i åldersgrupperna 50–54 och 60–74 (Partonen m.fl. 2020).</p> <p>Riktlinjer i det nationella programmet för suicidprevention (Vorma m.fl. 2020). Antalet självmordsförsök och använda metoder följs upp i Vårdanmälningsregistret för olika befolkningsgrupper och olika områden i Finland.</p> <p>Det internationella samarbetet mellan de som främjar vattensäkerhet och de som förebygger självmord har gått framåt på många håll, t.ex. i Skottland (McAvoy m.fl. 2018).</p>	<p>SHM, THL</p> <p>Organisationer, t.ex. FSL</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> • En utredning om möjligheterna till synergi mellan åtgärder inriktade på att förebygga oavsiktliga och avsiktliga drunkningar och olyckor inom sjötrafiken har gjorts senast 2030. • Uppföljningsresultat i statistiken över metoder som använts vid självmord efter kön. 		

Tabell 12. ÄLDRE PERSONER (över 65 år). Mål och åtgärder för förebyggande av drunkningsolyckor bland äldre 2021–2030.

Allmänt mål: Drunkningsolyckorna bland de äldre minskar.		
Mål 1. De äldres simkunnighet och färdigheter i att röra sig på vatten på ett säkert sätt stärks.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
Åtgärd 65. För äldre tillhandahålls rådgivning, handledning och utbildning i simkunnighet och säkerhet vid färd på vatten. I syfte att förebygga drunkning behandlas hur individuella förändringar som sker när man blir äldre, sjukdomar, medicinering och användning av berusningsmedel inverkar på risken för drunkningsolyckor och betonas vikten av kunskaper i första hjälpen.	Skyldigheter i lagstiftning: Hälso- och sjukvårdslag (1326/2010) Sjötrafiklag (782/2019) Verktyg finns tillgängliga.	Kommuner, samkommuner Apotek Räddningsverken, polisen Organisationer t.ex. FSL och Olycksfallsförebyggande nätverket
Uppföljning och indikatorer 2021–2030 <ul style="list-style-type: none"> Synligheten för vattensäkerhetskampanjen Förnuftigt till sjöss och mängden utdelat material per år Antal deltagare i utbildningar av Trygghetscoacher ordnade av Olycksfallsförebyggande nätverket och antal deltagare i de informationstillfällen som coacherna hållit per år FSL:s utbildningar per år. 		
Mål 2. Äldre båtförarens säkerhetsfärdigheter stärks och de använder räddningsväst.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
Åtgärd 66. Äldre ges råd och vägledning om säkert båtliv, inkl. särskilt användningen av räddningsväst.	Enligt sjötrafiklagen (782/2019) ska befälhavaren på en farkost se till att personerna på farkosten är iklädda flyttredskap när vädret, sjögången, farkostens skick eller de övriga omständigheterna så kräver. Verktyg finns tillgängliga.	THL, Traficom Kommuner, samkommuner Polisen Gränsbevakningsväsendet Organisationer, t.ex. FSL och Olycksfallsförebyggande nätverket
Uppföljning och indikatorer 2021–2030 <ul style="list-style-type: none"> Resultaten i FinSote-undersökningen (Frågor: Använder du följande skydds- eller säkerhetsutrustning? Flytväst/räddningsväst i båt) Årlig statistik över olyckor inom sjötrafiken (Traficom, Statistikcentralen) Antal deltagare i utbildningar av Trygghetscoacher ordnade av Olycksfallsförebyggande nätverket och antal deltagare i de informationstillfällen som coacherna hållit per år 		

Mål 3. Äldre personer rör sig på is på ett säkert sätt. Användningen av säkerhetsutrustning (som flytvästar, flytoveraller och isdubbar) ökar.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
Åtgärd 67. Äldre ges råd och vägledning om hur man rör sig på is på ett säkert sätt och hur man ger första hjälpen.	Verktyg finns tillgängliga.	Gränsbevakningsväsendet Räddningsverken Organisationer, t.ex. FSL, FRK
Uppföljning och indikatorer 2021–2030 <ul style="list-style-type: none"> Material producerat av gränsbevakningsväsendet och FSL och t.ex. antal nedladdningar av guider på webbplatser Antal utbildningar som FRK ordnat om första hjälpen och antal deltagare i dem. 		

Mål 4. Ny kunskap erhålls om förebyggande av drunkning bland de äldre.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
Åtgärd 68. Ny kunskap erhålls om förebyggande av drunkning bland de äldre.	Ingen information finns tillgänglig om förebyggande strategier riktade till äldre (Peden m.fl. 2017, Pearn m.fl. 2019).	THL Organisationer, t.ex. FSL
Uppföljning och indikatorer 2021–2030 <ul style="list-style-type: none"> Senast 2030 har en undersökning genomförts om drunkning bland äldre. Uppgifter om antal drunkningar, dödsfall på grund av fall i vatten och vårdperioder vid sjukhus enligt statistisk uppföljning. 		

4.5 Brandsäkerhet

Med brännskador avses i detta program skador orsakade av lågor och brandgaser vid en brand. Dessutom uppkommer brännskador vid kontakt med en het yta eller het vätska och genom inandning av het ånga. Majoriteten av dödsfallen på grund av brand beror på inandning av brandgaser, en mindre andel på grund av skador orsakad av flamma. När det gäller svåra skador orsakar flammor och hetta fyra femtedelar av de fysiska skadorna, inandning av brandgaser cirka en femtedel.

Med brandsäkerhet avses strukturella och tekniska lösningar, taktiska och strategiska åtgärder samt mänskliga aktiviteter för att förhindra en okontrollerad brand och för att förbättra säkerhetskulturen. Brandsäkerheten kan betraktas ur flera perspektiv: byggnaderna, organisationen och individens agerande.

BESKRIVNING AV NULÄGET: Dödsfallen på grund av brand har minskat betydligt under de senaste åren. Detta är resultatet av många åtgärder rörande strukturell säkerhet, åtgärder som förbättrar utrymningssäkerheten, säkerhetsteknik, såsom installation av

brandlarm och automatiska släckningssystem, samt införandet av självsläckande cigaretter på marknaden. Tack vare den kunskap som räddningsverkens brandutredningar gett samt deras riktade säkerhetskommunikation och övervakning, såsom brandsyner, har antalet dödsfall vid bränder minskat.

Brandsäkerheten har förbättrats genom samarbete mellan personal vid IM, SHM, MM, räddningsverken och social- och hälsovården samt tredje och fjärde sektorn (t.ex. forsknings- och utvecklingsprojekten STEP, IKAT, PaloRAI, EVAC, OTE och KAT). Trots detta finns det fortfarande behov av att förbättra kunskaperna i brandsäkerhet.

Inom brandsäkerhetsarbetet är det viktigt att vidta åtgärder som minskar rökningen och användningen av berusningsmedel, eftersom dessa ökar risken för dödsfall på grund av brand. Följande utvecklingsområden är också viktiga: att förbättra säkerheten i fråga om spisar, att förbättra kunskaperna i brandsäkerhet och att säkerställa utrymningssäkerheten.

MÅL: Antalet dödsfall på grund av brand och allvarliga brännskador minskar i enlighet med programmet. Målet uppnås genom att ta fram strukturella lösningar, minska rökningen och förbättra säkerheten i fråga om spisar. Dessa utvecklingsåtgärder kommer också att minska de totala negativa effekterna av bränder.

Kunskaperna i brandsäkerhet blir bättre i alla åldersgrupper. Personalen inom social- och hälsovården och organisationsaktörerna för bättre kunskaper i brandsäkerhet och verksamheten är en del av det grundläggande arbetet. Utbildningen i brandsäkerhet når alla åldersgrupper, även de som står utanför arbetsmarknaden. Kunskaperna i brandsäkerhet hos personer med nedsatt funktionsförmåga förbättras i ett samarbete med personer som hör till dessa grupper, deras närstående och intressentgrupper. Användarorienterade brandsäkerhetsmetoder utvecklas.

Programmet för förebyggande av olycksfall i hemmen och på fritiden 2021–2030 och Räddningsväsendets åtgärdsprogram för förebyggande av olyckor (Lepistö & Heliskoski 2019), som publicerats av inrikesministeriet, stöder varandra och programmets åtgärder genomförs i ett förvaltningsövergripande samarbete.

Tabell 13. BARN OCH UNGA (0–24-åringar). Mål och åtgärder för förebyggande av brännskador bland barn och unga 2021–2030.

Allmänna mål: <ul style="list-style-type: none"> • Inga barn eller unga personer dör eller skadas allvarligt i bränder eller i olyckor som beror på hantering av elddon. • Barn och unga har tillräckliga kunskaper och färdigheter i brandsäkerhet och kan rädda andra och sig själva vid en brand. 		
Mål 1. Brandsäkerheten beaktas i alla miljöer och aktiviteter för barn samt i samarbeten som gäller barn och ungdomar.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
Åtgärd 69. För att främja och utveckla barns och ungas (särskilt eleverna i grundskolan) kunskaper och färdigheter i brandsäkerhet ordnas regelbundet utbildning i olika miljöer, befintliga läromedel används och nya läromedel och material tas fram. <ul style="list-style-type: none"> • Småbarnspedagogiken: temadagar om brandsäkerhet • Den grundläggande utbildningen: temadagar om brandsäkerhet och medverkan i kampanjen NouHätä! • Andra stadiet och högre utbildningen: brandsäkerhet ingår i studieorienteringen. 	Lagstiftning och rekommendationer: Räddningslag (379/2011, 1 och 3–6 §) Lag om grundläggande utbildning (628/1998, 29 §) rätt till en trygg studiemiljö. Lag om småbarnspedagogik 540/2018 Olycksutredningscentralens rekommendation B1/2009Y/S2, instruktioner för brandsituationer (OTKES 2009, s. 53). Kunskaperna och färdigheterna i brandsäkerhet förbättras genom undervisning (Lindfors m.fl. 2020, Somerkoski m.fl. 2019). Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (UBS 2014a). Säkerhetsinnehållet i läroplansgrunderna kompletteras av säkerhetsexperten utanför läroanstalten. Attityder förändras långsamt och därför måste säkerhetskommunikationen vara kontinuerlig (Somerkoski m.fl. 2019). Material finns tillgängliga, bl.a.: <ul style="list-style-type: none"> • NouHätä!-materialen (2020) • I de lägre årskurserna inom den grundläggande utbildningen kan man använda spel i säkerhetsfostran (Harinen 2020). 	Räddningsverken, IM, THL Kommuner/undervisningsväsendet Organisationer, t.ex. SPEK UBS
Uppföljning och indikatorer 2021–2030 <ul style="list-style-type: none"> • Uppgifterna i räddningsväsendets resurs- och olycksdatabas PRONTO (årlig statistik, tillgängliga data om säkerhetskommunikation riktad till barn och unga och om barns och ungas dödsfall på grund av brand, Räddningsinstitutet) • Genomförande av de lagstadgade undersökningar i läroanstalterna som görs för att ta reda på om skolan och studiemiljön är sund och trygg (THL: resultaten i TEAviisari inom den grundläggande utbildningen och på andra stadiet, datainsamling vartannat år) • Antal läroanstalter som deltagit i NouHätä!-verksamheten som riktar sig till årskurs 8 inom den grundläggande utbildningen (SPEK, genomförs årligen). 		

Tabell 14. PERSONER I ARBETSFÖR ÅLDER (25–64-åringar). Mål och åtgärder för förebyggande av bränn-skador bland personer i arbetsför ålder 2021–2030.

<p>Allmänna mål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Antalet dödsfall och skadade i bränder minskar från medelvärdet 2015–2019 med minst en fjärdedel till 2030 och de skador som personerna i denna åldersgrupp får i bränder är lindrigare än tidigare. • Personer i arbetsför ålder kan bedöma brandrisker, förebygga bränder och agera i brandsituationer. 		
<p>Mål 1. Antalet bränder orsakade av rökning minskar liksom antalet dödsfall på grund av brand och antalet brännskador bland personer i arbetsför ålder.</p>		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 70.</p> <p>Insatser görs för att minska rökningen och användningen av berusningsmedel och för att minska antalet bostadsbränder och brännskador som dessa orsakar.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Till målgruppen hör både de medelålders rökarna själva och de aktörer och missbrukararbetare som tillhandahåller riskgrupperna socialservice. • Utöver åtgärder inriktade på att hantera och minska riskerna med rökning vidtas åtgärder som hjälper människor att sluta röka (t.ex. nikotinersättnings-terapi/användning av avvänjningsmediciner). 	<p>En undersökning av bostadsbränder utförd av Olycksutredningscentralen (D1/2003Y) och centralens rekommendation relaterad till undersökningen (D1/2003Y/S4) om främjande av säkerheten vid rökning (OTKES 2003a, 2003b).</p> <p>Enligt forskning är särskilt rökare som använder berusningsmedel en riskgrupp i fråga om brandsäkerhet (Kokki 2011, 22 och 78, Kokki 2014, 10).</p> <p>Dödsfallen till följd av brand minskade när de självsläckande cigaretterna kom ut på marknaden. Men fortfarande orsakar rökning cirka 15 dödsfall på grund av brand per år. (Kokki 2011, Kokki 2014, Haikonen & Kokki 2020).</p> <p>→ Insatser bör göras för att människor ska sluta röka. Rökare bör ges råd om brandsäker rökning.</p>	<p>SHM, THL/berusningsmedel och beroenden, handlingsplanen för alkohol, tobak-, drog- och spelprevention</p> <p>Kommuner/socialvårdsenheten</p> <p>IM</p> <p>Organisationer, t.ex. EHYT rf och SPEK</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> • Räddningsväsendets resurs- och olycksstatistik PRONTO (årlig statistik, tillgängliga data om antalet bränder orsakade av rökning, Räddningsinstitutet) • Uppföljningsdata om dödsfall på grund av brand: dödsfallen på grund av brand orsakade av rökning bland personer i arbetsför ålder • Genomförandet av rekommendationen om brandsäkerhet vid rökning (resultaten i Olycksutredningscentralens uppföljning). • Data från brandutredningar och eventuella olycksutredningar och separata undersökningar av rökarens dödsfall och skador på grund av brand • Målgruppernas färdigheter i primärsläckning, släckningsutrustning hemma (Räddningsinstitutets enkät om attityderna mot räddningsverksamheten och SPEK:s enkät om egen beredskap). 		

Mål 2. Bland personer i arbetsför ålder ökar kunskaperna om brandsäkerhet och antalet dödsfall på grund av brand och antalet brännskador minskar.

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 71.</p> <p>Mer utbildning i brandsäkerhet erbjuds personer i arbetsför ålder, även arbetslösa och arbetsoförmögna utanför arbetsmarknaden (t.ex. öppna webbkurser och fortbildning i anslutning till arbetsuppgifterna) och även social- och hälsovårdsaktörer och organisationsaktörer utbildas.</p> <p>Utbildningarnas innehåll:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kunskaper i riskbedömning och riskhantering • förmåga att förutse risker • agerande i krissituationer • åtgärderna enligt 42 § i räddningslagen • grunderna i brandsäkerhet. 	<p>Räddningslag (379/2011)</p> <p>Olycksutredningscentralens rekommendationer</p> <p>(A2/1999Y/S09 och A2/1999Y/S10)</p> <p>brandsäkerheten för inredningsmaterialen där äldre personer bor och utveckling av samarbetet mellan social- och hälsovårdsmyndigheterna samt räddningsmyndigheterna liksom undersökningsrapporten A2/1999Y (OTKES 1999, OTKES 2002a och 2002b).</p> <p>Kunskaper i brandsäkerhet ökar medvetenheten om brandrisker.</p> <p>Det finns färdiga brandsäkerhetsmaterial som bör användas (THL 2016b, SPEK 2019a, 2019b och 2019c, räddningsverkens material).</p>	<p>IM, räddningsverken, THL, TTL</p> <p>Organisationer, t.ex. SPEK och FRK</p> <p>Olycksfallsförebyggande nätverket (FRK koordinerar)</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> • Räddningsväsendets resurs- och olycksstatistik PRONTO (årlig statistik, säkerhetskommunikation efter målgrupp, Räddningsinstitutet) • Utbildningar i brandsäkerhet riktade till social- och hälsovårdsaktörer, organisationsaktörer och medborgarna samt räddningsverkens och organisationers utbildningar (Räddningsinstitutet och räddningsverken) • Under tidsperioden genomförda brandsäkerhetsprojekt inriktade på personer i arbetsför ålder och genomförandet av dem • Utredningar och undersökningar om årliga utbildningar i brandsäkerhet under programperioden och deras genomslag. 		

Tabell 15. ÄLDRE PERSONER (över 65 år). Mål och åtgärder för förebyggande av brännskador bland äldre 2021–2030.

Allmänna mål: <ul style="list-style-type: none"> • Brandsäkerheten i bostäder säkerställs oavsett boendetyp. • Antalet dödsfall och skadade i bränder bland äldre minskar från medelvärde 2015–2019 till 2030 med minst en fjärdedel och de skador som personerna i denna åldersgrupp får i bränder är lindrigare än tidigare. • Antalet bränder och brännskador orsakade av rökning minskar, när rökningen minskar och brandsäkerhetsåtgärderna ökar. • Äldre kan bättre än tidigare identifiera brandrisker och agera i brandsituationer. • Problem i fråga om utrymningssäkerheten för äldre identifieras och de närstående, social- och hälsovårdsväsendet, producenterna av vård- och omsorgstjänster och vid behov räddningsverket ingriper proaktivt i brandsäkerhetsrisker. • Säkerheten i fråga om spisar ökar, när säkrare spisar eller säkerhetsteknik för spisar börjar användas. 		
Mål 1. Antalet dödsfall och skador på grund av brand bland äldre och personer med minnessjukdom minskar.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
Åtgärd 72. Rökningen och användningen av berusningsmedel bland äldre minskar liksom antalet bostadsbränder som uppkommer på grund av samtidig rökning och användning av berusningsmedel. <ul style="list-style-type: none"> • Utöver åtgärder inriktade på att minska rökningen främjas metoder som hjälper människor att sluta röka. 	Olycksutredningscentralens (2003b) rekommendation D1/2003Y/S4 om främjande av säkerheten vid rökning. För äldre rökare kan brandsäkerhetsriskerna anhopas i det dagliga livet (berusningsmedel, minnessjukdomar, medicinering). När rörelse- och funktionsförmågan försämras blir det svårare att ta sig ut ur en byggnad i en brandsituation. (Se OTKES 2010.) Användningen av berusningsmedel har blivit vanligare bland äldre (Koivula m.fl. 2015), vilket i kombination med rökning ökar risken för brand. Alternativ till den traditionella cigarettens bör övervägas för att förbättra säkerheten för äldre rökare vars funktionsförmåga är väsentligt nedsatt och det inte finns några andra sätt att ingripa i rökningen. <ul style="list-style-type: none"> • Obs! När det är möjligt bör dock förståhandsalternativet vara att få dessa personer att sluta röka eller använda en säker rökplats eller att ordna med extern övervakning. 	Kommuner/hemvården och producenter av social- och hälsovårdstjänster SHM THL/berusningsmedel och beroenden, handlingsplanen för alkohol, tobak-, drog- och spelprevention IM, räddningsverken Organisationer, t.ex. EHYT rf och SPEK
Uppföljning och indikatorer 2021–2030 <ul style="list-style-type: none"> • Räddningsväsendets resurs- och olycksstatistik PRONTO (se årlig statistik, tillgängliga data om antalet bränder orsakade av rökning bland äldre, Räddningsinstitutet) • Statistikcentralens statistik över dödsorsaker (dödsfall på grund av brand bland äldre, rökning antändningsorsak) • Data från brandutredningar och eventuella olycksutredningar och resultat i separata undersökningar (t.ex. läroprovet genomförda av studerande inom räddningsbranschen). 		

Mål 2. Äldre är bättre på att identifiera brandrisker och agera i brandsituationer än tidigare. Antalet dödsfall och skador på grund av brand bland äldre minskar.

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 73.</p> <p>Mer utbildning i brandsäkerhet erbjuds äldre och deras närstående.</p> <p>Utbildningarnas innehåll:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kunskaper i riskbedömning och riskhantering • förmåga att förutse risker • agerande i krissituationer • åtgärderna enligt 3, 4 och 42 § i räddningslagen • grunderna i brandsäkerhet • kunskap om säkerhetsteknik • finansieringsalternativen för säkerhetsteknik. 	<p>Räddningslag (379/2011)</p> <p>Lag om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre (den s.k. äldreomsorgslagen, 980/2012, 6 §).</p> <p>I SPEK:s OTE-projekt (2017–2019) konstaterades att äldre och personer i andra specialgrupper är intresserade av säkerhet i vardag och boende, även av brandsäkerheten, och de önskar själva främja säkerheten (Ojala 2017).</p> <p>I projektet Tryggheten i hemmaboende (KAT) har man för hemvården och räddningsverket tagit fram gemensamma handlingsmodeller som främjar säkerheten (Huuskonen m.fl. 2020).</p> <p>Det finns 1,2 miljoner äldre i Finland och deras andel av befolkningen fortsätter att växa. Vissa äldre har nedsatt funktionsförmåga. En betydande andel av de äldre klarar sig dock på egen hand och kan för det mesta ta hand om sin egen brandsäkerhet. De kan utnyttja tillgänglig information.</p> <p>Kunskaper i brandsäkerhet och säkerhetsteknik ökar säkerheten. Det finns färdiga material om både brandsäkerhet i allmänhet och om säkerhet vid användning av spisar.</p> <p>De äldres funktionsförmåga måste beaktas och säkerheten vid behov säkerställas genom samarbete mellan social- och hälsovårdsaktörerna och räddningsväsendet.</p>	<p>IM, räddningsverken</p> <p>SHM</p> <p>Organisationer, t.ex. SPEK, FRK, Minnesförbundet rf, Närståendevårdarnas förbund rf</p> <p>Olycksfallsförebyggande nätverket (FRK koordinerar)</p>

Uppföljning och indikatorer 2021–2030

- Räddningsväsendets resurs- och olycksstatistik PRONTO (se årlig statistik, information om säkerhetskommunikation för äldre finns tillgänglig; Räddningsinstitutet)
- Antal utbildningar i brandsäkerhet per år riktade till social- och hälsovårdsaktörer, äldre och deras intressentgrupper (uppföljningsuppgifter om räddningsverkens och organisationernas utbildningar, Räddningsinstitutet, räddningsverken, organisationsaktörerna ansvariga)
- Uppföljningsuppgifter och rapporter om utbildningsprojekt som stöder brandsäkerheten för äldre
- Utredningar och undersökningar om årliga utbildningar i brandsäkerhet under programperioden och deras genomslag.

Mål 3. Krav ska ställas på att brandsäkerheten och utrymningssäkerheten är på samma nivå i bostäder där äldre, personer med minnessjukdom och personer som hör till specialgrupper bor som inom anstaltsvården.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 74.</p> <p>Krav ska ställas på att socialväsendet i sina bedömningar av servicebehovet för äldre och personer med minnessjukdom också ska bedöma brandsäkerheten.</p> <ul style="list-style-type: none"> Genom bedömningarna av servicebehovet och de åtgärder som vidtas på grundval av bedömningarna hanteras riskerna relaterade till försämrade funktionsförmåga. 	<p>Den s.k. äldreomsorgslagen (980/2012, 6 §) kräver att äldre personers behov av service bedöms.</p> <ul style="list-style-type: none"> Behovet av service är kopplat till funktionsförmågan. Om en persons funktionsförmåga inte är tillräcklig för att personen ska kunna ta sig ut ur bostaden i en nödsituation, måste utrymningssäkerheten eller bostadens brandsäkerhet förbättras. <p>Räddningsverken och social- och hälsovårdsväsendet har tillsammans tagit fram indikatorn EVAC för bedömning av äldre personers förmåga att ta sig ut ur sin bostad (Björkgren m.fl. 2017). Indikatorn baserar sig på RAI-systemet.</p> <p>Användningen av systemet ingår i den ändring av den s.k. äldreomsorgslagen som trädde i kraft den 1 oktober 2020 (RP 4/2020, 2.2.2, Lag om ändring av lagen om stödande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre 565/2020).</p> <ul style="list-style-type: none"> Det finns en mobilversion av EVAC-applikationen för Android-enheter (läget 2020). 	<p>Kommuner/hemvården</p> <p>Räddningsverken</p> <p>IM, SHM</p>

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 75.</p> <p>Problemen i fråga om utrymningssäkerheten för äldre identifieras och de närstående, social- och hälsovårdsväsendets anställda, producenterna av vård- och omsorgstjänster och vid behov även räddningsverket ingriper proaktivt i problem.</p> <ul style="list-style-type: none"> Arbetet med att identifiera riskerna relaterade till brandsäkerheten kräver att social- och hälsovårdsaktörerna får utbildning i och har kunskaper i brandsäkerhet och att de samarbetar med räddningsväsendet. Om utrymningssäkerheten inte är tillräcklig måste brandsäkerheten förbättras, t.ex. med automatisk släckningsutrustning. Alternativt bör den äldre personen flyttas till en mer brandsäker bostad. 	<p>18 och 19 § i räddningslagen (379/2011) kräver utrymningssäkerhet och utredningar om utrymningssäkerheten i vårdinrättningar samt service- och stödbostäder, men inte i personers hem. Även äldre personer som bor hemma har rätt till ett brandsäkert boende.</p> <p>Genom ändringen till den s.k. äldreomsorgslagen strävar man efter att äldre ska ha tillgång till mångsidigare boendeformer än tidigare. Dessa får dock inte äventyra utrymningssäkerheten. Om boendet inte är lämpligt med tanke på en persons funktionsförmåga kräver 42 § i räddningslagen att myndigheterna vid brandrisk gör en anmälan om risken, att de samarbetar och att de ingriper i faktorer som äventyrar brandsäkerheten.</p> <ul style="list-style-type: none"> I en sådan situation kan brandsäkerheten förbättras antingen genom att installera automatisk släckningsutrustning eller genom att flytta personen till en mer brandsäker bostad. <p>Närstående och civilpersoner är skyldiga och berättigade till att meddela om en faktor som äventyrar brand- och utrymningssäkerheten för en äldre person på grundval av 3 och 4 § i räddningslagen (376/2011).</p> <p>Det har konstaterats att automatiska brandsläckningssystem kan förhindra dödsfall på grund av brand (Stén & Lehto 2020).</p>	<p>Kommuner/social- och hälsovårdsväsendet, särskilt hemvården</p> <p>Räddningsverken</p> <p>IM, SHM, MM</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030, åtgärder 74–75</p> <ul style="list-style-type: none"> Räddningsväsendets resurs- och olycksstatistik PRONTO (se årlig statistik, information om utrymningssäkerhetsobjekt och automatiska släckningssystem; Räddningsinstitutet) Uppgifter om dödsfall på grund av brand i objekt där det finns ett automatiskt släckningssystem (årliga uppföljningsdata, Birkalands räddningsverk) Antal anmälningar om brandrisk per år (räddningsverken). 		

Mål 4. Säkerheten i fråga om spisar ökar, när säkrare spisar eller säkerhetsteknik för spisar börjar användas.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 76.</p> <p>Insatser görs för att utifrån kunskap öka anskaffningen och användningen av säkra spisar och säkerhetsutrustning för spisar, såsom spisvakter, bland äldre, och deras närstående samt social- och hälsovårdsaktörer och organisationsaktörer ges vägledning om saken.</p> <ul style="list-style-type: none"> Genom en undersökning skaffas kunskap om den faktiska säkerheten i fråga om spisar och säkerhetsutrustning för spisar. Utbildningsmaterialet om säkerheten i fråga om spisar utvecklas vidare. Äldre, deras närstående, social- och hälsovårdsaktörer, fastighetsägare, leverantörer av boendetjänster och uthyrare av bostäder utbildas i att identifiera riskerna i fråga om spisar. Det krävs att brandsäkra spisar installeras i nybyggnadsobjekt. 	<p>Olycksutredningscentralens (2015) rekommendation 2015/S27 om reformer av standarder avseende säkerhetskrav på elspisar. Målet är att det för försäljning tillverkas endast säkra spisar.</p> <p>Eftersom misstag kan ske bör säkerheten främjas genom att utveckla spisstandarden, förbättra säkerheten i fråga om spisar och använda säkrare spisar. Spisar med gammal spisteknik bör förses med säkerhetsutrustning.</p> <p>Majoriteten av spisbränderna beror på att användaren av spisen gjort ett fel (Nurmi 2001, 47).</p>	<p>IM, räddningsverken</p> <p>Organisationer, t.ex. SPEK och FRK</p> <p>Olycksfallsförebyggande nätverket (FRK koordinerar)</p> <p>SHM</p> <p>Kommuner/social- och hälsovårdsväsendet</p> <p>Undersökning om säkerheten i fråga om spisar: Aalto-universitetet, Räddningsinstitutet, Tukes, SPEK (gemensamt projekt som börjar vid årsskiftet 2020–2021)</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> Räddningsväsendets resurs- och olycksstatistik PRONTO (se årlig statistik, data finns om spisbränder samt dödsfall och brännskador orsakade av dessa; Räddningsinstitutet) Utvecklingen av antalet och andelen tekniskt olika spisar samt utvecklingen av mängden säkerhetsutrustning för spisar (enkäter, uppföljning av försäljning, som en del av undersökningen om säkerheten i fråga om spisar) Data från brandutredningar (räddningsverken, data relaterade till användningen av spisar) Eventuella data från olycksundersökningar av spisbränder Forskningsresultaten från spissäkerhetsprojektet. 		

Mål 5. Bland personer som arbetar med äldre ökar kunskaperna om brandsäkerhet och antalet dödsfall på grund av brand och antalet brännskador bland äldre minskar.

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 77.</p> <p>Mer utbildning i brandsäkerhet erbjuds äldre och alla aktörer som arbetar med dem (närstående, närståendevårdare, social- och hälsovårdspersonal inkl. yrkes- och fortbildning)</p> <p>Utbildningarnas innehåll</p> <ul style="list-style-type: none"> • kunskaper i riskbedömning och riskhantering • förmåga att förutse risker • agerande i krissituationer • åtgärderna enligt 42 § i räddningslagen • grunderna i brandsäkerhet • undervisningsinnehåll utformat för varje enskild aktörsgrupp. 	<p>Räddningslagen (379/2011, 42 §) kräver samarbete och ingripande i faktorer som äventyrar brandsäkerheten. Ingreppande kräver kunskaper och färdigheter i brandsäkerhet. Dessa kunskaper och färdigheter kan minska bränderna samt dödsfallen och skadorna på grund av bränder.</p> <p>Olycksutredningscentralens rekommendationer om samarbete mellan social- och hälsovårdsväsendet och räddningsväsendet</p> <p>A2/1999Y/S09, A2/1999Y/S10 och undersökningsrapporten A2/1999Y (OTKES 1999, 2002a och 2002b)</p> <p>För utbildningen i brandsäkerhet finns utbildningsmaterial och annat material tillgängliga. Dessutom har varje räddningsverk sina egna utbildningsmaterial inriktade på främjande av brandsäkerheten.</p>	<p>IM, räddningsverken</p> <p>Organisationer, t.ex. SPEK och FRK</p> <p>THL/specialister på olycksfall</p> <p>TTL, UBS, UKM</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> • Räddningsväsendets resurs- och olycksstatistik PRONTO (årlig statistik, data finns om räddningsverkens säkerhetskommunikation efter målgrupp, Räddningsinstitutet ansvarar) • Brandsäkerhetsutbildningar samt uppföljningsdata om räddningsverkens och organisationernas utbildningar • Uppföljningsdata om utbildningsprojekt årligen under programperioden. 		

4.6 Anhöriga och närstående som främjare av säkerheten

Med anhöriga och närstående avses i detta program både officiella närståendevårdare med avtal och alla övriga anhöriga, närstående och frivilliga som hjälper personer som behöver hjälp för att få ett säkert vardagsliv.

BESKRIVNING AV NULÄGET: Anhöriga och närstående samt familjer är centrala aktörer när det gäller att säkerställa säkerheten i vardagen. Endast en del av de som sköter sina anhöriga och närstående har ingått ett avtal om närståendevård med kommunen. Största delen av närståendevårdarna och de vårdbehövande är äldre personer.

När det gäller åldersgruppen barn och unga anges i detta program inga särskilda åtgärder för den vård som ges av närstående och för närståendevården, eftersom målen och åtgärderna som gäller denna åldersgrupp uppdaterades våren 2020 utifrån den publikation som gavs ut 2018 (Korpilahti 2018). I publikationen från 2018 fanns inget riktat innehåll om närståendevården och på grund av tidsplanen var det inte möjligt att genomföra det expertarbete som skulle ha krävts för att få fram nya åtgärder för barn och unga. Om det behövs kan denna fråga tas upp på nytt i samband med halvtidsutvärderingen 2025. I bilaga 3 behandlas kortfattat och på allmän nivå bakgrund och behov i fråga om främjandet av säkerhet när det gäller barn och unga. För närståendevårdare i arbetsför ålder är det en utmaning att förena vården och arbetslivet. Om närståendevårdarnas säkerhet inkl. olycksfall finns inte tillräckligt med data.

MÅL: Kunskaperna och färdigheterna i säkerhet stärks hos anhöriga, närstående, familjer och alla närstående- och familjevårdare för att de som behöver hjälp ska få sin säkerhet tryggad och de som hjälper dem ska få stöd för att orka med det vardagliga livet.

Tabell 16. PERSONER I ARBETSFÖR ÅLDER (25–64-åringar). Mål och åtgärder för anhöriga och närstående till personer i arbetsför ålder 2021–2030.

Allmänna mål: <ul style="list-style-type: none"> Säkerheten är tryggad för både de som tar emot och de som ger närståendevård. Närståendevårdarna till personer i arbetsför ålder ges bättre stöd i sin roll och i förenandet av vården och arbetslivet. 		
Mål 1. Kunskaperna och färdigheterna i säkerhet stärks hos närståendevårdarna för att trygga säkerheten för de vårdbehövande.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
Åtgärd 78. Främjande av säkerhet, särskilt förebyggande av fall-, förgiftnings- och kvävningsoolyckor, inkluderas i den förberedande utbildning och annan utbildning samt den handledning som kommuner och frivilliga aktörer ordnar för närståendevårdarna. <ul style="list-style-type: none"> Förberedande utbildningar erbjuds även inofficiella närståendevårdare. Vid hembesök i närståendefamiljer tar kommunens anställda (t.ex. kundhandledare, fysioterapeuter) upp säkerhetsfrågor ur såväl närståendevårdarens som den vårdbehövandes perspektiv. Handboken om funktionshinderservice (THL) ska uppdateras och utökas med ett avsnitt om säkerhet/förebyggande av olycksfall. 	Nedsatt funktionsförmåga, som är typiskt för de som behöver närståendevård, har identifierats som en riskfaktor för olika typer av olyckor (t.ex. fall, kvävning, drunkning) (OTKES 2016). På grund av att de vårdbehövande vanligen använder flera läkemedel har de ökad risk för förgiftning. Även psykiska problem och/eller rusmedelsberoende (ca 7 % av de vårdbehövande) ökar risken för förgiftningsolyckor. Enligt lagen om stöd för närståendevård (937/2005, 3 a §) ska kommunen vid behov förbereda de officiella närståendevårdarna för vårduppdraget och ordna utbildning för dem. I en utredning utförd vid SHM föreslås att dessa förberedande utbildningar i tillämpliga delar ska erbjudas även andra närståendevårdare (Noro & Karppanen 2019).	SHM, THL Sjukvårdsdistrikt Kommuner och samkommuner, landskap Organisationer, t.ex. Närståendevårdarnas förbund, Valli ry, FRK, SPEK, Äldreinstitutet
Uppföljning och indikatorer 2021–2030 <ul style="list-style-type: none"> Antal personer i arbetsför ålder som deltagit i kommunernas förberedande utbildning för närståendevårdare per år Antal deltagare i organisationernas kurser per år: <ul style="list-style-type: none"> Invalidförbundet – verksamheten med faddrar för de som använder hjälpmedel Närståendevårdarnas förbunds OVET-utbildning/deltagare i arbetsför ålder Antal besökare vid FRK:s Hälso punkter samt deltagare i dess utbildning av Trygghetscoacher och kurserna Hoito ja huolenpito kotona (Vård och omsorg i hemmet) Mängden material som årligen använts i SPEK:s projekt Osallistava Turvallisuus Erityisryhmille Användning av mått för mätning av genomslaget av projekt finansierade av STEA THL:s handbok om funktionshinderservice har uppdaterats senast 2021. 		

Mål 2. Närståendevården är säker för närståendevårdaren själv.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 79.</p> <p>Främjandet av närståendevårdarnas säkerhet inkluderas i den förberedande utbildningen och annan utbildning samt den handledning som kommuner och organisationer erbjuder närstående-vårdarna.</p>	<p>Situationerna i närståendevården är belastande, särskilt för de närståendevårdare som är i arbetsför ålder och förvärvsarbetar. Närståendevårdarna i arbetsför ålder bör ha möjlighet att få tillräckligt med information av lämpligt slag, utbildning (inkl. utbildning i ergonomi och kinestetik, rätta lyftmetoder) och annat stöd t.ex. relaterat till fritiden. Detta är nödvändigt för att säkerställa och upprätthålla deras säkerhet och förmåga att vårda de vårdbehövande (Noro & Karppanen 2019).</p>	<p>SHM, THL</p> <p>Sjukvårdsdistrikt</p> <p>Kommuner och samkommuner, landskap</p> <p>Organisationer, t.ex. Äldreinstitutet, Närståendevårdarnas förbund, Valli ry, FRK, SPEK</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> • Antal förberedande utbildningar som kommunerna ordnar (för personer i arbetsför ålder) (OMPE, kommunens förberedande utbildningar) • En utredning om användningen av stödåtgärder riktade till närståendevårdarna i arbetsför ålder i kommuner och samkommuner har utförts senast 2030. 		

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 80.</p> <p>Inom hälso- och socialvårdstjänsterna stöder man närståendevårdare i arbetsför ålder och säkerställer att närstående-vårdarna och personalen får utbildning inom området.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hur uppdraget som närståendevårdare inverkar på vårdarnas ork, hälsa och välbefinnande beaktas och bedöms regelbundet med lämpliga verktyg (t.ex. COPE-indexet (Carers of Older People in Europe) inom social- och hälsovården och företagshälsovården. • Förebyggandet av olycksfall och bedömningen av säkerhetsrisker beaktas bättre och mer systematiskt än tidigare vid bedömning av närståendevårdarnas välbefinnande och vid hälsoundersökningar (inkl. hälsoundersökningar av arbetslösa), vid hembesök och i företagshälsovården. • Det säkerställs att närståendevårdarna kan använda medicinsk utrustning på ett säkert sätt. 	<p>Det bedöms att risken är stor för att de som sköter sina anhöriga och närstående ska bli överbelastade, utmattade och till och med få en psykisk eller fysisk sjukdom. Närståendevården kräver tid och krafter, vilket kan göra det svårt att fokusera på arbetet. På grund av vårdansvaret kan vårdare och närstående också bli tvungna att vara borta från arbetet eller börja arbeta deltid, vilket i sin tur kan försämra deras ekonomi.</p> <p>En närståendes plötsliga insjuknande eller olycka kan kräva omsorg och arrangemang som gör det svårt för närståendevårdaren eller en person som vårdar en närstående att sköta sitt arbete. Även situationer där en närstående står inför döden leder ofta till nedsatt arbetsförmåga hos närståendevårdaren och försämrar dennes möjlighet att arbeta. Att en anställd blir närståendevårdare kan av ovanstående skäl medföra kostnader också för arbetsgivaren. (Se t.ex. Kauppinen & Silfver-Kuhlampi 2015, Shemeikka m.fl. 2017)</p>	<p>SHM, THL, TTL</p> <p>Organisationer</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> • Resultaten i TEAviari gällande undersökningarna av närståendevårdarnas välmående och hälsa • Användningen av COPE-indexet (Carers of Older People in Europe) inom hälso- och sjukvården 		

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 81.</p> <p>Behoven hos specialgrupper, såsom personer som är i arbetsför ålder och har en minnessjukdom, identifieras och dessa samt deras anhöriga erbjuds information som stöder säkerheten (se Minnesförbundets webbplats).</p>	<p>I Finland finns det uppskattningsvis 7 000 personer under 65 år med en framskridande minnessjukdom.</p> <p>Personer i arbetsför ålder som har en minnessjukdom och deras närstående behöver riktat stöd och hjälp för att klara av den förändrade livssituationen och för att kunna fortsätta leva som vanligt så länge som möjligt.</p> <p>Med rätt typ av stödåtgärder kan en person med en minnessjukdom mycket väl fortsätta sitt arbete. Omedelbar sjukpensionering bör inte vara det enda alternativet i en situation där en minnessjukdom konstateras.</p>	<p>TTL, THL, SHM</p> <p>Organisationer, t.ex. Minnesförbundet</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> • Antal besökare och nedladdningar av material på Minnesförbundet rf:s webbsidor riktade till personer i arbetsför ålder. 		

Mål 3. Kunskapsbasen om olycksfallen bland närståendevårdare och vårdbehövande stärks för att stödja planeringen och det förebyggande arbetet. Mer statistiska data och forskningsdata erhålls om närståendevårdarnas säkerhet och olycksfall genom att utnyttja olika material.

Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 82.</p> <p>Resultat och data som erhålls i THL:s befolkningsundersökningar och som finns i THL:s register utnyttjas och det utreds om det finns andra lämpliga material (t.ex. Helsinki Health study) om olycksfallen bland närståendevårdare och vårdbehövande, inkl. TTL:s material.</p> <p>Forskningsbehov:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Framtagning av en indikator för genomslag av utbildningar och rådgivning. b. Uppföljningen med kvalitativa indikatorer c. Statistiken över olycksfall bland de som får närståendevård. 	<p>Arbetsolyckor och skador är vanliga bland de som arbetar inom långtidsvården.</p> <p>Stress, missnöje och psykisk belastning är vanliga bland vårdpersonal och bör förebyggas (Ruotsalainen m.fl. 2015).</p> <p>I försöksprojekt som genomfördes i samband med reformen av hemvården för äldre och närståendevården för alla ålderskategorier 2016–2018 (Noro & Karppanen 2019) förenhetligades rutiner, processer och service för närståendevården, vilket också medförde att närståendevårdarna upplevde att deras ork hade förbättrats. I projektet stärktes också närståendevårdarnas delaktighet och partnerskapet med dem.</p> <p>I projektet användes bl.a. ett närståendevårdarkort med hjälp av vilket man t.ex. på en akutmottagning kan se att patienten har ansvar för en vårdbehövande, vars säkerhet man också måste sörja för. Dessutom undersöktes om närståendevårdarna vet hur man ska agera och förebygga plötsliga förändringar i närståendevården (beredskapsplan).</p> <p>I försöksprojekten producerades bra material för omfattande distribution.</p> <p>Det finns inga data i Finland om olycksfallen bland närståendevårdarna, men det är rimligt att anta att risken för olyckor är förhöjd bland personer som arbetar utan ordentlig utbildning och hjälpmedel.</p> <p>FinSote-undersökningen (THL) är en urvalsbaserad periodisk befolkningsundersökning. Datainsamlingen innehåller frågor om omsorg om närstående och om närståendevård med avtal.</p>	<p>THL, TTL</p> <p>Stiftelsen för Rehabilitering</p> <p>Högskolor</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> Baserat på datainsamlingarna i FinSote 2020 och tidigare har rapporter tagits fram om olycksfallen bland närståendevårdare senast 2030. 		

Mål 4. Social- och hälsovårdspersonalens kunskaper och färdigheter i att främja säkerhet är tillräckliga för att instruera även anhöriga och närstående.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
Åtgärd 83. På alla nivåer av utbildningen för social- och hälsovårdspersonal stärks främjandet av närståendevårdarnas och de vårdbehövandes säkerhet (inkl. identifiering av närståendevårdare).	Belastningen och riskerna i närståendevården liksom förebyggandet av dessa kräver specialkunskap inom många områden.	UBS Högskolor och yrkesutbildning: t.ex. närvårdare, sjukskötare, hälsovårdare, fysioterapeuter Socialvårdspersonal - yrkesövergripande utbildning, fortbildning Företagshälsovården Personalen vid hälsocentralerna
Åtgärd 84. Det görs en utredning om förutsättningarna och möjligheterna att öka synligheten för information relaterad till närståendevård i klient- och patientdatasystemen. <ul style="list-style-type: none"> Det skapas möjlighet att systematiskt registrera situationer i närstående- och familjevård i klient- och patientdatasystemen – anteckningarna används bl.a. vid bedömning av risken för olyckor (belastning) 	Experter har bedömt att anteckningar om närståendevårdarens roll (inkl. uppgifter om att en situation i närståendevården upphört) i klient- och patientdatasystemen skulle göra det möjligt att: <ul style="list-style-type: none"> inom social- och hälsovården bedöma närståendevårdarnas belastning och behov av stöd som förbättrar deras ork samt erbjuda åtgärder som främjar säkerheten ge stöd och trygga säkerheten särskilt i akuta situationer (t.ex. om en vårdbehövandes säkerhet äventyras allvarligt när närståendevårdaren har drabbats av en sjukdomsattack eller råkat ut för en olycka). 	SHM, THL Organisationer
Uppföljning och indikatorer 2021–2030, åtgärder 83–84 <ul style="list-style-type: none"> En utredning om definitionerna av registreringarna i dokumentationsanvisningarna för patientdatasystemen och om användningen av dem vid främjande av säkerhet har gjorts senast 2030. 		

Tabell 17. ÄLDRE PERSONER (över 65 år). Mål och åtgärder inriktade på anhöriga och närstående till äldre personer 2021–2030.

Allmänt mål: Det är tryggt att bo och arbeta i hemmet.		
Mål 1. Anhöriga som har ingått ett närståendevårdavtal, familjevårdare för äldre och andra äldre och frivilliga som regelbundet hjälper sina anhöriga eller närstående liksom de äldre vårdbehövande själva har tillräckliga kunskaper och färdigheter för att främja säkerhet.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 85.</p> <p>Främjandet av säkerhet inkluderas i den förberedande utbildningen och annan utbildning samt den handledning som kommuner och organisationer erbjuder närstående- och familjevårdarna.</p> <ul style="list-style-type: none"> Ytterligare material som är lämpliga för närståendevården tas fram, t.ex. om förebyggande av fall, rätt näring, diskussioner om rusmedelsanvändning, rätt medicinska, hjälpmedel och användning av teknik. Materialen är tillgängliga, erbjuds genom flera kanaler, på lättläst språk och i olika språkversioner. Säkerheten tryggas särskilt för personer med minnessjukdom som bor hemma tack vare hjälp från anhöriga och för närståendevårdarna (inkl. utmattning och risksituationer som denna kan leda till). 	<p>Skyldigheter i lagstiftning:</p> <p>Lag om stödande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre 980/2012</p> <p>Lag om stöd för närståendevård 937/2005</p> <p>Familjevårdslag 263/2015</p> <p>Dessutom har lagen om stöd för närståendevård utökats med en bestämmelse (3 a §) om kommunens skyldighet att förbereda närståendevårdare för vårduppdraget och ordna utbildning för dem samt vid behov ordna undersökningar av deras välmående och hälsa (Noro 2019).</p> <p>Den offentliga sektorn identifierar och möjliggör frivilligarbete på ett sätt som gagnar både samhället och de frivilliga. Deltagande i närståendehjälp och frivilligarbete har ökat de äldres delaktighet och påverkansmöjligheter. (SHM 2020d)</p> <p>Verktyg finns tillgängliga.</p>	<p>SHM, THL</p> <p>Kommuner, samkommuner, landskap</p> <p>Organisationer</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> Under programperioden har ytterligare material som är lämpliga för närståendevården tagits fram. Senast 2030 har material om främjande av närståendevårdarnas säkerhet lagts till på webbplatsen Hälsobyn. Antal förberedande utbildningar som olika aktörer ordnar och antal deltagare i dem per år: <ul style="list-style-type: none"> Kommunernas förberedande utbildningar (OMPE kommunens förberedande utbildningar) Närståendevårdarnas förbunds OVET-utbildningar FRK:s vård- och omsorgsutbildningar Utbildningar av Trygghetscoacher ordnade av nätverket för förebyggande av olycksfall MuistiOVET-utbildningen FRK:s utbildningar Antal samtal om närståendevård som kommit till Minnesförbundets kamratstödstelefon per år Antal nedladdningar av material som tillhandahålls av olika aktörer per år: t.ex. Äldreinstitutionens program Kraft i åren och Ikäopistos material om psykiskt välmående Antal besök på Minnesförbundets webbsidor om närståendevård per år. 		

Mål 2. Närståendevården är säker för närståendevårdaren själv.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
Åtgärd 86. Baserat på THL:s FinSote-undersökning rapporteras olycksfallen bland närståendevårdarna.	Det finns inga tidigare rapporterade uppgifter om närståendevårdarnas olycksfall. Uppgifter finns tillgängliga i FinSote-undersökningen.	THL Stiftelsen för Rehabilitering
Uppföljning och indikatorer 2021–2030 <ul style="list-style-type: none"> Resultaten i FinSote-undersökningen om olycksfall bland närståendevårdarna. 		

Mål 3. Personalens kunskaper och färdigheter i att främja säkerhet är tillräckliga för att instruera även anhöriga och närstående.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
Åtgärd 87. I sin utbildning får social- och hälsovårdspersonalen tillräckligt med kunskaper och färdigheter för att främja äldres säkerhet. I synnerhet de som arbetar inom äldreomsorgen och studerande som kompletterar sina studier uppmanas att även sätta sig in i säkerhetsfrågor.	Skuldigheter i lagstiftning: Lag om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre 980/2012 I "Säkerhet överallt - nationella riktlinjer för lokal och regional säkerhetsplanering" behandlas bland annat personalutbildning (IM 2019). Verktyg finns tillgängliga.	THL, IM Högskolor: universitet, yrkeshögskolor Kommuner, samkommuner Privata serviceproducenter Organisationer
Uppföljning och indikatorer 2021–2030 <ul style="list-style-type: none"> En expertbedömning av utbildningsinnehållet i utbildningen för personer som ska börja arbeta eller som redan arbetar inom social- och hälsovårdsbranschen. 		

Mål 4. I undersökningarna av närståendevårdarnas välmående och hälsa behandlas säkerhetsfrågorna.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
Åtgärd 88. I undersökningarna av närståendevårdarnas välmående och hälsa beaktas förebyggandet av olycksfall vid utredande av en situation och vid erbjudande av hjälp och stöd.	THL:s enkätundersökning om närståend- och familjevården (OMPE) bl.a. tjänster som stöder närståendevården: <ul style="list-style-type: none"> Förhållandena i hemmet samt övriga boende- och livsmiljöer, behovet av ändringsarbeten i hemmet samt behovet av instruktioner om hjälpmedel och användning av hjälpmedel. 	SHM, THL Kommuner, samkommuner, landskap
Uppföljning och indikatorer 2021–2030 <ul style="list-style-type: none"> Antal undersökningar av välmående och hälsa som gjorts i kommunerna samt deras innehåll; resultaten av enkätundersökningen av närstående- och familjevården (OMPE). 		

Mål 5. Anhöriga främjar säkerheten inom äldreomsorgen.		
Åtgärder	Grunder	Ansvariga
<p>Åtgärd 89.</p> <p>Senast 2030 har enheter som tillhandahåller tjänster för äldre en rutin för anmälan av tillbud, och patienterna och de anhöriga känner till den. Dessutom finns en rutin för årliga utvärderingar av egenkontrollen och rapporteringar av brister, en process som involverar de anhöriga.</p>	<p>Skyldigheter i lagstiftning:</p> <p>Socialvårdslag 1301/2014</p> <p>Valvira: Modellblankett för egenkontrollen inom socialservicen</p> <p>Patient- och klientsäkerhetsstrategi 2017–2021: Verkställighetsplan (SHM 2020a).</p>	<p>SHM, kommuner, samkommuner, landskap</p>
<p>Uppföljning och indikatorer 2021–2030</p> <ul style="list-style-type: none"> En expertbedömning av patienternas och de anhörigas delaktighet i arbetet med att utveckla egenkontrollen och deras anmälan om tillbud under programperioden. 		

KÄLLOR

- Akava, Finlands näringsliv EK, Kyrkans arbetsmarknadsverk, KT Kommunarbettsgivarna, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf, Tjänstemannacentralorganisationen FTFC, Statens arbetsmarknadsverk SAMV. 2015. Motverka missbruksproblem! Rekommendation om förebyggande av alkohol- och drogrelaterade skador, hantering av missbruksfrågor och vårdhänvisning på arbetsplatsen. Arbetsarkyddscentralen och ja Työelämän päihdeasiantuntijat –ryhmä. <https://www.kt.fi/sites/default/files/media/document/Rekommendation-om-forebyggande.pdf>
- Arbetsarkyddscentralen (TTK) och Trafikskyddet. 2014. Turvallisesti työliikenteessä – Toimintamalleja ja vinkkejä työyhteisöille. <https://www.liikenneturva.fi/fi/eri-ikaisena/tyoliikenne-0#086bec35>
- Arponen A. 2019. Päihteitä käyttävien raskaana olevien naisten ja vauvaperheiden palvelut vuonna 2018 : Nykytila ja kehittämisehdotukset. THL Työpaperi 31/2019. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-411-0>
- Arponen A. & Gissler M. 2020. Rekisteritiedot kertovat huonosti raskaudenaikaisesta päihteiden käytöstä. THL Blogi 23.1.2020. <https://blogi.thl.fi/rekisteritiedot-kertovat-huonosti-raskaudenaikaisesta-paihteiden-kaytosta/>
- Bennet H, Hakkarainen P, Tourunen J. 2016. Työelämä ja alkoholin haitat – Kyselytutkimus. Päihdehaitat hallintaan -suositusten toteutumisesta työpaikoilla. A-klinikkasäätiön raportisarja 64. <https://a-klinikkasaaatio.fi/ammattilaiselle/materiaalit-ja-julkaisut>
- Björkgren M, Borg F, Kokki E, Mäkinen L, Männikkö S, Oksanen T, Suoja J. 2017. PaloRAI ja EVAC-mittari. Pelastusopiston julkaisuja B-sarja. Tutkimusraportit 3/2017. http://info.smedu.fi/kirjasto/Sarja_B/B3_2017.pdf
- Familjevårdslag 263/2015. <https://finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2015/20150263>
- Finlands näringsliv (EK). 2020. Tuotanto ja investoinnit. <https://ek.fi/mita-teemme/talous/perustietoja-suomen-taloudesta/3998-2/>
- European Child Safety Alliance (ECSA). 2014. TACTICS. Children's Right to Safety: inequity in child injury in Europe. <http://www.childsafetyeurope.org/tactics/deliverables.html>
- European Commission. 2020. Road safety: European Commission sets out next steps towards "Vision Zero" including key performance indicators. https://ec.europa.eu/transport/themes/strategies/news/2019-06-19-vision-zero_en
- Finlands Simundervisnings- och Livräddningsförbund rf (FSL). Broschyren Kom till simhallen! Tillgänglig på olika språk: https://www.suh.fi/files/2541/Kom_till_simhallen_guide_-_ruotsi_paivitetty2019.pdf
- Finlands Simundervisnings- och Livräddningsförbund rf (FSL). Broschyren Simkunnighet angår alla. Tillgänglig på olika språk: https://www.suh.fi/toiminta/uimataito_kuuluu_kaikille_-hanke/uimataito_kuuluu_kaikille_-esite
- Finlands Simundervisnings- och Livräddningsförbund rf (FSL) och Lokaltapiola. Lapseta veden ystävä. https://www.suh.fi/files/3187/Ruotsi_painolaatu_kevyt.pdf
- Fors R, Heimala H, Holmila M, Ilvonen S, Kesänen M, Markkula J, Saunio A, Strand T, Tamminen I, Tenkanen T, Warpenius K. 2013. Paikallinen alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittojen ehkäisy - Käsikirja yhdessä toteutettavaan Pakka-toimintamalliin. THL Kide 23/2013. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-044-3>
- FPA. 2019. Kela lähettää lääkäreille palautetta vahvojen opioidien määräämisestä. <https://www.kela.fi/-/kela-lahettaa-laakareille-palautetta-vahvojen-opioidien-maaraamisesta>
- Gromada A, Richardson D, Rees G. 2020. Childcare in a Global Crisis: The Impact of COVID-19 on work and family life. Innocenti Research Briefs no. 2020-18, UNICEF Office of Research - Innocenti, Florence. <https://www.unicef-irc.org/publications/1109-childcare-in-a-global-crisis-the-impact-of-covid-19-on-work-and-family-life.html>
- Haikonen K. & Kokki E. 2020. Liekkivammojen ja palokuolemien epidemiologia Suomessa. I Puustinen A (red.). Pelastus- ja turvallisuustutkimuksen vuosikirja 2020. Pelastusopiston julkaisuja D-sarja. Muut 2/2020, 8-21. https://www.pelastusopisto.fi/wp-content/uploads/Pelastus-ja-turvallisuustutkimuksen-vuosikirja-2020_final.pdf
- Hakulinen T, Pelkonen M, Salo J, Kuronen M (red.). 2020. Vi väntar barn : Information till blivande föräldrar. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-607-7>
- Hakulinen-Viitanen T, Hietanen-Peltola M, Hastrup A, Wallin M, Pelkonen M. 2012. Laaja terveystarkastus - Ohjeistus äitiys- ja lastenneuvolatoimintaan sekä kouluterveydenhuoltoon. THL Opas 22/2012. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-708-0>
- Harinen A. (red.) 2020. Käyttäjien näköistä, toiminnallista ja pelillistä turvallisuuskasvatusta alakoululaisille. Kohti tuloksellisempaa turvallisuusviestintää -hankkeen yhteenvetoraportti. Pelastusopiston julkaisuja B-sarja. Tutkimusraportit 3/2020. http://info.smedu.fi/kirjasto/Sarja_B/B3_2020.pdf
- Heltimo J. & Korhonen A. 2016. Käsikirja kunnan liikenneturvallisuustyöhön. Kuntaliiton verkkojulkaisu. <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2016/1750-kasikirja-kunnan-liikenneturvallisuustyohon>

- Hietanen-Peltola M, Vaara S, Hakulinen T, Hastrup A. 2020. Koronavaikutukset lasten ja nuorten hyvinvointiin: Lasten, nuorten ja perheiden peruspalvelut koronakeväänä 2020: Tuloksia kouluterveydenhuollon verkoston ja perhekeskusverkoston tiedonkeruista. THL Työpäperi 26/2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-521-6>
- Huhta J. & Karppanen S. 2020. Kohti ikäystävällistä yhteiskuntaa. lääkäiden henkilöiden palvelujen uudistamistyöryhmän raportti. STM raportteja ja muistioita 2020:16. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9997-8>
- Huumeongelman hoito. Käypä hoito -suositus. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Päihdelääketieteen yhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, 2018. <https://www.kaypahoito.fi/xmedia/khp/khp00056.pdf>; www.kaypahoito.fi
- Huuskonen H, Immonen M, Koivuniemi J, Kapulainen K, Kanerva J, Kokki E. 2020. Kotona asumisen turvallisuuteen liittyvän ennakoinnin analytiikan kehittäminen KAT3-hankkeessa. Pelastusopiston julkaisu B-sarja. Tutkimusraportit 2/2020. http://info.smedu.fi/kirjasto/Sarja_B/B2_2020.pdf
- Huuskonen H, Immonen M, Koivuniemi J, Kapulainen K, Kanerva J ja Kokki E. 2020. The development of preventive analysis in the Safety at Home 3 –project. Emergency Services Academy Finland. Research report 2/2020. http://info.smedu.fi/kirjasto/Sarja_B/B2_2020.pdf
- Hälsobyn -webplatsen (Terveyskylä). Välkommen till Hälsobyn. <https://www.terveyskyla.fi/sv>
- Hälsö- och sjukvårdslag 1326/2010. <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2010/20101326>
- Iivonen E. & Pollari K. 2020. Den rättsliga grunden i den nationella barnstrategin. SHM:s rapporter och promemorior 2020:24. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5453-3>
- Inrikesministeriet (IM). 2019. Säkerhet överallt – nationella riktlinjer för lokal och regional säkerhetsplanering. IM:s publikationer 2019:2. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-244-9>
- Inrikesministeriet (IM). 2020. TUOVI – Sisäisen turvallisuuden portaali. <https://sisainturvallisuus.fi/etusivu>
- Institutet för hälsa och välfärd (THL). 2016b. STEP-hanke. STEP-koulutusaineisto/ STEP-utbildningsmaterialet också på svenska på den här sidan: www.thl.fi/step
- Institutet för hälsa och välfärd (THL). 2020a. Handbok för barnrådgivningar. <https://thl.fi/sv/web/handbok-for-barnradgivningar>
- Institutet för hälsa och välfärd (THL). 2020b. Enkäten Hälsa i skolan. <https://thl.fi/sv/web/thlfi-sv/forskning-och-expertarbete/befolkningsundersokningar/enkaten-halsa-i-skolan>
- Institutet för Olycksinformation (OTI). 2016. OTIn onnettomuusraportit. Teemaraportit. Ajoterveysraportti 2016. <https://www.lv.ki/tilastot-ja-raportit/otin-onnettomuusraportit/teemaraportit/>
- Juhola S, Lanki T, Meriläinen P, Kollanus V, Groundstroem F, Käyhkö J & Järvelä M. 2020. Sopeutumisen suunta-
viivat ilmastopolitiikassa. Suomen ilmastopaneelin raportti 2/2020. https://www.ilmastopaneeli.fi/wp-content/uploads/2020/08/Ilmastopaneeli_sopeutumismuistio.pdf
- Jääskeläinen S (red.). 2018. Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma. LVM julkaisuja 5/2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-549-1>
- Kaatumisten ja kaatumisvammojen ehkäisyn fysioterapiasuositus. 2017. Hyvä fysioterapiakäytäntö. Suomen Fysioterapeutit – Finlands Fysioterapeuter ry:n asettama työryhmä. https://www.terveysportti.fi/dtk/sfs/avaa?p_artikkeli=sfs00003
- Kauppinen K. & Silfver-Kuhlampi M (red.). 2015. Työssäkäynti ja läheis- ja omaishoiva : Työssä jaksamisen ja jatkamisen tukeminen. Sosiaalitieteen laitoksen julkaisuja 2015:12. <http://hdl.handle.net/10138/158347>
- Kekki K. 2018. Liikunnan yhteys palautumisen tarpeeseen työkuormituksesta. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/58769>
- Klemetti R. & Hakulinen-Viitanen T. (red.). 2013. Handbok för mödrarådgivningen - Nationell rekommendation. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-490-8>
- Koivula R, Vilkkio A, Tigerstedt C, Kuussaari K, Pajala S. 2015. Miten ikääntyneiden alkoholiongelmat näkyvät kotihoidon työntekijöiden työssä? Yhteiskuntapolitiikka 80(5): 482– 489. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2015102215028>
- Kokki E. 2011. Palokuolemat ja ihmisen pelastamiset tulipaloissa 2007–2010. Forskning rapport. Räddningsinstitutet. På finska (sammandrag på svenska). http://info.smedu.fi/kirjasto/Sarja_B/B3_2011.pdf
- Kokki E. 2014. Palokuolemat vähentyneet. Suomen palokuolematilasto 2007–2013. Pelastusopiston julkaisuja B-sarja, Tutkimusraportit 2/2014. https://www.pelastusopisto.fi/wp-content/uploads/2016/12/52749_B2_2014.pdf
- Korpilahti U. (red.). 2018. Kansallisen lasten ja nuorten turvallisuuden edistämisen ohjelman tavoite- ja toimenpidesuunnitelma vuosille 2018–2025 : Osa I. THL Työpäperi 11/2018, på finska (sammandrag på svenska). <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-082-2>
- Korpilahti U, Korhonen L, Kettunen H, Nuotio E, Jokela S, Nummi VM & Lillsunde P. 2021. En barndom utan våld – åtgärdsplan för förebyggande av våld mot barn 2020–2025. Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2021: 3. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8467-7>
- Trafikskyddet.fi:s webbplats. 2019a. Checklista för säkerhet för barn under 1 år. https://frantic.s3.eu-west-1.amazonaws.com/kotitapaturma/2019/09/20125206/Alle_1v_tarkistuslista-2019_UUSI_SV.pdf

- Trafikskyddet.fi:s webbplats. 2019b. Checklista för trygghet för 1-3 åringar. https://frantic.s3.eu-west-1.amazonaws.com/kotitapaturma/2019/09/20124820/1-3v_tarkistuslista-2019_UUSI_SV.pdf
- Trafikskyddet.fi:s webbplats. 2019c. Checklista för trygghet för 4-6 åringar. https://frantic.s3.eu-west-1.amazonaws.com/kotitapaturma/2019/09/20124118/4-6v_tarkistuslista-2019_UUSI_SV.pdf
- Kuha M. & Malm S. 2019. Huumeita käyttävien henkilöiden kokemat esteet avun hälyttämiseen yliannostustilanteissa. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019112522203>
- Konsumenttietolaki 920/2011. <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2011/20110920>
- Kommunallag 410/2015. <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2015/20150410>
- Kommunikationsministeriet (KM). 2018. Principbeslut och program för gång och cykling. Pressmeddelande 27.03.2018. <https://www.lvm.fi/sv/-/principbeslut-och-program-for-gang-och-cykling-970131>
- Kweon Y-J. 2011. Crash Data Sets and Analysis. I Porter BE (red.). Handbook of Traffic Psychology, 97-105. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-381984-0.10008-6>
- Körkortslag 386/2011. <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2011/20110386>
- Lag om grundläggande utbildning 628/1998. <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1998/19980628>
- Lag om småbarnspedagogik 540/2018. <https://www.finlex.fi/sv/laki/smur/2018/20180540>
- Lag om stöd för närstående vård 937/2005. <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2005/20050937>
- Lag om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre 980/2012. <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2012/20120980>
- Lag om yrkesutbildning 531/2017. <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2017/20170531>
- Lag om ändring av körkortslagen 938/2018. <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2018/20180938>
- Lag om ändring av lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre 565/2020. <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2020/20200565>
- Lehtonen E. 2020. Tieliikenneonnettomuustilastointi Suomessa. Traficom:n tutkimuksia ja selvityksiä 2/2020. På finska (sammandrag på svenska): https://www.trafficom.fi/sites/default/files/media/publication/Tieliikenneonnettomuuksien%20tilastointi%20Suomessa_10022020_Turvallinen%20liikenne%202025_Traficom_2_2020.pdf
- Lepistö J. & Heliskoski J. 2019. En trygg vardag utan olyckor: Räddningsväsendets åtgärdsprogram för förebyggande av olyckor. Inrikesministeriets publikationer 2019:35. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-307-1>
- Liikkuva aikuinen -ohjelma (LAO). 2020. Työikäisten liikuntaneuvonnan tila 2019. <https://liikkuva-aikuinen.fi/wp-content/uploads/2020/11/Työikäisten-liikuntaneuvonnan-tila-2019-selvitys.pdf>
- Likes tutkimuskeskus, Finlands Simundervisnings- och Livräddningsförbund (FSL), Utbildningsstyrelsen (UBS). 2017. Kuudesluokkalaisten uimataito Suomessa. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 323. https://www.likes.fi/wp-content/uploads/2020/03/2575-likes_uimataitoesite_210x210_web_01.pdf
- Lindfors E, Somerkoski B, Waitinen M, Jyrhämä R, Sormunen K, Seppälä T. 2020. Opettajankoulutuksen oman toimisen varautumisen tilannekuva ja kehittämissuuntia. I Puustinen A (red.). Pelastus- ja turvallisuustutkimuksen vuosikirja 2020. 55 - 82. https://www.pelastusopisto.fi/wp-content/uploads/Pelastus-ja-turvallisuustutkimuksen-vuosikirja-2020_final.pdf
- Malin F. & Luoma J. 2020. Nopeusrajoituksen 30km/h turvallisuusvaikutukset ja kaupunkien kokemukset rajoitusten käytöstä. Suomen Kuntaliitto. http://shop.kuntaliitto.fi/product_details.php?p=3634
- McAvoy C, MacDermid K, Avril M, Barclay G, Lumdsen E. 2018. Scotland's Drowning Prevention Strategy. Water safety Scotland. <https://www.watersafetyscotland.org.uk/media/1213/scotlands-drowning-prevention-strategy.pdf>
- Merikoski M, Jyrkkä J, Auvinen K, Enlund H, Kumpusalo-Vauhkonen A, Liukkonen T, Lämsä E, Lönnroos E, Mäntylä A, Räisänen J, Mäntyselkä P. 2017. Iäkkäiden Lääkehoidon Moniammatillinen Arviointi (ILMA). Vaikutukset kotihoidon asiakkaiden lääkitykseen, toimintakykyyn ja elämänlaatuun sekä terveys- ja hoivapalveluiden käyttöön. STM raportteja ja muistioita 34/2017. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3884-7>
- Miljöministeriet (MM). 2020. Åtgärdsprogrammet för äldres boende 2020-2022. <https://ym.fi/sv/aldres-boende>
- Noro A. & Karppanen S. 2019. Ikäihmisten kotihoidon ja kaikenikäisten omaishoidon uudistus 2016-2018: Tuloksia ja toimintamalleja. STM raportteja ja muistioita 2019:29. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4060-4>
- Nouhätä. 2020. Undervisningsmaterial för lärare och utbildare. <https://nouhata.fi/sv/>
- Nurmi V-P. 2001. Sähköpalojen riskienhallinta. Väitöskirja. Turvatekniikan keskus. Tukes-julkaisu 3/2001. På finska (sammandrag på svenska). <https://docplayer.fi/5780341-Tukes-julkaisu-3-2001-sahkopalojen-riskienhallinta-veli-pekka-nurmi-turvatekniikan-keskus.html>
- Ojala T. 2017. Iäkkäiden ja muistisairaiden arjen turvallisuus. OTE – Osallistava Turvallisuus Erityisryhmille. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö ry. https://issuu.com/spek_ry/docs/spek_tutkii_18
- Olyksutredningscentralen (OTKES). 1999. Vanhusten palvelutalon palo Maaningalla 4.12.1999 ja 17 muuta paloa vastaavissa taloissa 1.12.1999-29.2.2000. Tutkintaselostus A2/1999Y. <https://turvallisuustutkinta.fi/fi/index/tutkintaselostukset/muutonnettomuudet/tutkintaselostuksetvuosittain/muutonnettomuudet1999/a21999yvanhustenpalvelutalonpalomaaninga.html>
- Olyksutredningscentralen (OTKES). 2002a. Brandsäkerheten för inredningsmaterialen där äldre personer bor. Recommendation A2/1999Y/S09. <https://www.turvallisuustutkinta.fi/sv/index/turvallisuussuositukset/suositukset/1517506712155.html>

- Olycksutredningscentralen (OTKES). 2002b. Utveckling av samarbetet mellan social- och hälsovårdsmyndigheterna samt räddningsmyndigheterna. Recommendation A2/1999Y/S10. <https://www.turvallisuustutkinta.fi/sv/index/turvallisuussuosituksset/suosituksset/1517506715366.html>
- Olycksutredningscentralen (OTKES). 2003a. Asumiskäytössä olleen koulurakennuksen palo Jyväskylän maalaiskunnassa ja viisi muuta paloa 20.4.-20.5.2003. Tutkintaselostus D1/2003Y, på finska (sammandrag på svenska). <https://turvallisuustutkinta.fi/fi/index/tutkintaselostukset/muutonnettomuudet/tutkintaselostuksetaihealueittain/tulipalotjarajahdykset.html>
- Olycksutredningscentralen (OTKES). 2003b. Kampanj för brandsäkra rökvanor. Rekommendationer D1/2003Y/S4. <https://turvallisuustutkinta.fi/sv/index/turvallisuussuosituksset/suosituksset/1517506638474.html>
- Olycksutredningscentralen (OTKES). 2009. Toimintaohjeet palotilanteiden varalle. Onnettomuustutkintakeskuksen suositus V1/2009Y/S2. Viiden nuoren kuolemaan johtanut tulipalo omakotitalossa Naantalissa 9.10.2009. På finska (sammandrag på svenska). https://turvallisuustutkinta.fi/material/attachments/otkes/tutkintaselostukset/fi/muutonnettomuudet/2009/b12009y_tutkintaselostus/b12009y_tutkintaselostus.pdf
- Olycksutredningscentralen (OTKES). 2010. Tulipalo eläkeläisten asuinkerrostalossa Turussa 17.3.2010. Tutkintaselostus D1/2010Y. <https://turvallisuustutkinta.fi/fi/index/tutkintaselostukset/muutonnettomuudet/tutkintaselostuksetaihealueittain/tulipalotjarajahdykset.html>
- Olycksutredningscentralen (OTKES). 2015. Reformer av standarder avseende säkerhetskrav på elspisar. Rekommendationer 2015-S27. <https://turvallisuustutkinta.fi/sv/index/turvallisuussuosituksset/suosituksset/1517506785757.html>
- Olycksutredningscentralen (OTKES). 2016. Työikäisten vakavat tapaturmat. Tutkintaselostus Y2015-S1. <http://www.turvallisuustutkinta.fi/fi/index/tutkintaselostukset/muutonnettomuudet/tutkintaselostuksetvuosittain/2015/y2015-s1tyoikaistenvakavattapaturmat.html>
- Olycksutredningscentralen (OTKES). 2019. Neljän ihmisen kuolemaan johtanut linja-auto-onnettomuus Kuopiossa 24.8.2018. Tutkintaselostus Y2018-04. <https://turvallisuustutkinta.fi/fi/index/tutkintaselostukset/muutonnettomuudet/tutkintaselostuksetvuosittain/2018/y2018-04neljanihmisenkuolemaanjohtanut-linja-auto-onnettomuuskuopiossa24.8.2018.html>
- Pajala S. 2016. Läkkaiden kaatumisten ehkäisy (IKINÄ-opas). THL Opas 16/2016. 4. painos. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085108>
- Paljärvi T. & Mäkelä P. 2019. Työikäisten alkoholin ongelmakäyttöön tulee puuttua terveydenhuollon kaikilla tasoilla. THL Tutkimuksesta tiiviisti 7/2019. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-294-9>
- Partonen T, Eklin A, Grainger M, Kauppila R, Suvisaari J, Virtanen A. 2020. Itsemurhakuolemat Suomessa 2016–2018 : Oikeuslääketieteellinen tutkimus. THL Raportti 3/2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-446-2>
- Pearn JH, Peden AE, Richard C, Franklin RC. 2019. The Influence of Alcohol and Drugs on Drowning among Victims of Senior Years. *Safety* 5(1): 8. doi: 10.3390/safety5010008
- Peden AE, Franklin RC, Queiroga, AC. 2017. Epidemiology, risk factors and strategies for the prevention of global unintentional fatal drowning in people aged 50 years and older: a systematic review. *Inj Prev*. 24(3): 240-247. doi:10.1136/injuryprev-2017-042351
- Pitkälä K. & Tilvis R. 2012. Geriatrinen asiantuntemus vähentää vanhusten avuntarvetta. *Suom Lääkäril.* 67 (8), 564.
- Pitkänen T, Kaskela T, Tourunen J. 2017. Päihdehoidon asiakaskunta ja päihdeongelmaan liittyvä ennen aikaisen kuoleman riski: hoito- ja rekisteritietoihin perustuva seurantatutkimus. A-klinikkasäätiön raporttisarja 66. ISBN 978-952-5587-75-3. https://a-klinikkasaaatio.fi/sites/default/files/2019-12/julkaisu_paihdehoidon_asiakaskunta_0.pdf
- Rajaniemi J. & Rappe E. 2020. Ikäystävällisyyden edistäminen asuinalueilla ja taajamissa. YM julkaisuja 2020:2. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-042-2>
- RP 4/2020 rd. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om stödande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social-och hälsovårdstjänster för äldre. <https://finlex.fi/sv/esitykset/he/2020/20200004.pdf>
- Ruotsalainen JH, Verbeek JH, Mariné A, Serra C. 2015. Preventing occupational stress in healthcare workers. *Cochrane Database Syst Rev*. 4: CD002892
- Råback M, Korpilahti U, Lillsunde P (red.). 2017. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn tavoiteohjelma vuosille 2014–2020: Turvallisuutta kaikille kotona, vapaa-ajalla ja liikunnassa. Väliarviointi 2017. STM raportteja ja muistioita 2017:46. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3898-4>
- Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland (SPEK). 2019a. Checklistan för säkerheten i hemmet. <https://www.spek.fi/sv/sakerhet/boendesakerhet-for-grupper-med-sarskilda-behov/>
- Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland (SPEK). 2019b. Säkerhetskort. <https://www.spek.fi/turvallisuus/maahanmuuttajien-asumisturvallisuus/>
- Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland (SPEK). 2019c. Boendesäkerhet för grupper med särskilda behov. https://issuu.com/spek_ry/docs/turvakortit_swedish
- Räddningslag 379/2011. <https://www.finlex.fi/sv/laki/smur/2011/20110379>

- Sainio T. 2017. Koulujen toimivat saattoliikennejärjestelyt ja aktiivisen liikkumisen lisääminen koulu- matkoilla. Diplomityö, Rakennustekniikka. Tampereen teknillinen yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:tyy-201703091131>
- Schyllander J, Janson S, Nyberg C, Eriksson UB, Stark Ekman D. 2013. Case analyses of all children's drowning deaths occurring in Sweden 1998–2007. *Scand J Public Health* 41(2): 174–179.
- Shemeikka R, Buchert U, Pitkänen S, Pehkonen-Elmi T, Kettunen A. 2017. Omaishoitajien tarvitsemat tukitoimet tehtävässä selviämiseen. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 37/2017. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-384-2>
- Sjötrafiklag 782/2019. <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2019/20190782>
- Social- och hälsovårdsministeriet (SHM). 2013a. Målprogram för förebyggande av olycksfall i hemmen och på fritiden för åren 2014 – 2020. SHM:s publikationer 2013:17. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3433-7>
- Social- och hälsovårdsministeriet (SHM). 2013b. Förändring i rörelse! – Nationell strategi för motion som främjar hälsan och välbefinnandet 2020. SHM:s publikationer 2013:13. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3416-0>
- Social- och hälsovårdsministeriet (SHM). 2015. Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma – Alkoholi-, huume- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentäminen. STM julkaisuja 2015:19, på finska (sammandrag på svenska). <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3746-8>
- Social- och hälsovårdsministeriet (SHM). 2020a. Potilas- ja asiakasturvallisuusstrategia 2017–2021 : Toimeenpanosuunnitelma. STM julkaisuja 2020:1, på finska (sammandrag på svenska). <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4133-5>
- Social- och hälsovårdsministeriet (SHM). 2020b. Regeringen: målmedvetna åtgärder tryggar en hållbar välfärd i alla livskeden före år 2030. SHM:s pressmeddelande 17.6.2020. https://stm.fi/-/hallitus-maaratietoiset-toimet-turvaavat-kestavan-hyvinvoinnin-kaikissa-elamanvaiheissa-vuoteen-2030-mennessa?language=sv_SE
- Social- och hälsovårdsministeriet (SHM). 2020c. Kvalitetsrekommendation för att trygga ett bra åldrande och förbättra servicen 2020-2023: Målet är ett åldersvänligt Finland. SHM:s publikationer 2020:30. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-7192-9>
- Social- och hälsovårdsministeriet (SHM). 2020d. Nationellt åldersprogram fram till år 2030: För ett ålderskunnigt Finland. SHM:s publikationer 2020:32. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-6869-1>
- Socialvårdslag 1301/2014. <https://finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2014/20141301>
- Soininen L, Karlsson S, Parviainen I, Valli J (red.). 2019. Myrkytysten hoito. Terveysportti, Kustannus Oy Duodecim.
- Somerkoski B, Kärki T, Lindfors E. 2019. Koulun ulkopuoliset turvallisuusasiatuntijat opetustyön tukena. I Rautiainen M. & Tarnanen M (red.). Tutkimuksesta luokahuoneisiin. Suomen ainedidaktisen tutkimusseuran julkaisuja. Ainedidaktisia tutkimuksia 15: 265–281. <http://hdl.handle.net/10138/298542>
- Statistik: ursprungskällor Statistikcentralens statistik över orsaker till dödsfall och THL:s Vårdanmälningsregister.
- Statsrådet (SR). 2016. Tiedosta liikenneturvallisuutta: Valtioneuvoston periaatepäätös tieliikenneturvallisuuden parantamiseksi. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201701031056>
- Statsrådet (SR). 2017. Tillnyktringsstationer för berusade behovs i alla landskap. Pressmeddelande 240/2017. https://vnk.fi/-/kaikkiin-maakuntiin-tarvitaan-selviamisasemia-paihtyneille?language=sv_SE
- Statsrådet (SR). 2018. Statsrådets principbeslut LVM/2018/18. Statsrådets principbeslut för att främja gång och cykling. <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f8059d525>
- Statsrådet (SR). 2019. Trafiksäkerhetsstrategi. LVM054:00/2019. <https://valtioneuvosto.fi/sv/projektet?tunnus=LVM054:00/2019>
- Statsrådet (SR). 2020. Barns och ungas välfärd i eftervården av coronakrisen – Rapport från coronaarbetsgruppen inom barnstrategiarbetet om tillgodoseende av barnets rättigheter (Statsrådets publikationer 2020:21). <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-856-4>
- Statsrådet (SR). 2021. Den nationella barnstrategin : Kommittébetänkande. Statsrådets publikationer 2021:9. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-793-5>
- Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga 338/2011. <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2011/20110338>
- Stén T. & Lehto L. 2020. Vuosina 2012–2019 automaattisen sammutuslaitteiston aktivoineet tulipalot henkilöturvallisuuskohteissa. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö. https://issuu.com/spek_ry/docs/spek_puheenvuoroja_7
- Stevens JA. & Burns ER. 2015. A CDC Compendium of Effective Fall Interventions: What Works for Community-Dwelling Older Adults. Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Injury Prevention and Control. 3. painos. <https://www.cdc.gov/homeandrecreationalafety/falls/compendium.html>
- Säkerhets- och kemikalieverket (Tukes). 2020. Lekplatser. <https://tukes.fi/sv/produkter-och-tjanster/konsumenttjanster/lekplatser-och-nojesparker/lekplatser>

- Taavitsainen S. 2017. Puheenvuoro: Maksuton joukkoliikenne lapsille ja nuorille on mahtava! Inlägg av en riksdagsledamot och medlem i kommunikationsutskottet i tidningen Itä-Savo 22.8.2017. <https://puheenvuoro.uusisuomi.fi/satutaavitsainen/241703-maksuton-joukkoliikenne-lapsille-ja-nuorille-on-mahtava-juttu/>
- Toivo T, Dimitrow MS, Puustinen J, Savela E, Pelkonen K, Kiuru V, Suominen T, Kinnunen S, Uunimäki M, Kivelä SL, Leikola S, Airaksinen M. 2018. Coordinating resources for prospective medication risk management of older home care clients in primary care: procedure development and RCT study design for demonstrating its effectiveness. *BMC Geriatrics* 18(1): 74. doi: 10.1186/s12877-018-0737-z
- Traficom. 2020. Anvisningar om bedömning av körhälsa för hälso- och sjukvårdspersonal. <https://www.traficom.fi/sv/transport/vagtrafik/anvisningar-om-bedomning-av-korhalsa-halso-och-sjukvardspersonal>
- Traficom. 2020b. Veneilyturvallisuus. Tutkimusraportti. Taloustutkimus Oy. <https://www.traficom.fi/sites/default/files/media/file/Kysely%20veneilyturvallisuudesta%202020.pdf>
- Trafikskyddet. 2020a. Punainen Liitu. <https://www.liikenneturva.fi/fi/eri-ikaisena/punainen-liitu#2068b610>
- Trafikskyddet. 2020b. Moottoripyöräilijöiden henkilövahingot tieliikenteessä. <https://www.liikenneturva.fi/fi/tutkittua/ajankohtaiset-tilastot#086bec35>
- Trafikskyddet.fi:s webbplats. Delarna Åldersgrupper, Lärare och Farlig plats. <https://www.liikenneturva.fi/sv>
- Trafikskyddet.fi:s webbsida. Särmanä liikenteessä – Osana varusmieskoulutusta. <https://www.liikenneturva.fi/fi/eri-ikaisena/sarmana-liikenteessa-osana-varusmieskoulutusta>
- Tuomenvirta H, Haavisto R, Hildén M, Lanki T, Luhtala S, Meriläinen P, Mäkinen K, Parjanne A, Peltonen-Sainio P, Pilli-Sihvola K, Pöyry J, Sorvali J, Veijalainen N. 2018. Sää- ja ilmatoriskit Suomessa – Kansallinen arvio. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2018:43.
- Uleåborgs universitet, undervisnings- och kulturministeriet, miljöministeriet. Liikuntakaavoitus.fi. Rekommendationer för främjande av fysisk aktivitet i planläggning. <http://liikuntakaavoitus.fi/>
- UKK-institutet. Frisk skolelev-projektet främjar hälsosam och trygg motion. <https://www.tervekoululainen.fi/sv/>
- UKK-institutet. Webbplatsen Terve urheilija. Olosuhteet ja varusteet. <https://terveurheilija.fi/harjoittelu/olosuhteet-ja-varusteet/>
- United Nations (UN). 2015. Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. YK:n Kestävän kehityksen agenda. <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>
- Utbildningstyrelsen (UBS). 2014a. Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. <https://www.opf.fi/sv/utbildning-och-examina/grunderna-laroplanen-den-grundlaggande-utbildningen#-284ce95f>
- Utbildningstyrelsen (UBS). 2014b. Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014. <https://www.opf.fi/sv/utbildning-och-examina/grunderna-forscoleundervisningens-laroplan#df372c96>
- Utbildningstyrelsen (UBS). 2018. Grunderna för planen för småbarnspedagogik. Föreskrifter och anvisningar 2018:3a. https://www.opf.fi/sites/default/files/documents/grunderna-for-planen-for-smabarnspedagogik-2018_0.pdf
- Utbildningstyrelsen (UBS). 2019. Grunderna för gymnasiets läroplan. Föreskrifter och anvisningar 2019:2b. https://www.opf.fi/sites/default/files/documents/grunderna_for_gymnasiets_laroplan_2019.pdf
- Utbildningstyrelsen (UBS). 2020. Examensgrunder. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/sv/selaus/kooste/ammatillinenkoulutus?hakutyyppe=perusteet>
- Vorma H, Rotko T, Larivaara M, Kosloff A. 2020. Nationell strategi för psykisk hälsa och nationellt program för suicidprevention 2020–2030. SHM:s publikationer 2020:7. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4140-3>
- Vägförklag 729/2018. <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2018/20180729>
- Warpenius K. & Markkula J. 2018. Ehkäisevän päihdetyön nykytila ja tulevaisuus kunnissa : Vuoden 2016 kuntakyselyn tuloksia. THL Raportti 9/2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-162-1>
- WAter Incident database (WAID). <https://www.nationalwatersafety.org.uk/waid/>
- World Health Organization (WHO). 2007. Preventing injuries and violence: a guide for ministries of health. https://www.who.int/violence_injury_prevention/publications/injury_policy_planning/prevention_moh/en/
- World Health Organization (WHO). 2016. INSPIRE: Seven strategies for Ending Violence Against Children. <https://www.who.int/publications/i/item/inspire-seven-strategies-for-ending-violence-against-children>
- World Health Organization (WHO). 2018. Global status report on road safety 2018. Summary. https://www.who.int/violence_injury_prevention/road_safety_status/2018/en/

Vården vid skador och förgiftningar orsakar det näst högsta antalet vårdperioder inom specialsjuk-vården och det tredje högsta antalet på hälsocentrernas bäddavdelningar. Olycksfall är den fjärde vanligaste dödsorsaken. Cirka 2 600 finländare per år dör på grund av ett olycksfall. Cirka 90 pro-cent av de dödsfall som beror på ett olycksfall och cirka 80 procent av de olycksfall som leder till en skada sker i hemmet eller på fritiden. I alla åldersgrupper är fall den vanligaste typen av olycksfall.

När det gäller säkerheten har vi en nollvision: Ingen ska behöva dö eller skadas allvarligt till följd av ett olycksfall. Våra mål är att säkerhetsnivån ska bli god i alla miljöer och att antalet allvarliga hälso-förluster och olycksfall med dödlig utgång har minskat med 25 procent år 2030 jämfört med nivån år 2020.

Säkerhet från barndom till ålderdom: Program för förebyggande av olycksfall i hemmen och på fri-tiden 2021–2030 innehåller 89 åtgärder och fokuserar på förebyggande av skador i de olika livsfa-serna. Med olycksfall i hemmen och på fritiden avses endast olycksfall i dessa miljöer, men i avsnit-ten om åtgärder behandlas också olycksfall i arbetet och trafiken.

I ett expertnätverk med bred representation har mål och åtgärder tagits fram för olika åldersgrupper och olycksfallstyper. Språkversionerna (SVE, EN) av programmet omfattar kapitlen 1–4 av original-publikationens (Korpilahti m.fl. 2020) del I samt de 89 åtgärderna.

Internet: stm.fi/sv/publikationer

BESTÄLLNINGAR:
julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi

ISSN PDF 1797-9854
ISBN PDF 978-952-00-5394-9